

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**MARMARİS ŞER‘İYYE SİCİLLERİNE GÖRE
H. 1303-1329/M. 1885-1911 TARİHLERİ ARASINDA
MARMARİS’TE SOSYO-EKONOMİK HAYAT**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
SELÇUK SOYTÜRK
2041060033

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. MEHMET ÇANLI

HAZİRAN 2004
MUĞLA

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**MARMARİS ŞER‘İYYE SİCİLLERİNE GÖRE
H. 1303-1329/M. 1885-1911 TARİHLERİ ARASINDA
MARMARİS’TE SOSYO-EKONOMİK HAYAT**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
SELÇUK SOYTÜRK
2041060033

Sosyal Bilimler Enstitünce
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 25-06-2004

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 20-07-2004

Tezin Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÇANLI

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Bayram AKÇA

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Nihal ÖREN

HAZİRAN 2004

MUĞLA

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ
GİRİŞ FORMU

YAZARIN

Soyadı : SOYTÜRK

Adı : Selçuk

Kayıt No :

TEZİN ADI

Türkçe: **Marmaris Şer ‘iyye Sicillerine Göre H.1303-1329/M.1885-1911 Tarihleri
Arasında Marmaris’te Sosyo-Ekonomik Hayat.**

Y.Dil : **Socio-Economical life in Marmaris Between 1303-1329 A.H.
/(1885-1911 A.D.) According to Şer‘iyye Sicilleri of Marmaris.**

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

•

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Üniversitesi

Fakülte : Fen-Edebiyat

Enstitü : Sosyal Bilimler

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN Soyadı, Adı : ÇANLI, Mehmet Unvanı : Yrd. Doç. Dr.	
TEZİN YAZILDIĞI DİL: Türkçe	TEZİN SAYFA SAYISI:
TEZİN KONUSU Marmaris Şer 'iyye Sicillerine Göre H.1303-1329/M.1885-1911 Tarihleri Arasında Marmaris'te Sosyo-Ekonomik Hayat.	
TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER: 1- Marmaris 2- Marmaris'in Sosyal Yapısı	3- Marmaris'in Siyasal Yapısı 4- Marmaris'in Ekonomik Yapısı 5- Marmaris'in Tarihi
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: 1-Marmaris 2-The Social Structure of Marmaris	3-The Political Structure of Marmaris 4-The Economical Structure of Marmaris 5-The History of Marmaris
1. Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☐
2. Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☒
3. Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	☐
Yazarın İmzası:	Tarih:

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ
FORMU

Tez No:

Konu:

Üniv. Kodu:

Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin Yazarının

Soyadı: SOYTÜRK

Adı: Selçuk

Tezin Türkçe Adı : **Marmaris Şer ‘iyye Sicillerine Göre H.1303-1329/M.1885-1911 Tarihleri Arasında Marmaris’te Sosyo-Ekonomik Hayat.**

Tezin Yabancı Adı: **Socio-Economical life in Marmaris Between 1303-1329 A.H. / (1885-1911 A.D.) According to Şer‘iyye Sicilleri of Marmaris.**

Tezin Yapıldığı

Üniversite: Muğla Üniversitesi

Enstitü: Sosyal Bilimler

Yılı: 2004

Diğer Kuruluşlar

Tezin Türü: 1-Yüksek Lisans●

Dili: Türkçe

Sayfa Sayısı:

2-Doktora

3-Tıpta Uzmanlık

4-Sanatta Yeterlilik

Tez Danışmanlarının

Ünvanı: Yrd. Doç. Dr.

Adı: Mehmet

Soyadı: Çanlı

Türkçe Anahtar Kelimeler:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1-Marmaris

1- Marmaris

2- Marmaris’in Sosyal Yapısı

2- The Social Structure of Marmaris

3- Marmaris’in Siyasal Yapısı

3- The Political Structure of Marmaris

4- Marmaris’in Ekonomik Yapısı

4- The Economical Structure of Marmaris

5- Marmaris’in Tarihi

5- The History of Marmaris

Tarih: 24.06.2004

İmza:

YEMİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Marmaris Şer ‘iyye Sicillerine Göre H.1303-1329/M.1885-1911 Tarihleri Arasında Marmaris’te Sosyo-Ekonomik Hayat.**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

24.06.2004
Selçuk SOYTÜRK

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 09 /06 /2004 tarih ve 256/4 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 23d maddesine göre, Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Selçuk SOYTÜRK'ün "**Marmaris Şer 'iyye Sicillerine Göre H.1303-1329/M.1885-1911 Tarihleri Arasında Marmaris'te Sosyo-Ekonomik Hayat.**" adlı tezini incelemiş ve aday 20 /07 / 2004 tarihinde saatda jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan savunmasından sonra 50 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÇANLI

Üye

Yrd. Doç. Dr. Bayram AKÇA

Üye

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Selçuk SOYTÜRK

Doğum Yeri : Gaziantep

Doğum Tarihi : 20.11.1975

Medeni Hali : Evli

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise : 1990-1994 Gaziantep 19 Mayıs Lisesi

Lisans : 1996-2000 Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat
Fakültesi Tarih Bölümü.

Yabancı Dil : İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2000 yılında Muğla Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladım.

10 Aralık 2002 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde sınıf öğretmeni olarak göreve başladım. Halen Afyon ili Başmakçı ilçesi Yukarı Beltarla İlköğretim Okulu'nda öğretmen olarak görev yapmaktayım.

İÇİNDEKİLER

Konular	Sayfa no
İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR	VIII
KAYNAKLARIN TAHLİLİ	IX
Marmaris Şer‘iyye Sicili Defterleri	X
Salnameler.....	XV
Düsturlar.....	XVI
GİRİŞ	1
İ.BÖLÜM	5
KAZANIN İDARİ YAPISI	5
1. İdari Yapı	5
2. Marmaris Kazası’nın Görevlileri	7
2.1.Kaymakamlar.....	7
2.2. Marmaris Kazası Meclis İdare Komisyonu Üyeleri.....	8
2.3. Marmaris Kazası Mal Müdürleri.....	8
2.4. Marmaris Kazası Belediye Görevlileri.....	9
2.5. Mahkeme Görevlileri.....	9
2.6. Askeri Görevliler.....	11
2.7. Nüfus İdaresi Görevliler.....	12
2.8. Orman Görevliler.....	12
2.9. Reji Görevliler.....	12
2.10. Tapu Görevliler.....	12
2.11. Muhtarlar.....	13

2.12. İmamlar.....	14
2.13 Naibler.....	15
3. Nüfus	16
II.BÖLÜM.....	19
KAZANIN SOSYAL YAPISI	19
1. Aile Hayatı.....	19
1.1. Evlenme	20
1.2. Mehir.....	23
1.3. Boşanma	24
1.3.1. Muhâlaa (Kadının İsteği Üzerine Boşanma)	27
1.3.2. Tefrîk (Bazı Nedenlere Bağlı Olarak Gerçekleşen Boşanma)	28
1.4. Nafaka.....	29
1.5. Vasi Tayini.....	31
1.6. Miras (Tereke)	35
2. Cemaatler.....	38
3. Lakaplar.....	38
III.BÖLÜM.....	43
İKTİSADİ HAYAT	43
1. Ticaret ve Meslek Grupları	44
2. Üretim.....	45
2.1. Ziraat.....	45
2.2. Hayvancılık.....	47
2.3. Denizcilik	48
2.4. Ormancılık	48
3. Dönemde Kullanılan Paralar.....	49
4. Vergiler.....	49
5. Eytam Sandığı.....	50
5.1. Sandıktan Faizle Borç Verilmesi	57

6. Gündelik Hayatta Kullanılan Eşyalar	59
6.1. Takılar	60
6.2. Giyim Eşyaları	60
6.3. Mutfak Eşyaları	60
6.4. Diğer Eşyalar	61
SONUÇ	63
KAYNAKÇA	65
EKLER	69

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Osmanlı tarihinin temel kaynaklarından olan Şer‘iyye Sicillerindeki verilerden yola çıkarak Marmaris Kazası’ndaki, 1885-1911 (H.1303-1329) yılları arasındaki sosyal ve ekonomik hayatı ortaya koymaya çalıştık.

Konuyla ilgili olarak kullandığımız temel kaynaklar 1885-1911 (H.1303-1329) yılları arasını kapsayan sekiz adet Şer‘iyye Sicili defteridir. Ayrıca, Tanzimat’tan itibaren kabul edilen nizamname ve diğer hukuki mevzuatın toplu olarak bir araya getirildiği düsturlardır. Bunların yanı sıra konu ile ilgili yayınlanmış kitap, tez ve makalelerden de yararlanılmıştır.

Çalışmamız Giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Marmaris Kazası’nın Coğrafi yapısı ve Tarihi gelişimi hakkında bilgi verilmekte; “Kaza’nın İdari Yapısı” başlıklı birinci bölümde Marmaris’in idari yapısı, defterlerde geçen mahalle, köy ve nahiyeleriyle görevlileri sıralanmış ayrıca Marmaris Kazası’nın nüfus yapısı da değerlendirilmiştir; “Kazı’nın Sosyal Yapısı” başlıklı ikinci bölümde ise sosyal yapı; aile hayatı evlenme, boşanma gibi sosyal konular değerlendirilmiştir. “İktisadi Hayat” adını taşıyan üçüncü ve son bölümde ise kazanın iktisadi yapısı ve geçim kaynaklarından bahsedilerek değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmanın başından itibaren maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, tezin her aşamasında yoğun gayret sarf ederek hazırlanmasında büyük pay sahibi olan kıymetli hocam Sayın Yard. Doç Dr. Mehmet ÇANLI’ya teşekkür ediyorum.

İhtiyaç duyduğumda yardımını esirgemeyen Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünün tüm öğretim üyelerine, araştırma görevlileri Muhammed YAZICI, Erdoğan KELEŞ’e, tarih öğretmeni Ahmet GÜLER’e teşekkürü borç bilirim. Ayrıca, büyük sabır örneği göstererek eğitimimin her aşamasında bana hep

destek olan anneme, babama ve sevgili kardeşlerime ve özellikle, tüm yüksek öğrenim hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve desteğini esirgemeyen sevgili eşim Nezide'ye sonsuz teşekkür ediyorum.

Selçuk SOYTÜRK

Muğla/ 2004

ÖZET

Eski dönemlere ait tüm iktisadi, sosyal, idari ve kültürel yaşamı yansıtan kaynaklar, genellikle devletin resmi kurumları tarafından tutulmuştur. Osmanlı tarihi açısından, Şer‘iyye Sicilleri de bu kaynakların başında gelir. Mahkeme hükümlerinin yer aldığı bu defterlerden, yazıldıkları dönemin Osmanlı toplumunun sosyal hayatı, iktisadi yapısı, hukuki hayatı ve kültürel yapısı hakkında bilgiler edinmekteyiz.

Marmaris Şer‘iyye Sicillerinden faydalanarak XIX. yüzyılın sonlarında Marmaris Kazası’ndaki sosyal ve ekonomik hayata ışık tutmaya çalıştık. Bu çalışma, Giriş üç bölümden oluşmaktadır. Kaynakların Tahlili bölümünde Şer‘iyye Sicilleri hakkında bilgi ve Marmaris Şer‘iyye Sicilleri’nin tanıtımı yer almakta. Ayrıca Salnameler ve düsturlar hakkında bilgiler ve çalışmamızda kullandığımız nizamnamelerin bulunduğu ciltler yer almaktadır.

Giriş Bölümünde Marmaris Kazası’nın Coğrafi yapısı ve Tarihi gelişimi yer almaktadır. Birinci bölümde Marmaris’in idari yapısı, defterlerde geçen mahalle, köy ve nahiyeleriyle görevlileri sıralanmıştır. İkinci bölümde ise sosyal yapı değerlendirilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise bölümde ise kazanın İktisadi yapısı değerlendirilmiştir.

ABSTRACT

All of the sources, which belong to ancient times and reflect the economical, social, administrative and cultural life, are usually written by the state institutions. In Ottoman history, Şer'iyye Sicilleri are major sources. We learn from the registers the social life, economical structure, legal life and cultural structure of Ottoman society of the time they are written.

By benefitting from the Marmaris Şer'iyye Sicilleri, we tried to throw light on social and economical life in the town Marmaris in the late nineteenth century. This study consists of the introduction and three separate sections. In the Documents analysis section, there are information about Şer'iyye Sicilleri and the presentation of Şer'iyye Sicilleri of Marmaris. There are also information about Salnameler and Düsturlar (Düsturs).

In the introduction section, the geographical structure and historical development of the town Marmaristake place. In the first section, the administrative structure of Marmaris, the streets villages and subdistricts in the registers and the people who are on duty in these places are listed in order. second section, the social structure is evaluated. Finally in the third section economical structure is evaluated.

KISALTMALAR

a.g.e.	:	Adı geen eser
a.g.m.	:	Adı geen makale
a.g.n.	:	Adı geen nizamname
a.g.t.	:	Adı geen tez
A.V.S.	:	Aydın Vilayet Salnameleri
Bkz.	:	Bakınız
Edit.	:	Editör
H.	:	Hicri
M.	:	Miladi
M.Ş.S.D.	:	Muğla Şer ‘iyye Sicili Defterleri
Mar. Ş.S.D.	:	Marmaris Şer ‘iyye Sicili Defterleri
OTAM	:	Osmanlı Tarih Araştırmaları Merkezi

KAYNAKLARIN TAHLİLİ:

Geçmiş dönemlere ait idârî, iktisâdî, sosyal ve kültürel hayatla ilgili bilgiler içeren kaynaklar araştırmacıların sıkça müracaat ettiği eserlerdir. Bunların büyük çoğunluğu devletin resmî kurumları tarafından kaleme alınmıştır. Osmanlı Devleti'nin resmî müesseselerinden günümüze intikal eden tarihî malzemeler, Osmanlı tarihi çalışmaları açısından önemlidir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada temelde, arşiv vesikalarından olan Şer'iyeye Sicilleri kullanılmıştır.

“Şer'iyeye Sicilleri” yada diğer adıyla “Sicillat Defteri”, insanlarla ilgili bütün hukukî olayları, kadıların verdikleri karar suretlerini, hüccetleri ve yargıyı ilgilendiren çeşitli yazılı kayıtları içeren defterlere denilmektedir¹. Şer'î mahkemeler tarafından verilen her çeşit i'lâm, hüccet ve şer'î evrak, istisnasız asıllarına uygun olarak bu defterlere kaydedilmektedir. Türk tarihinin temel kaynaklarının başında gelen bu siciller, XV. asrın ikinci yarısından başlayarak XX. asrın ilk çeyreğine kadar olan dönemde Osmanlı Devleti'nin sosyal, kültürel, iktisâdî, siyâsî ve hukukî hayatını yansıtmaktadırlar.

İzmir Müzesi'nde bulunan, Muğla ve kazalarına ait şer'iyeye sicillerinin, yapılan düzenleme ve değerlendirme sonucu 1980'li yılların başında her birine ayrı numara verilerek katalogu çıkarılmıştır. Katalog çıkarma işleminin sonrasında, Türkiye'de bulunan bütün şer'iyeye sicillerinin bir merkezde

¹ Ahmet Akgündüz, *Şer'iyeye Sicilleri*, C.I, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1988, s.15.

toplanması gerekliliği düşünülerek, Muğla bölgesine ait siciller Ankara'da Millî Kütüphaneye gönderilmiştir. Muğla ve kazalarına ait toplam 110 adet şer'iyeye sicili defteri bulunmaktadır. Bu defterlerden 9 tanesi Marmaris'e aittir. Bu sicillerin mikrofilm ve fotokopileri "Muğla Şer'iyeye Sicili Defterlerinin Okunması ve Değerlendirilmesi" projesi çerçevesinde, 1998 yılında Araştırma Fonu sayesinde Muğla Üniversitesi'ne kazandırılmıştır.

1885-1911 (H.1303-1329) yılları arasını kapsayan Marmaris'e ait defterlerden bir tanesi hâsılat defteri, diğerleri ise i'lâm defteridir. Bu defterlerde çeşitli konulara ait hükümler bulunmaktadır. Bu hükümler, ilçenin sosyal, siyasal, kültürel, iktisâdî ve hukukî hayatını yansıtmaktadırlar.

Marmaris Şer'iyeye Sicili Defterleri:

Defter No: 149

Defter, 1886-1891 (H.1304-1309) yılları arasını kapsamakta olup, i'lâm defteridir. Defterde ağırlıklı olarak boşanma, nafaka ve miras davalarıyla ilgili 194 dava bulunmaktadır. Bunlardan 17'si boşanma, 70'i alacak, 19'u nafaka, 77'si miras ve 11'i de arazi davası olarak kaydedilmiştir.

Defterin orijinali 144 sayfadan oluşmaktadır. Milli Kütüphaneden gönderilen mikrofilm ve fotokopide defter 140 sayfa olarak görülmekte ve 532. numaradan itibaren 553'e kadar olan hükümler bulunmamaktadır. Bu yüzden eksik olan hükümlerin içeriği hakkında bilgi sahibi değiliz. Defterdeki numaralandırma da farklı yapılmıştır. Orijinal 30. sayfaya kadar hükümlere numara verilmemiş, 31. sayfadan itibaren konu numarası ve hemen yanına da kronolojik bir numara verilmiştir. Bunun sebebi, mahkemede bir olayın şahitlerinin daha sonra gelmesinden

veya olay mahallinde inceleme yapılmasından dolayı olabilir. Hükümlere verilen ilk numara konulara göre farklılık göstermektedir. Aynı konuları içeren hükümlere ise aynı numaralar verilmiştir. İlk numaradan sonra verilen numara ise hükümlerin sırasını göstermekte ve müteselsil olarak devam etmektedir.

Defter No: 150

1885-1894 (H.1303-1312) yılları arasını kapsamakta olup, i'âm defteridir. Defterde ağırlıklı olarak tereke, nikah ve nafaka davalarıyla ilgili 677 dava bulunmaktadır. Bunlardan 272'si Miras, 179'u Evlenme-Boşanma, 37'si Nafaka, 47'si Vasî tayini, 27'si Hibe, 72'si Alacak, 2'si Bayram günü tespiti, 17'si Vekil tayini, 13'ü Görevli atanması, 3'ü Rüşd ispatı ve 8'i de hırsızlık ve tecavüz gibi davalardan oluşmaktadır.

Defterin orijinali 362 sayfadır. Defterde bulunan hüküm numaraları 5 kez tekrar olarak baştan başlatılmıştır. Bu değişikliğin sebeplerinden ilk ikisi mali yılın değişmesi, diğerleri ise naib değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Orijinal sayfa 41'deki 22. hüküm iptal ve orijinal sayfa 244 ve 246'ya ek sayfa ilave edilmiştir. Ayrıca orijinal 271-272. sayfalarda bulunan 69,70,71,72,73. ve orijinal 352. sayfadaki 205 numaralı hükümler mikrofilmde çıkmamıştır. Defterdeki bazı hükümler birbirleriyle ilişkileri olmamasına rağmen müteferrik numaralandırılmıştır.

Defter No: 151

Hasılât kayıt defteri şeklinde olan defter 1889-1911 (H.1305-1326) yılları arasını kapsamakta olup, orijinali 99 sayfadır. Her ay için ayrı ayrı hesapları kaydolunmuştur. Muhteva yönünden yukarıdaki tarihler arasında 1019 hüküm bulunmaktadır. Bunların 179'u İzinnâme, 135'i İlâm, 313'ü Kassâm, 374'ü Hücet, 18'i de borç ve harç alımıyla alakalıdır.

Defter içerisinde ek olarak, tereke kayıtları ve Sicil-i Osmânî kitabının oluşturulması için merkezden gelen reklam broşürleri gibi bazı belgeler bulunmaktadır. Yine defterin son kısmında 1893-1895 (H.1309-1311) yılları arasındaki nikah akitlerini gösteren toplam 317 adetten oluşan bir liste mevcuttur.

Defter No: 152

1894-1898 (H.1311-1315) yılları arasını kapsamakta olup i'âm defteridir. Defterdeki kayıtlar ağırlıklı olarak; tereke, alacak talebi, vasî veya vekil tayini, nafaka talebi ile evlenme ve boşanma işlemlerini ihtiva eden 486 tane hükümden oluşmaktadır. Bunlardan 161'i tereke, 119'u alacak, 37'si nafaka, 57'si vasî tayini, 17'si vekil tayini, 5'i velayet, 17'si hibe, 28'i evlenme-boşanma, 24'ü alım-satım, 3'ü rüşd, 7'si dini günlerin tespiti ve 11'i de farklı (hırsızlık, tapu, arazi vs.) davaları içermektedir.

Defterin başında 80 varak, 174 sayfadan ibaret olduğu bilgisi mevcuttur. Defterin sayfaları yukarıdan aşağıya doğru ikiye ayrılmış, bir sayfa iki sütun şeklinde kullanılmıştır. Bu hesaba göre defterin 348 sayfa olması gerekirken, elimizdeki nüshalar 272 sayfadır.

Defterdeki kayıtların iki naib tarafından tutulması nedeniyle defteri iki kısma ayırmak mümkündür. İlk kısımdaki kayıtlar, 1 numaralı hükümden 300 numaralı hükme (dahil) kadardır. 300 numaralı hükümden sonraki hükümler yeni naib tarafından tutulmuş ve hüküm numaraları tekrar 1'den başlanarak 236'ya kadar devam etmiştir.

Defterin birinci kısmındaki hüküm numaraları kronolojik olarak 1'den 300'e kadar gitmektedir. Fakat bu sıralamada 211. hükümden 222. hükme geçilmiş, aradaki numaralar atlanmıştır. Ayrıca 266. ve 273. hükümler yazıldığı halde sonradan iptal edilmiştir. 16., 17., ve 68. hüküm numaraları iki defa verilmiştir. Bu

hükümler kendi içlerinde birbiri ile alakalı olup 16, 16/1; 17, 17/1 ve 68, 68/1 olarak gösterilmiştir. İkinci kısımda da kronolojiye dikkat edilmiştir. Hüküm numaraları 1'den 236'ya kadar devam etmiştir. Orijinal sayfa 147'de numara 24'ten 26'ya geçmiştir. 149. sayfada ise hüküm 29'dan sonra tekrar 24 numara ile bir hüküm girmiştir. Bu hükmün bir önceki 24 numarada verilen hüküm ile bir bağlantısı yoktur. Orijinal sayfa 177-183'ten itibaren 7 sayfada yer alan 80-92 arasındaki 12 hüküm yoktur. Yine ikinci bölümde hükümler farklı olmasına rağmen, hükümlere müteferrik numara verilmiştir.

Defter No: 153

1906-1908 (H.1324-1326) yılları arasını kapsamakta olup, i'lâm defteridir. Defterin orijinali 175 sayfadır. Defterde çeşitli konulara ait 139 hüküm bulunmaktadır. Bunlardan; 34'ü tereke, 27'si nafaka, 27'si alacak, 14'ü evlenme-boşanma davası, 7'si vasî, 12'si vekil, 2'si naib, 3'ü imam tayini, 2'si ilan, 6'sı arazi, 6'sı kefalet, 1'i namaz kılınmasına dair izin ve 1'i de berat talebidir.

Defter No: 154

1900-1906 (H.1316-1322) yılları arasında olup, i'lâm defteridir. Defterin orijinali 360 sayfadır. Defterdeki sayfa numaraları 1'den başlayarak 173'e kadar düzenli olarak devam etmiştir. Orijinal sayfa 173'ten itibaren numaralarda karışıklık söz konusu olmuştur. Katip tarafından verilen sıra numarasına göre defter 359 sayfadır. Defterdeki hükümler ise naip değişikliğinden dolayı 7 kez tekrar 1'den başlatılmıştır.

Defterde miras, nafaka, evlenme-boşanma, arazi, rüşd iddiası, vasî tayini, vekil tayini, din görevlisi tayini, naib tayini gibi 835 hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerden; 354'ü alacak-borç, 195'i tereke, 93'ü vasî tayini, 83'ü nafaka, 17'si arazi, 23'ü evlenme-boşanma, 15'i rüşd, 36'sı vekil tayini, 6'sı naib tayini, 7'si imam tayini, 6'sı da satış ve kira ile ilgili davalardan oluşmaktadır.

Defter No: 155

Defterin orijinali 123 sayfadır. 1901-1905 (H.1317-1321) yılları arasını kapsamakta olup, i'lâm defteri şeklindedir. Defterde çeşitli konulara ait 180 hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerden; 35'i vekil tayini, 6'sı rüşd ispatı, 7'si eytâm sandığından borç, 21'i nafaka, 42'i tereke, 31'i alacak, 21'i arazi, 5'i evlenme-boşanma ve 12'si de farklı (Şikayet, Hak talebi, Ticaret, Borç tahsili, Hisse satışı, Vakıf kurulması, Vesâyet, İzin talebi) davalara ait hükümler bulunmaktadır.

Defter No: 156

1906-1909 (H.1324-1327) yılları arasını kapsamakta olup, i'lâm defteridir. Defterin orijinali 66 sayfadır. Defterdeki sayfa numaraları 1'den başlayarak 66'ya kadar devam etmiştir. Ancak hükümlerde bu şekilde bir sıra söz konusu değildir. Defterdeki hükümlerin numaralandırılması 50'den itibaren başlamış ve bazı hükümler müteferrik olarak numaralandırılmıştır. Müteferrik olarak numaralandırılan bu hükümler birbirinin devamı niteliğinde olmayıp tamamen farklı davalarla ilgilidir. 1908 (H.18 Ramazan 1326) tarihinde merkezden yapılan bir atamayla kazanın naibi değişmiş ve bu değişiklikten dolayı orijinal sayfa 17'den itibaren hükümlerin numaralandırılması tekrar 1'den başlamıştır. 1 Cemaziye'l-evvel H. 1327 tarihinde kazanın naibi tekrar değiştiği için orijinal sayfa 33'ten itibaren hüküm numaraları yine baştan başlamıştır.

Defterde miras, nafaka, evlenme-boşanma, vasî tayini, vekil tayini, din görevlisi tayini, naib tayini, tapu davası gibi 139 hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerden: 34'ü miras, 27'si nafaka, 27'si alacak, 7'si vasî tayini, 13'ü evlenme-boşanma, 12'si vekil tayini, 2'si naip tayini, 3'ü imam tayini, 2'si ilan, 2'si tapu, 1'i mal beyanı, 4'ü arazi, 6'sı kefalet, 1'i namaz kılınmasına dair izin ve 1'i de berat talebi gibi davalardan oluşmaktadır.

Defter No: 157

Bu defterde yer alan mahkeme kayıtları 1910-1911 (H.1328-1329) yılları arasını kapsamaktadır. Ayrıca istisnai olarak bir kaç hükümde 1908 (H.1326) târihine rastlanmaktadır. Defterin orijinali 78 sayfadır. Defterde herhangi bir eksiklik söz konusu değildir. Mahkemeye müracaatlar defterde numaralandırılarak hüküm şeklinde kaydedilmiştir ancak hükümlere verilen numaralar 44'ten itibaren başlamıştır. Defterde birbirleriyle bağlantısı olmayan bazı hükümlere müteferrik numaralar verilmiştir.

Defterde çeşitli konularda 130 hüküm bulunmaktadır. Bunlardan 48'i Eytâm Sandığından borç alma, 11'i evlenme-boşanma, 4'ü rüşd, 8'i vekil tayini, 28'i miras, 3'ü arazi, 12'si alacak ve 15'i de diğer (Bayram günlerinin belirlenmesi, eski camilerin tâmir ettirilmesi ve hatip atanması vs.)davaları içermektedir.

Salnameler:

Bir senelik hadiseleri göstermek üzere tertip olunan eserler hakkında kullanılan bir tabirdir. Sene, yıl demek olan “Sal” ile, mektup, kitap anlamına gelen “name” den oluşan bu tabirin tam karşılığı yıllıktır. Osmanlılarda ilk resmi salname 1847 (H.1263) yılında neşredilmiştir².

Vilayetlerce tertiplenen salnamelerden ilki 1866 (H.1283) yılında çıkarılan salnamedir. Vilayetlerin bazılarında yalnız bir salname neşredildiği halde bazılarında yirmiye yakın salname çıkarılmıştır. Aydın Vilayeti'ne ait 1879-1908 (H.1296-1326) yılları arasında her yıl düzenli olarak çıkarılmamasına rağmen yirmi beş defa salname neşredilmiştir³ bunlardan 1884 (H.1302), 1890 (H.1308), 1893 (H.1311), 1894 (H.1312), 1896 (H.1314), 1897 (H.1315), 1908 (H.1326) yıllarına ait olanlar çalışmamızda kullanılmıştır. Bu yıllara ait olan salnamelerden, kazanın nüfusunu,

² M. Zeki Pakalın, **Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III**, MEB, İstanbul 1993, s.105.

³ Hasan Duman, **Osmanlı Salnameleri ve Nevsalleri Bibliyografyası ve Kataloğu I**, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2000, s..80-82.

Eytam Sandığı'nın teşkilat yapısı ve sandıkta görevli olan memurlarla ilgili bilgilerden yararlanılmıştır.

Düsturlar:

Tanzimat'tan sonra Osmanlı Devleti'nde ve kuruluşundan itibaren Türkiye Cumhuriyeti'nde kabul edilen kanun, nizâmnâme ve diğer hukukî mevzuatı bir araya getiren resmî belgelerdir. Bu kanun ve nizâmnâmeler ilk defa 1851 (H.1267) yılında 142 sayfalık isimsiz bir kitapta toplanmıştır. Şubat 1863 (Şaban H.1279)'de Cevdet Paşanın gayretleriyle yeni çıkan kanun ve nizâmnâmeler de eklenerek ilk defa düstur adıyla bir kitap meydana getirilmiş ve Mayıs 1866 (Zilhicce H.1282)'da aynı kitap ikinci defa yayımlanmıştır. Tamamı 8 cilttir. 14 Temmuz 1908'den 23 Nisan 1920 tarihine kadar ki hukukî mevzuatı oluşturan ikinci tertibin İlk cildi 1911 (H.1329) (1911) yılında yayımlanmış ve tamamı on iki cilttir. Bu tertibe kanun ve nizâmnâmelerin yanı sıra devletler arası antlaşma ve sözleşmeler de ilave edilmiştir. Üçüncü tertip ise 23 Nisan 1920 - 27 Mayıs 1960 tarihleri arasındaki mevzuat, yılda bir cilt olmak üzere kırk bir cilt halinde yayımlanmıştır. 27 Mayıs 1960 – 1 Kasım 1961 arası 27 Mayıs ihtilali dönemi mevzuatı bir ciltte dördüncü tertip olarak toplanmıştır. 1 Kasım 1961'den başlayıp halen devam etmekte olan beşinci tertip düsturda, yılda bir cilt olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin hukukî mevzuatının yayımlanmasına devam edilmektedir⁴.

Düsturları tezimizin Eytam Sandıkları ile ilgili bölümünde kullandık. Tezimizle alakalı en kapsamlı nizâmnâme I. tertibin VIII. cildinde bulunan H.1324 tarihli olanıdır. Bu nizâmnâmede sandık müdürü ve memurların görevleri, alacakları ücretler, yetimlerin terekeleri ile ilgili bilgiler, mallarının ne şekilde kullanılacağı, sandıktan borç verme koşulları ve en önemlisi de Taşra Eytâm Sandıkları hakkında bilgi verilmektedir. Bu tarihe kadar yayınlanan nizâmnâme ve zeyillerde taşradaki sandıklar hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

⁴ Mehmet Akif Aydın, "Düstur", **Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.X, İstanbul 1991,s.48-49.

GİRİŞ:

Bir liman kasabası olan Marmaris Türkiye'nin güneybatısında, Muğla ili sınırları içerisinde yer alır. İlçenin doğusunda Balan Dağı (993 m), batısında Reşadiye Yarımadası, güneybatısında Darahya (Bozburun) yarımadası, kuzeyinde Gelibolu ve Kerme Körfezi, güneyinde ise Akdeniz bulunmaktadır.

Marmaris, Ege Bölgesi'nin kendine has girintili çıkıntılı bölümlerinden biri üzerine kurulmuştur. Kasabadaki dağların en yüksekği Palamut Dağı olup yüksekliği 881 metredir.¹ Bunu Eren (840 m), Balan (800 m), Uğurca (750 m) dağları izler.² Marmaris Ovası ilçenin kuzeyindedir. Ova, kuzeyde Kurudere vadisiyle Gelibolu ve Çetinbeli Ovalarına bağlanır. Gelibolu (Çamlı) ovası az killi ve verimli bir toprağa sahiptir. Gölenye (İçmeler) ovası Marmaris koyunun güneybatısındadır.

İlçede akarsu sayılabilecek dört akarsu vardır. Bunlar: Gölenye, Sünbüllü, Değirmen ve Çamlıköy dereleri adlarıyla anılmaktadırlar.³

Marmaris kıyıları Ege tipli kıyılardır. Genellikle alçaktırlar. Belirli ve ilişkin özellikleri çok girintili çıkıntılı, aralarında körfez ve adaların yer almış olmasıdır. Marmaris limanının güneyindeki en büyük ada Adaköy'dür. Diğer adalar ise büyüklük sıralarına göre : Keçi Adası, Bedir Adası (Adaköy'ün kuzeyinde) ve Güvercin Adasıdır (Keçi Adası ile İçmeler arasında). Adaların üzerleri zeytinliklerle kaplıdır. Bölgenin kuzeyinde yer alan adalar ise sırasıyla : Gelibolu Adası, Sedir Adası, Taşbükü Adası ve kuzeybatıda yer alan Karaada'dır.

Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü ilçede yaz ayları sıcak ve kurak, kış ayları ise ılıman ve yağışlı geçer. Özellikle Mart ve Nisan aylarında fazlaca yağmur düşmektedir.

¹Ana Britannica Ansiklopedisinin Marmaris maddesinde "Marmaris Kasabası'nın kuzey doğusundaki Balaban Dağı (999 m) ilçenin en yüksek noktasıdır." denilmektedir., "Marmaris maddesi", **Ana Britannica**, C: 15, s. 372.

² K. Ekrem Uykucu , *Marmaris Tarihi* , İstanbul 1969 , s. 9

³ K. Ekrem Uykucu , *Muğla Tarihi* . İstanbul 1983, s. 209

Muğla, Türkiye’de en çok ormanı olan iller arasında yer almaktadır. Muğla’nın 11 ilçesinden biri olan Marmaris ise kapladığı ormanlık saha itibariyle ilde 6’ncı sırayı işgal eder. Marmaris ormanlarında her çeşit ağaca rastlamak mümkündür. Marmaris ilçesinin ormanlardan elde ettiği ürünler : yapı malzemesi, yakacak, sığla yağı, reçine, defne yaprağı, çıra şekilde sıralanabilir.

Marmaris’in tarihçesine baktığımızda ilçenin adı konusunda en eski kaynaklar Phiscus, Phycos, Fiskos olarak adlandırmaktadırlar. Marmaris bir sahil şehri olduğundan her zaman dikkati çeken bir yer olarak isim yapmıştır.

Darius’un Anadolu’yu egemenliği altına almak için harekete geçtiğini haber alan Efesliler, Rodoslulara başvurarak anlaşmak ve güçlerini birleştirmek istemişlerdi. Belgelere göre her iki yere de yakın olan Marmaris, bu konuşma ve anlaşmanın yapıldığı yer olmuştur.

İlk çağ tarihinde Marmaris için ikinci bir olay da şehirlerini dışarıdan gelen Makedonya saldırısına karşı savunmalarıdır. Makedonyalılar Karya topraklarına girdikleri zaman onlara karşı koyma gücünü gösteren bir şehir de Marmaris olmuştur. Şehri kuşatan Makedonların şehri alacaklarını anlayan Marmarisliler kaleyi içindekilerle birlikte ateşe verdiler. Şehri zapteden Makedonyalılar, stratejik önemi olduğu için kalenin bir bölümünü onarmışlar ve içine birkaç yüz asker koyarak dönmüşlerdir. Marmaris Makedonyalıların elinden Roma ve Bizans’a, onlardan da Menteşe ve Osmanlı Türkleri eline geçmiştir.⁴

Anadolu Selçuklu Devleti’nin giderek zayıflaması, Anadolu’da Bizans’a karşı mücadele ederek toprak kazanan beyliklerin güçlenmesine neden oldu. Bir çok Türk beyleri kumandaları altındaki küçük birliklerle kıyı bölgelerine sarkmaya başlamışlardı. Bu beylerden biri de Menteşe Bey idi.

⁴ Uykucu , *Muğla ...*, s.210-211

Menteşe Bey 1282 yılı yazında Tralles (Aydın) önlerinde görüldü. Uzun bir kuşatmadan sonra bu kaleyi fethetti ve Karya içlerine kadar sarkmaya başladı. Yüzyıllar boyunca “Karya” olarak adlandırılan bölge bu tarihten sonra “Menteşe Eli” adını aldı. Menteşe beyliği zamanında Karya ve yöresi Türkleşmeye başladı. Bölgeye Kayılar gelip yerleşti. Marmaris bu dönemde Menteşe Beyliğinin bir sahil kasabası olarak önemli stratejik merkezlerden biri haline geldi.

Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezit, hükümdarlığı döneminde Menteşe Beyliğinin topraklarının bir kısmını aldı. O sırada Menteşe Beyi olan Mehmet Bey, Timur’a sığındı. Timur 1402 Ankara Savaşı’nda Yıldırım’ı yenince Mehmet Bey de Beyliğine geri döndü.

Mehmet Bey’den sonra Menteşe Beyliği’nin başına önceden Marmaris Hakimi olan Gazi Ahmet Bey geçti. Bu dönemde Marmaris kalesi ve limanı onarım gördü. Gazi Ahmet Bey bilinmeyen bir hastalıktan ölüp Beçin Kalesi’ne gömüldükten sonra Beylik toprakları Osmanlı hakimiyetine kati olarak girdi.

Osmanlılar 1425 yılından sonra Menteşe’de bir sancak örgütü kurabildiler. Osmanlı hükümdarı II. Murat 1443 yılında Saruhan ve Aydın ile birlikte Menteşe’yi de kendine has olarak ayırmış, sancağın beyliğine de Balaban Paşa’yı atamıştır. Bu yeni düzen içerisinde Marmaris, Menteşe sancağına bağlı bir köy olarak kaldı.

Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman devletinin Akdeniz’e egemen olmasını istiyordu. Bu politikasının gerçekleştirilmesi için Rodos’un alınması şarttı. Padişah donanmaya sefer emri verdi. Bu noktada Kanuni’yi en çok düşündüren problem, kara ordusunu nereden Rodos’a sevk edeceği konusu idi. Kasabayı bilenler kendisine Marmaris’in üs olarak kullanılabileceğini kendisine bildirdiler.

Stratejik önem, sakin liman ve Rodos’a yakınlık Marmaris’in üs olarak kullanılması için yeterli sebeplerdi. Nitekim Kanuni Sultan Süleyman, 100.000 kişilik ordusu ile birlikte 22 Temmuz 1522’de Marmaris’e geldi. Kaleyi gezen padişah burasının daha büyük olarak yeniden yapılmasını emretti.

Rodos'u fetheden hünkar, 1Kasım 1522'de Marmaris'te bir gece istirahat ettikten sonra İstanbul'a doğru yola çıktı. Bu sefer sırasında Marmaris'te taşhan, köprüler ve bir çok sarnıç yaptırılmıştır.

Muğla Sancağı 1751 yılına kadar sancak beyleri tarafından yönetildi. Bu yıldan sonra sancağa mütesellimler atanmaya başlandı. Mütesellimler tarafından gönderilen voyvodalar, Marmaris'i onun adına yönetmeye başladılar.

Mütesellimler zamanında da Marmaris önemini korudu. Bilhassa adalardaki Rum ayaklanmaları ve denizlerdeki mağlubiyetler Osmanlı Devleti'ni Anadolu'nun bu kilit noktasını daima muhafaza altında bulundurmaya mecbur etti.

I. BÖLÜM

KAZANIN İDARİ YAPISI

1. İdari Yapı:

Marmaris Şer'iyeye Sicili Defterlerine göre yılları arasında Marmaris'te idari yapılanma şu şekilde tespit edilmiştir: Marmaris merkez kazada 3 mahalle bulunmaktadır. Marmaris Kazası'nda 3 nahiye ve 31 köy tespit edilmiştir. Marmaris Şer'iyeye Sicili Defterlerinde adı geçen nahiye, mahalle ve karye (köy) adlarını şöyle sıralamak mümkündür:

Bağlı nahiyeleri:

Dadya Nahiyesi
Taraca Nahiyesi
Tarrahiye Nahiyesi

Mahalleler:

Tepe Mahallesi
Kemeraltı Mahallesi
Çetibeli Mahallesi

Köyler:

Ada Köyü
Alekse Köyü
Akçaalan Köyü
Armutalanı Köyü
Bastı Köyü
Batar Köyü

Batı Köyü
Bayır Köyü
Bedir Köyü
Beldibi Köyü
Bostan Köyü
Bozburun Köyü
Cumalı Köyü
Çetibeli Köyü
Dadya Köyü
Dere Köyü
Fenaket Köyü
Gelibolu Köyü
Gökabat Köyü
Gölenye Köyü
Hisarönü Köyü
İlya Köyü
Kara Köyü
Karaağaç Köyü
Karamaka Köyü
Kırvasil Köyü
Kızlan Köyü
Losta Köyü
Söğüt Köyü
Yaka Köyü⁵

⁵ Bkz. Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimizin Adları isimli eserde Marmaris Kazası'nın, Merkez, Bozburun ve Reşadiye (Dadya) Nahiyelerinde toplam 22 köyün adını zikretmektedir. Bunlar; **Merkez Nahiye:** Armudalanı, Ada, Beldibi, Hisarönü, Osmaniye, Gelibolu, Gölenye; **Bozburun Nahiyesi :** Orhaniye, Bayır, Bozburun, Söğüt, Selimiye, Turgud (Leyne), Fenaket; **Reşadiye Nahiyesi (Dadya-**

2. Marmaris Kazası'nın Görevlileri:

2.1. Kaymakamlar:

Marmaris'te 1867 yılında Kaymakamlık örgütü kuruldu. Bu tarihten sonra ilçeye kaymakamlar atanmaya başlandı. Salnamelerin kayıtlarına göre Osmanlılar zamanında ilçeye şu kaymakamlar atanmışlardır.

Bekir Sami Efendi	1878 - 79	(H. 1296)
Mehmet Emin Efendi	1880 - 81	(H. 1298)
Ahmet Refet Efendi	1881 - 82	(H. 1299)
Said Bey	1883 - 84	(H. 1301)
Said Bey	1884 - 85	(H. 1302)
Cemal Efendi	1885 - 86	(H. 1303)
Cemal Efendi	1886 - 87	(H. 1304)
Hasan Hüsnü Efendi	1889 - 90 - 1894	(H. 1307 - 1312)
Hamdi Bey	1895 - 96	(H. 1313)
Hakkı Bey	1896 - 97	(H. 1314)
İbrahim Etem Efendi	1897 - 98	(H. 1315)
Mustafa Bey	1898 - 99	(H. 1316 - 1317)
Osman Efendi	1902 - 1903	(H. 1320)
Hüseyin Rahmi Efendi	1905 - 1906	(H. 1323)
Mehmet Emin Efendi	1908	(H. 1326)

Salname kayıtlarına göre Mehmet Emin Efendi Marmaris'e atanan son Osmanlı kaymakamıdır. Bu tarihten sonra Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşına fiilen katılacaktır.⁶

Datça): Emecik, Cumalı, Hızırşah, Dadya, Reşadiye, Kara, Kızlan, Mesudiye, Yaka. **Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimiz Adları**, Hilal Matbaası, İstanbul 1928, s.951-961.

⁶ K. Ekrem Uykucu , *Marmaris ...*, s. 46-54.

Marmaris Şer'iyeye Sicili Defterlerinden tespit edebildiğimiz Kaymakam isimleri ise şunlardır:

Marmaris Kazası Kaymakamı İbrahim Ethem Beğ⁷

Marmaris Kazası Kaymakamı Ahmet Rıfat⁸

Marmaris Kazası Kaymakamı İsmail Hakkı Beğ⁹

Marmaris Kazası Kaymakamı Sadık Bey¹⁰

Marmaris Kazası Kaymakamı Cemal Efendi¹¹

Marmaris Kazası Kaymakamı Mustafa Nazmi¹²

Marmaris Kazası Kaymakamı Osman Nuri Beğ¹³

Marmaris Kazası Kaymakamı Mehmet Emin Efendi¹⁴

2.2. Marmaris Kazası Meclis İdare Komisyonu Üyeleri:

Marmaris Kazası Meclis-i İdare 'Azası Marizoğlu Mustafa Ağa

Marmaris Kazası Meclis-i İdare 'Azası Abdi Efendi

Marmaris Kazası Meclis-i İdare 'Azası (Sadık Efendi)

Marmaris Kazası Meclis-i İdare 'Azası Yaylalı Oğlu Halil Ağa

2.3. Marmaris Kazası Mal Müdürleri:

Beytü'l- Mal Müdürü Mehmet Şevket Efendi

Mal Müdürü Ahmet Hakkı

Mal Müdürü Hüseyin Hüsnü Efendi

Mal Müdürü Nuri Efendi

Mal Müdürü Hafız Hamdi Efendi (Ahmet oğlu)

⁷ Marmaris Şer'iyeye Sicili Defteri , Defter No: 151, Sayfa 51, Hüküm No: yok .

⁸ Mar. Ş.S.D. , Defter No: 152, Sayfa 102, Hüküm No: 238.

⁹ Mar. Ş.S.D. , Defter No: 152, Sayfa 59, Hüküm No: 128.

¹⁰ Mar. Ş.S.D. , Defter No: 149, Sayfa 68, Hüküm No: 46/195.

¹¹ Mar. Ş.S.D. , Defter No: 149, Sayfa 44, Hüküm No: 16/54.

¹² Mar. Ş.S.D. , Defter No: 156, Sayfa 46, Hüküm No: 39.

¹³ Mar. Ş.S.D. , Defter No: 154, Sayfa 139, Hüküm No: 63.

¹⁴ Mar. Ş.S.D. , Defter No: 154, Sayfa 351, Hüküm No: 28.

Mal Müdürü Raşid Efendi

Mal Müdürü Vekili Beytü'l Mal Memuru Murad Efendi

Marmaris Kazâsı Mal Müdîri Ahmet Efendizâde Hamdi Ağa

Marmaris Kazâsı Mal Müdîri Mustafa Hamdi Efendi

Marmaris Kazası Mal Müdürü Mustafa Ahmet Efendi İbn-i Ahmet Efendi

Marmaris Kazası Mal Müdürü Ömer Hulki Efendi

Marmaris Kazası Mal Müdürü Mehmet Bahaeddin Efendi

Marmaris Mal Müdürü H. Hüsnü İbrahim Beğ

Marmaris Mal Müdürü Mustafa Mehdi Efendi İbn-i Ahmet Efendi

2.4. Marmaris Kazası Belediye Görevlileri:

Marmaris Belediye Katibi Ahmet Efendi

Marmaris Belediye Katibi Şükrü Efendi İbn-i Abidin

Marmaris Belediye Komiseri Kazıoğlu İbrahim

Marmaris Belediye Reisi Mehmet Turan Efendi

Marmaris Belediye Reisi sabık Mustafa Efendi İbn-i Halil

Marmaris Belediye Kâtibi Kamil Efendi

Marmaris Belediye Reisi Hafız Mustafa Efendi İbn-i Mustafa

Marmaris Kazası Belediye Sandık Emîni Kâtibi Zakir Efendi

2.5. Mahkeme Görevlileri:

Adliye Hizmetlisi (Süleyman Efendi)

Adliye Hizmetlisi Ahmet Ağa İbn-i Mehmet

Adliye Hizmetlisi Mustafa Oğlu Ahmet Ağa

Bahr-i Sefid İstinaf Mahkemesi Azası İsmail Hakkı

Bidayet Mahkemesi A'zası (Fırıncı Abdullah Efendi)

Bidayet Mahkemesi A'zası Abdi Efendi (Hacı Ömer Oğlu)

Bidayet Mahkemesi A'zası Abdullah

Bidayet Mahkemesi A'zası Ahmet Ağa

Bidayet Mahkemesi A'zası Elhâc Mehmet Efendi

Bidayet Mahkemesi A'zası Hacı Abdizade Mustafa Efendi
 Bidayet Mahkemesi A'zası Hafız Abdullah Efendi
 Bidayet Mahkemesi A'zası Hafız Mehmet (Hacı Abdi Oğlu)
 Bidayet Mahkemesi A'zası Hafız Mehmet Efendi (Hacı Mehmet Oğlu)
 Bidayet Mahkemesi A'zası Hasan Beğ
 Bidayet Mahkemesi A'zası Hüseyin Beğ (Abidin Oğlu)
 Bidayet Mahkemesi A'zası Kemal Bey İbn-i Hüseyin Bey
 Bidayet Mahkemesi A'zası Molla Mustafa Efendi İbn-i Elhac Abdullah
 Bidayet Mahkemesi A'zası Molla Osman
 Bidayet Mahkemesi İcra Mübâşirlerinden Ahmet Fevzi Efendi
 Bidayet Mahkemesi İkinci Katibi Muğlalı Köstekçizade Emin Efendi
 Bidayet Mahkemesi Kâtibi Abidin Bahri Efendi
 Bidayet Mahkemesi Kâtibi Mişon Efendi
 Bidayet Mahkemesi Mübaşiri Ali Ağa (Abdullah Oğlu)
 Bidayet Mahkemesi Müstantık Mu'âvini Mehmet Ağazâde Abidin Efendi
 Bidayet Mahkemesi Müstantıkı Kol Oğlu Hacı Mehmet İbn-i Mehmet Bin
 Halil
 Hâkim-i esbâk Hulusi Efendi
 Hakimü'ş-şer'i Vekili ve Mahkeme-i Şer'iyye Katibi Salih Efendi
 Kaza Hakimi Arif Efendi
 Mahkeme Kâtib-i Sânisı Mehmet Emin Efendi
 Mahkeme Mübaşiri Ahmet Efendi (Mustafa Oğlu)
 Mahkeme-i İcra Mübaşiri (Ali Ağa)
 Mahkeme Mübaşiri Ahmet Ağa İbn-i Mehmet
 Mahkeme Odacısı Mehmet Ağa İbn-i Elhac Hüseyin
 Mahkeme-i Şer'iyye Başkâtibi Simavlı İsmail Hakkı Efendi
 Mahkeme-i Şer'iyye İkinci Kâtibi Mehmet Vehbi Efendi
 Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi Gani Efendi
 Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi İsmail Efendi
 Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi Nuri Efendi
 Mahkeme-i Şer'iyye Katibi Bekir Sadık Efendi (Mehmet Çelebi Usta Oğlu)
 Mahkeme-i Şer'iyye Katibi Mustafa Efendizade Osman Şadi Efendi

Mahkeme Katibi Osman Şadi Efendi İbn-i Hacı Hafız Osman Efendi
 Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi Tavaslı Osman Efendi
 Mahkeme-i Şer'iyye Muhzırı Emin Hafız
 Mahkeme-i Şer'iyye Muhzırı Sarı İbrahim Usta
 Mahkeme-i Şer'iyye Muhzırı Osman Ağa (Süleyman Oğlu)
 Mahkeme-i Şer'iyye Muhzırı Salih

2.6. Askeri Görevliler:

Marmaris Redif Mülazımı İsmâîl Efendi
 Marmaris Redif Tali Taburunun Üçüncü Bölük Mülâzım-ı evveli Zeynel
 Ağa
 Bahriye Mülazımlarından Hüseyin Hayri Efendi
 Muğla mukaddem üçüncü bölüğü yüzbaşı Sadık İbn-i Ahmet
 Muğla Piyade Jandarma Çavuşu (Kara Hacı Alioğlu Mestan Çavuş)
 Muğla tâli taburunda binbaşısı Ali Şahin Bey İbn-i Mehmet Servet Bey
 Redif kırk dördüncü Muğla Alayının Üçüncü Marmaris Taburu Birinci
 Bölük Yüzbaşısı Rıza Efendi Bin Yusuf
 Piyade Kolcusu Hasan Efendi (Dadya Nahiyesi)
 Marmaris Redif Binbaşısı Kurtuluş Bey
 Marmaris Redif Binbaşısı Selim Beğ Efendi
 Redif Mülazımı İsmail Efendi
 Redif-i Hümayununun Birinci Bölük Mülâzım-ı sânisî İsmail Efendi Bin
 Bekir Ağa
 Redif-i mülâzım-ı Evveli Zeynel Ağa
 Süvari Kolcusu Galib Efendi
 Serçavuş Ali Efendi
 Tabur Katibi Nazif Efendi
 Telgraf Çavuşu Receb Ağa İbn-i Osman Bin Mehmet
 Telgraf Mülazımı Çavuş Mehmet Çavuş (İsmail Oğlu)
 Üçüncü Marmaris taburunun katibi Hafız Nazif İbn-i Hacı Sadık Efendi

2.7. Nüfus İdaresi Görevlileri:

Nüfus Katibi Mustafa Efendi
Nüfus Me'muru Ali Efendi
Nüfus memuru Veli İbn-i Hasan Ağa
Nüfus Memuru İbrahim Efendi

2.8. Orman Görevlileri:

Dadya Nahiyesi Orman Kolcusu Hasan Efendi (Abdullah Oğlu)
Orman Ondalık Memuru Hocasade Mehmet Efendi (Bekir Efendi Oğlu)
Marmaris Kazası Orman Sevahil Süvarisi Galib Efendi
Orman Süvari Kolcusu Hamdi Efendi
Marmaris Kazası Orman Tezkere Memuru İbrahim Beğ (Celeb Halil Efendi Oğlu)
Marmaris Orman Tezkere Muharriri Mehmet Efendi (Bekir Efendi Oğlu)
Ormancı Hafız Mustafa Efendi İbn-i Mehmet

2.9. Reji Görevlileri:

Marmaris Reji İdaresi Kolcusu Feyzullah Efendi
Reji Kolcusu Arnavud Ali Bey
Reji Korucusu İsmail Efendi
Reji Memuru Hasan Efendi

2.10. Tapu Görevlileri:

Tapu Katibi Ahmet Efendi
Tapu Kâtibi Ali Efendi
Tapu Katibi Hamdi Efendi (Marmaris Kazası)
Tapu Katibi Mehmet Şükrü
Tapu Katibi Nazmi Efendi (Muharrem Oğlu)

Tapu Kâtibi Necati
 Tapu Katibi Vekili Mustafa Mollahi Efendi
 Tapu Me'mûru Kerîm Efendi

2.11. Muhtarlar:

Ada Köyü Muhtarı Bodur Mehmet Ağa Bin Ahmet
 Aleki Köyü Muhtarı Mustafa Ağa
 Alekse Köyü Muhtarı Ali Molla
 Alekse Köyü Muhtarı Molla Osman
 Bastı Köyü Muhtarı Cemal Efendi
 Batır Köyü Muhtarı Mustafa
 Bayır Köyü Muhtarı Molla Osman
 Beldibi Köyü Muhtarı Karaoğlan
 Cumalı Köyü Muhtarı Mustafa
 Dadya Köyü Muhtarı Ahmet
 Dadya Köyü Muhtarı Hacı Mehmet Oğlu Ali
 Dadya Köyü Muhtarı Osman Ali
 Fenaket Köyü Muhtarı Alemsiz oğlu Ali Bin Abdullah
 Fenaket Köyü Muhtar-ı evveli İnce Oğlu Ali Ağa
 Fenaket Köyü Muhtarı İnceoğlu Mehmet
 Fenaket Köyü Muhtarı Mehmet Çavuş
 Gelibolu Köyü Muhtarı Halil Bin Abdullah
 Gelibolu Köyü Muhtarı Osman Ağa
 Hisarönü Köyü Muhtarı Derviş Oğlu Ali
 İlya Köyü Muhtarı Hüseyin Ağa
 İlya Köyü Muhtarı Salih Ağa
 Kara Köyü Muhtarı Osman
 Kara Köyü Muhtarı Sabit
 Karaköy Köyü Muhtarı Mehmet Sabit
 Kemeraltı Mahalle Muhtarı Evveli Osman Ağa İbn-i Süleyman Ağa
 Kemeraltı Mahallesi Muhtarı Kâzım

Kemeraltı Mahallesi Muhtarı Ali Bin Süleyman
 Kemeraltı Mahallesi Muhtarı Eğri Osman Ağa
 Kemeraltı Mahallesi Muhtarı Eğrioğlu Osman
 Kemeraltı Mahallesi Muhtarı Hasan
 Kemeraltı Mahallesi Muhtarı Mehmet Ağa
 Kızlan Köyü Muhtarı Kalaç Mustafa
 Kızlan Köyü Muhtarı Keremli İbrahim
 Kolonya Köyü Muhtarı Osman
 Marmaris Muhtarı Hasan Ağa
 Marmaris Kasabası Muhtar-ı evveli Bey Oğlu Asım Bin Hacı Mustafa
 Söğüd Köyü Muhtarı Molla Mehmet Efendi
 Söğüt Köyü Muhtarı Ali Molla
 Tepe Mahallesi Muhtarı Ahmet Ağa İbn-i Mehmet
 Tepe Mahallesi Muhtarı Hüseyin
 Tepe Mahallesi Muhtarı Osman Ağa
 Tepe Mahallesi Muhtarı Yaylalıoğlu Hüseyin
 Yaka Köyü Muhtarı Mehmet Ağa

2.12. İmamlar:

Marmaris Kazası İmamı Hafız Ali Efendi
 Ada köyü imamı Molla Ömer
 Alaki köyü imamı (Mehmet Rüştü Efendi)
 Alekse Köyü İmamı Ali Efendi İbn-i Hüseyin Bin Mehmet
 Batır Köyü İmamı Mehdi Efendi
 Beldibi Köyü İmamı (Molla Yusuf)
 Bozburun Köyü İmamı Molla Hasan
 Cuma Köyü İmamı Ali Hoca
 Cumalı Köyü İmamı (Hafız Abdullah Efendi)
 Cumalı Köyü İmamı Ali Efendi
 Emecik Köyü İmamı (Süleyman Efendi)

Fenaket Köyü İmamı Abdullah Bin Mustafa
 Fenaket Köyü İmamı Molla Osman İbn-i Mehmet
 Gelibolu Köyü İmamı (Molla Yusuf)
 Kemeraltı Mahallesi İmamı Hacı Halil
 Kemeraltı Mahallesi İmamı Hafız Salih Efendi
 Kemeraltı Mahallesi İmamı Hafız Salih
 Kemeraltı Mahallesi İmamı Bozoğlu Hafız Ali İbn-i İbrahim
 Kemeraltı Mahallesi imamı Hafız Mustafa Efendi
 Kızlan Köyü İmamı Mehmet Ağazade Seyyid Ali
 Kızlan Köyü İmamı (İbrahim Hakkı Efendi)
 Kızlan Köyü İmamı (İsmail hakkı Efendi)
 Losta Köyü İmamı (Mehmet Efendi)
 Marmaris Cami-i Şerîf İmamı Hâfız Mustafa Efendi
 Marmaris Cami-i Şerifi İmamı (Hafız Salih Efendi)
 Marmaris İmamı Ali Hafız Efendi
 Marmaris Kasabası İmamı Hacı Osman Ağazade Salih Efendi
 Sarı Ana Mahallesi İmamı Mehmet
 Tepe Mahallesi İmamı Hafız Salih Efendi
 Tepe Mahallesi İmamı Ali Nazmi Efendi İbn-i Ahmet
 Tepe Mahallesi İmamı Hafız Efendi
 Yaka Köyü İmamı Molla Osman

2.13. Naibler:

Marmaris Kazâsı Naibi Abdulhamid Hulusi
 Naib Abdullah Mehmet
 Marmaris Kazası Naibi Mehmet Çelebi
 Marmaris Kazası Naibi Mehmet Hilmi Efendi
 Nâib Vekîli Hacı Abdi Oğlu Mustafa
 Dadya Nahiyesi Naib Vekili Hafız Halil Efendi
 Marmaris Naibi Mehmet Arif
 Marmaris Kazası Naibü'-ş-şer'i Mehmet Mansur

3. Nüfus:

Menteşe Bölgesi Mentешеoğulları'nın buraları XIII. yüzyılda ele geçirmeleriyle Türkleştirildi ve dini-idari örgütlenme kısa sürede tamamlandı. Osmanlı Devleti bölgedeki kurumsallaşmayı tamamladıktan sonra Mentеше'nin Nüfus yapısı daha da netleşmiştir. Osmanlı döneminde, ülkenin diğer bölgelerinde olduğu gibi, Rum nüfus bulunmaktadır ve Kurtuluş Savaşı'nda Yunanistan'a gönderilinceye kadar bölgedeki ikinci büyük nüfus grubunu oluşturacaktır. 1831 yılında yapılan ilk genel nüfus sayımı sonuçlarından anlaşıldığına göre bölgede Ermeni ve Yahudi nüfus da mevcuttur.

Menteşe Sancağı ile ilgili ilk düzenli nüfus bilgileri, Osmanlı Devleti'nin 1831 yılında askeri nedenlerle, ülke genelindeki erkek sayısını saptamak amacıyla yaptığı nüfus sayımından elde edilen bilgilerdir. Bu sayımda kadın ve çocuklar sayılmadığından tam bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Fakat erkek ve kadın nüfusunun birbirine yakın olacağı tahmininden yola çıkılarak ortalama bir rakam elde edilebilir. İlçeye ait ilk nüfus kaydına, İstanbul Başbakanlık Arşivinde bulunan 1517 tarihli bir Tapu Tahrir defterinde rastlanmaktadır. Bu deftere göre, o tarihte bir köy olan Marmaris'in nüfusu kaba taslak 45 kişiden meydana geliyordu.

Menteşe Sancağı'nın ayrıntılı nüfus bilgilerinin yer aldığı ilk salname, 1302 H. / 1885 M. Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi'dir. XIX. yüzyılın ilk devresiyle ilgili tahmini nüfus oranıyla, söz konusu salnamede belirtilen bu rakam karşılaştırıldığında, aradaki yarım yüzyıllık dönemde büyük bir nüfus artışının söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır.

1302 H. / 1885 M. Tarihli Aydın Vilayet Salnamesine göre Marmaris ilçesinin ve köyelerinin nüfusu şöyledir:

İsim	Nüfus	Hane
Marmaris Kazası	2263	460
Armutalan Köyü	385	62
Beldibi Köyü	234	42
Ada Köyü	159	35
Gültepe Köyü	277	55
İlya Köyü	343	63
Kırvasıl Köyü	343	62
Alkısı Köyü	312	58
Bayır Köyü	344	61
Kosta Köyü	323	61
Bozburun Köyü	841	180
Söğüt Köyü	722	120
Fenaket Köyü	499	90
Karameke Köyü	179	38
Alaki Köyü	743	125
Kızlan Köyü	579	102
Kara Köyü	547	102
Batır Köyü	421	98
Emecik Köyü	293	58
Yaka Köyü	900	190
Cumalı Köyü	831	180
Hisarönü Köyü	254	55
Gelibolu Köyü	578	110

1307 H. / 1891 M. Salnamesini takiben yayınlanan 1311 H. / 1893 M. Yılı Vilayet Salnamesi'nde nüfusun dinlere göre de ayrımı yapılmıştır. Bu salnameye göre Marmaris Kazası'nda 12335 Müslüman, 634 Rum, 18 Yahudi bulunmaktadır¹⁵.

¹⁵ Hülya Cantürk, “Osmanlı Salnamelerine Göre XIX. Yüzyılda Menteşe Sancağı'nın Sosyal ve Ekonomik Durumu”, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla 1998, s. 7-20.

1889-90 (H 1307) yılı salnamesinde şehrin nüfusu 2263 kişidir. Marmaris ilçesinin genel nüfusu ise aynı yıl 13539 kişidir. Bu nüfusun 552 kişisi Rum ve Ermeni'dir.

1890-91 (H 1308) yılı salnamesinde şehrin nüfusu aynı gösterilmiştir. Marmaris bu yılda 23 köy ve 1 bucağa sahip olup, genel nüfusu 12576 kişidir.

1893-94 (H 1311) yılı salnamesinde şehrin nüfusu 5097 kişiye çıkmıştır.

1894-95 (H 1312) yılı salnamesinde şehrin nüfusu 7996 İslam, 140 Rum,

1895-96 (H 1313) yılı salnamesinde şehrin nüfusu 8011 İslam, 259 Rum,

1896-97 (H 1314) yılı salnamesinde şehrin nüfusu 6632 İslam, 267 Rum'dur.

Bu tarihten sonraki salnamelerde Marmaris'in genel nüfusu ile şehirde yaşayan Rum miktarları ise şöyleydi:

1897-98 (H 1315)	12170	İslam	720	Rum
1899-1900 (H 1317)	14769	İslam	696	Rum
1905-1906 (H 1323)	14621	İslam	747	Rum
1908-1909 (H 1326)	13978	İslam	918	Rum

II.BÖLÜM

KAZANIN SOSYAL YAPISI

1. Aile Hayatı:

Aile, karı-koca ve çocuklardan oluşan topluluk şeklinde tanımlanabilir. Evlilik ise, toplumun nüvesini meydana getiren aile kurumunun temelini oluşturur. Evlilik aktiyle aile kurumunun oluşumu hem sosyal, hem de hukuksal bir hadisedir. Sosyal anlamda aile bir grup veya örgüt, hukuksal anlamda ise evlilik, çocuk yetiştirmek için yapılmış bir akittir.¹⁶ Aile, kültür adını verdiğimiz, toplumun değer yargıları, inanışları, adetleri, gibi toplumsal faktörlerden etkilendiği gibi; toplum da, en küçük soysal birim kabul edilen ailelerden oluşması dolayısıyla, aileler tarafından biçimlendirilir. Kısacası, aile ile toplum yaşamı iç içe geçmiştir.¹⁷

İslâm'a göre aile; toplumun en küçük birimini oluşturan dini ve sosyal bir kurumdur. Çünkü aile, nesebi sahih çocukların vücut bulduğu, büyütülüp terbiye edildikleri, fertlerin kendilerini gayri meşru ilişkilerinden koruyabildikleri, akrabalık bağlarına, mîrâşçılık haklarına imkan vererek toplumu ahlaken ve iktisaden çöküntüye uğramaktan alıkoyan yegane müessesedir¹⁸

Evlilik müessesesinin oluşumunda da toplumsal bir takım aşamalar izlenirdi. Bunlar: söz kesme, nişan, nikah ve düğün töreni idi.

Evlilik, kız isteme ile başlar. Erkek evlat sahibi aileler, evlilik çağına gelmiş oğulları için bir gelin adayı belirler ve kızını ailesinden istemek için harekete geçerlerdi. Kız isteme işinin gerçekleşebilmesi için, köyün ileri gelen yaşlılarından kendilerine yakın buldukları birinden yardım isterlerdi. Kız isteme işini üstlenen büyükler, konuyu kendi aralarında müzakere ettikten sonra kız evine gitme kararı

¹⁶ Birsan Gökçe, "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", *Aile Yazıları I*, s.207.

¹⁷ Mehmet Eröz-Ali Güler, *Türk Ailesi*, Atatürk Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını: 150, Dumat Ofset Matbaacılık, Ankara 1998, s. 1-2.

¹⁸ Hamza Aktan, "İslâm Aile Hukuku", *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları No: 71, Ankara 1992, s.396.

verilirdi. kız evine giderek kızın ailesinin büyüklerine durum bildirilir ve kız istenirdi. Eğer kızın ailesi bu evliliği uygun görürlerse kız ile oğlan arasında söz kesilirdi. Şerbet içme merasimi ile başlayan bu olayın ardından nişan hazırlıkları yapılırdı. Söz kesme ile birisine namzet olan kız, artık o erkek ile evlenir ve herhangi biri daha o kıza talip olmazdı.¹⁹

Ailenin oluşumunda söz kesmeden sonra gelen diğer adım nişandır. İslam öncesi Türk kültüründe de İslam sonrasında da gelenekler, evlenmeden önce erkek tarafından evlenme teklifinin yapılmasını ister. Erkek tarafından yapılan bu evlenme teklifini kızın kabul etmesiyle ortaya çıkan durumu nişanlılık olarak nitelemek mümkündür.²⁰

Osmanlı toplumunda evlenecek olan kız ve oğlan belirli bir süre nişanlı kalırlardı. Nişanlanma sırasında erkek tarafı müstakbel gelinlerine nişan alameti olarak küpe, yüzük gibi altın takılar takardı ve buna nişan denilirdi.²¹

Nişanlanma sırasında genellikle mehir tespit edilir, fakat nikah akdi yapılmazdı. Nişanlılık süresi eşlerin birbirlerini tanıma sürecidir. Bu süreçte meydana gelen herhangi bir anlaşmazlıkta taraflar mahkemeye gelerek nişanı bozabilmektedirler.

1.1. Evlenme:

İslam hukukunda evlenmeyi ifade etmek için “nikah” terimi kullanılmıştır. Nikah kelimesinin anlamı cinsi münasebettir; hukuken ise, bu cinsi münasebeti meşru kılan akittir.²² Evlilik “karı-koca arasında beraber yaşamaya ve yardımlaşmaya müsaade eden ve taraflara karşılıklı hak ve vazifeler yükleyen bir

¹⁹ Mehmet Beşirli, “XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Samsun’da Evlilik Kurumu Üzerine Bazı Bilgiler ve Uygulamalar”, *Pax Ottoman, Studies in Memoriam* Prof. Dr. Nejat Göyünç, Edit By : Kemal Çiçek, Sota & Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2001, s.100.

²⁰ Halil Cin, *İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*, Selçuk Üniversitesi Yayınları No:42, 2. Baskı, Konya 1988, s. 48.

²¹ Abdurrahman Kurt, *Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi*, Uludağ Üniversitesi Matbaası, Bursa 1998, s.24

akittir. Geçerli bir nikah için her iki tarafın da akil, baliğ ve hür olması gerekir. İslam'a göre nikahın geçerliliği için iki erkek şahidin şahitliği gerekli görülmüştür. Dini açıdan nikahın geçerli olabilmesi için, resmi bir görevli veya bir din adamı huzurunda yapılması şart değildi. Lakin her zaman için nikahın önemi ve sosyal hayattaki etkisi nedeniyle eski devirlerden itibaren, akdin bir din adamı veya hukuki yönünü bilen bir kişi huzurunda yapılarak kayıt altına alınmasına özen gösterilmiştir. Nikah genellikle kadı, naib veya mahalle imamı tarafından kıyılırdı. Lakin imamların nikah kıyabilmeleri için kız ve oğlan tarafları buldukları yerin mahkemesinden o din adamına hitaben "izinnâme" denilen bir izin kağıdı getirdiklerinde din adamı nikah işlemlerini yapardı. Nikahta kadı izninin aranması, hem kadınla erkeğin evlenmelerine engel teşkil edecek bir durum olmadığını gösterir, hem de herhangi bir anlaşmazlık halinde yapılan nikahın geçerli olmayacağı endişesini ortadan kaldırarak nikah işlemlerine resmî bir hüviyet kazandırıp sicillere kayıt ettirmeyi sağlardı. Kadıdan izin alınmaksızın nikah kıyılması yasaktı ve kayıt bulunmadığı zaman taraflar açısından sıkıntı doğuruyordu.

Nikahın Şer'iyee Sicillerine kaydedilmesinin bir başka önemli yönü ise; bir anlaşmazlık durumunda taraflardan biri evli olduklarını inkar ettiğinde, diğer tarafın evliliği ispat edememesi durumunu ortadan kaldırmasıdır.

Evliliklerde, evlenecek olan kişiler nikah için kendilerine vekil tayin edebiliyorlardı. Buna *vekalet* deniliyordu. Bir kişinin vekil tayin edebilmesi için evliliğe mani bir engelinin olmaması gerekirdi.²³ Evlenmede vekalet yazılı ya da sözlü verilebilirdi. Bu işlem sırasında şahit bulunması şart değildi. Ancak vekaletin ispatı zorunlu idi.²⁴ Örneğin Armutalanı Köyünden Ali Osman Kızı Emine'nin Uçoğlu Mehmet'le nikahlanmak üzere Dervişoğlu Osman'ı vekil tayin etmesi²⁵ gibi.

²² Halil Cin, ... *Evllenme*, s. 39.

²³ Esra Yakut, "Şeyhülislam Çatalcalı Ali Efendi'nin "Fetva-yı Ali Efendi" Adlı Fetva Mecmuasına Göre Osmanlı Toplumunda Aile Kurumunun Oluşması ve Dağılması", *OTAM*, Sayı:7, Ankara 1996, s.291.

²⁴ Halil Cin, ... *Evllenme*, s.91.

Evlilikte *velayet* ise, başkaları adına, onların rızası aranmaksızın yasal işlemde bulunabilme yetkisidir. Bir kimse, velayeti altındaki kimseler reşit değilse, zihinsel anlamda eksik ehliyetli veya ehliyetsiz ise, onlar adına onların rızalarını aramaksızın onlar adına hukuki işlemler yaptırabilirdi. Buna nikah işlemleri de dahildi. Bu bağlamda Marmaris'te ilk evlilik yaşının genellikle 17-18 civarında olduğunu görüyoruz. Yani evliliklerin geneli reşit kadın ve erkekler arasında gerçekleşmiştir.

Evliliklerde din farklılığı da karşılaşılan bir diğer sorundur. İslâm'a göre, Müslüman bir erkek gayr-i müslimlerden Hıristiyân veya Yahûdî bir kadınla evlenebilirdi. Böyle evliliklerden doğan çocuklar da müslüman kabul edilirdi. Ancak müslüman bir kadının gayr-i müslim bir erkekle evlenmesi yasaktı. Çünkü müslüman olmayan biriyle evlenen kadının dinden çıktığına inanılırdı. Müslüman olan karı-kocadan biri dinden çıktığı takdirde nikah akdi fesh edilirdi. Marmaris'te defterlerden görebildiğimiz kadarıyla müslüman bir kadınla gayri müslim bir erkeğin evliliğine rastlamamaktayız.

Evlenme için dikkate alınan kıstaslar tarafların rızaları, iki erkeğin şahitliği, mehr-i müeccel ve mehr-i muaccelin tespiti, kızın bülûğa ermiş olması ve evlenmeye dinen bir engel olmamasıdır. Bundan başka erkek ve kadının evliliği kabul ettiklerine dair beyanları da şarttır. Bu şekilde evliliğin Şer'iyeye Sicillerine kayıtları ile ileride evliliğin boşanmayla sonuçlanması gibi durumlarda çıkacak ihtilaflara engel olunmak istenilmiştir. Ancak buna rağmen yapılan her evlilik akdinin de sicile kaydedildiğini söylemek mümkün değildir.

İncelediğimiz defterlerde toplam yüz seksen altı adet evlilik olayına rastladık. Bunlardan bazılarını örnek verecek olursak: Söğüd Köyünde Mehmet

²⁵Mar. Ş.S.D. , Defter No: 155, Sayfa 80, Hüküm No:

Çavuş kızı Ümmühan'ın, İbrahim oğlu Ali ile evlenmesi²⁶. Bozburun Köyünden Hasan kızı Ayşe'nin, Salih oğlu Ali ile velisinin de izni ile evlenmesi²⁷. Bu örneklerden farklı olarak Bayır Köyünden Ali Baz Oğlu Koca Hasan kızı Hanife yirmi iki yaşında olduğu halde ebeveyni istediği kişiyle evlenmesine izin vermediği için sevdiği kişiyle evlenmek amacıyla mahkemeye başvurmuştur²⁸.

1.2. Mehir:

Mehir, evlenirken erkekler tarafından gelin adaylarına verilen belli miktardaki eşya ya da paradır. Mehir doğrudan doğruya kadının kendi malıdır. Diğer mallarda olduğu gibi onda da istediği gibi tasarruf yetkisi vardır. Kadın mehriyle çeyiz yapmaya zorlanamazdı.²⁹ Mehir nikahın şartlarından olmayıp, neticelerinden biri olması dolayısıyla nikah sırasında belirtilmese bile kadın mehire hak kazanır. Mahiyeti farklı olmakla birlikte Orta Asya Türkleri arasında buna kalın veya serp deniliyordu. Cahiliye dönemi Araplarında da mehir mevcuttu. O dönemde mehir olarak verilen mal veya para kızın babası, kardeşi veya akrabalarından birine veriliyordu. İslamiyet hukukunda da yer alan bu adet biraz mahiyet değiştirmiştir. Mehir karşılığı olan para ve mal kadına verilmeye başlanmıştır.³⁰ Satışı veya kullanılması yasak olmayan her tür mal mehirin konusunu teşkil edebilir.³¹

Erkek kararlaştırılan mehri ister hemen verir, isterse de sonra ödemek üzere tecil edebilirdi. Peşin ödediği zaman “Mehir-i Muaccel”, ileri bir tarihe ertelendiğinde ise “Mehri Müeccel” olarak adlandırılmaktadır.³²

Mehir, tamamen kadın lehine düzenlenmiş bir uygulamadır. Kadının, kocasının ölümü veya dul kalması halinde geleceğini garanti altına alması anlamına

²⁶ Mar. Ş.S.D. , Defter No: 150, Sayfa 1, Hüküm No: 1.

²⁷ Mar. Ş.S.D. , Defter No: 150, Sayfa 6, Hüküm No: 18.

²⁸ Mar. Ş.S.D. , Defter No: 149, Sayfa 129, Hüküm No:194.

²⁹ İlber Ortaylı, *Osmanlı Toplumunda Aile*, Pan Yayıncılık, Ankara 2001, s.68.

³⁰ Asım Yediyıldız, *Şer'iyeye Sicillerine Göre Bursa Sancağı*, Ankara 1988, s. 49.

³¹ Halil Cin – Ahmet Akgündüz, *Türk-İslam Hukuk Tarihi II*, Timaş Yayınları, İstanbul 1990, s.95.

³² Halil Cin, ... *Evlenme*, s.217.

geliyordu. Osmanlı aile yapısı incelendiğinde Şer'iyeye Sicillerinde, mehr-i muaccel, mehr-i müeccel ve namzedlik akçesinin verildiğini görmek mümkündür.

Bu açıklayıcı bilgilerden sonra incelediğimiz sekiz defterde mehirle ilgili, evlenme ve nafaka ile ilgili hükümlerden mihr-i müeccel ve mihr-i muaccelin miktarlarını tespit etmeye çalıştık. Bu tespitimize göre en düşük mihr-i müeccel miktarı 50 kuruştur. En yükseği ise 1001 kuruştur. Bölgede mihr-ı müeccelin ağırlıklı olarak 100 kuruş civarında olduğu görülmektedir. Örneğin Kırvasil Köyünden İbrahim Oğlu Ali, eşi Mehmet Kızı Gülsüm'e 10 kuruş mihr-ı müeccel vermiştir.³³ Bu örnek en düşük mihr-ı müeccel miktarını göstermektedir. En yüksek miktara örnek olarak da; Kemeraltı Mahallesinden İmamoğlu Feyzullah'ın, eşi Ali Kızı Hatice'ye 1001 kuruş mihr-ı müeccel vermesi gösterilebilir.³⁴ Bunun yanında mihr-i müeccelin tarla, ev, altın ve hayvan olarak ödendiğini de görmekteyiz.

Mihr-ı muaccel olarak ise en düşük miktar 50 kuruş olarak görmekteyiz. En yüksek miktar ise 1000 kuruş karşılığında elli adet yirmilik altın verilmiştir. Mihr-ı muaccel olarak verilen miktarlar daha çok nişan esnasında verildiği için defterlerde miktar fazla geçmemektedir. Bu daha çok evlilik akdi yapılmadan nişanlılık döneminde takılan altın ziynet eşyası ve kıymetli hediyeler şeklinde verildiğini görmekteyiz. Örneğin Gölenye Köyünden Mehmet Oğlu Süleyman'ın, Hüseyin Kızı Ümmühan'a 1000 kuruş karşılığında elli adet yirmilik altını mihr-ı muaccel olarak vermiştir.³⁵

1.3. Boşanma

Tâlâk kelimesinin sözlük anlamı boşanmak, hissi ve manevi bir bağdan kurtulmaktır.³⁶ Fıkıh literatüründe ise “*belli sözlerle evlilik bağını çözmek ve*

³³ **Mar. Ş. S. D.** Defter No: 156, s. 60, Hüküm 64

³⁴ **Mar. Ş. S. D.** Defter No: 154, s.150, Hüküm 84

³⁵ **Mar. Ş. S. D.** Defter No: 150, S. 71, Hüküm 85

³⁶ Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukukî İslamiyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu II*, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1985, s.184.

kaldırmaktır.”³⁷ Yani talâk kocanın tek taraflı bir irade beyanıyla evlilik birliğine son vermesidir. Talâkın oluşabilmesi için esas itibarıyla bir mahkeme kararına gerek yoktur. Kocanın, boşanma iradesini ortaya koyan sözü bunun için yeterlidir. Ancak, bir talâkın ve buna bağlı mehr, nafaka alacakları, iddet bitimi ve yeniden başkasıyla evlenebilme gibi neticelerin garanti altına alınabilmesi ve karşılıklı hakların korunabilmesi için boşanmaların mahkemece tescil edilmesi gerekiyordu.³⁸

Boşanma hakkını kullanmak isteyen kocanın akli başında ve bülûğa ermiş olması gerekir. Yaşı küçük kimselerin, akıl hastalarının, uykuda iken boşanmak için gerekli sözleri söyleyenlerin boşanma istekleri geçerli sayılmaz. Buna karşın bülûğa ermiş, akli başında kimselerin boşanma niyeti olmadan gerçekleştirdikleri talâk geçerlidir. Talâk’a başvuran kimsenin bizzat koca olması gerekmektedir. Koca, bu hakkını bizzat kullanabileceği gibi, vekili veya elçisi vasıtasıyla da kullanabilir.³⁹ Talâk, dönülebilir olup olmamasına göre Ric‘î ve Bâin talâk diye iki kısma ayrılır.

a: Ric‘î Talâk: (Dönülebilir-cayılabilir): bu boşanma şeklinde evlilik tamamen ortadan kalmaz. İddetin bitimine kadar karı-koca birbirinden ayrılmış sayılmaz. Kadının üç hayz görme süresi kadar olan iddet bitmeden koca talâktan cayabilir. Evlilik bozulmuş sayılmadığı için yeni bir nikah akdine ve yeni bir mehr tespitine gerek yoktur. İddet süresince eşlerin mîrâşçılıkları devam etmektedir. İddet bitiminde tamamen ayrılmış olan eşler başkalarıyla evlenebilirler. Kadın iddet süresi içinde kocasının evinde ve çocuklarının yanında kalmaya devam eder. Kadının nafakası bu sürede kocaya aittir.

Ric‘î talâkta boşanma teklifi hep koca tarafından yapılmıştır. Kadınlar ise, mehirlerini, iddet süresince geçimlerini sağlayacak olan nafaka ve bu sürede kalabilecekleri (meûnet-i sükna) yerlerin kocaları üzerine yüklenmesini talep etmekteydiler. Koca ise, iddet süresi bitmeden karısına tekrar geri dönme ihtimali

³⁷ Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*, İrfan Yayınları, İstanbul 1974, s.294.

³⁸ Mehmet Akif Aydın, *İslam-Osmanlı Aile Hukuku*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları No:11, İstanbul 1985, s. 109.

nedeniyle bu sürede karısının kimseye muhtaç olmaması için bu isteklere olumlu cevap vermekteydi.

b. Bâin Talâk: İddet süresi dolduğunda boşanmadan dönülmemişse, boşanma bâin talâk olur. Bâin talâk, ayırıcı boşanma demektir. Kocanın, boşadığı eşine geri dönebilmek için ancak yeni bir mehr vermesi ve yeni bir nikah kıydırması gereken boşanmadır. Koca, ric'î talâkta iddetin bitimini beklemeden, boşanma esnasında boşanmanın bâin olduğunu yazılı, sözlü veya işaretle bildirirse yine bâin talâk gerçekleşmiş olur. Bâin talâk sonunda tüm karı-koca ilişkisi sona erer. Boşanan kadın sadece mehrini, iddet nafakasını ve hamile ise doğuma kadar nafaka alma hakkına sahiptir. İster ric'î (cayılabilir talâk), isterse bâin (ayırıcı talâk) boşanma ile olsun erkek aynı kadını üçkez boşarsa, evlilik kesin olarak sona erer. Koca üç kez boşamak yerine, boşanmayı gerçekleştiren sözü üç defa arka arkaya söyleyerek de aynı sonucu elde edebilir. Buna da, *talâk-ı selâse* denir. Üçlü boşama sonucunda kadının nafakasını ve mehrini almaya hakkı vardır. Üçlü boşama gerçekleştiği zaman kadın ve erkek tekrar evlenmek isterlerse, kadının iddetini tamamladıktan sonra başka bir erkekle evlenmesi, ondan da boşanarak iddetini bitirmesi ve eski kocası ile nikah akdini yenilemesi gerekir⁴⁰.

Örneğin Trabzon Maçka Kazâsında Bahriye Yüzbaşı olan Hasan Efendi Marmaris Kazâsında mahkemeye başvurarak karısı İzzet kızı Ayşe Makbule Hatun ile aralarında geçimsizlik olduğunu 311 kuruş mihr-i mu'accel vererek 17 Şubat sene 1311 tarihinde talâk-ı bayin ettiğini belirtmiştir. Resmen boşanmanın İzzet kızı Ayşe Makbule Hatuna tebliğ edilmesini ve ayrıca iddet süresince nafakasını karşılamak üzere iki yüz elli olmak üzere, toplam beş yüz elli yedi kuruşun da eski eşine verilmesini istemiştir⁴¹.

³⁹ Mehmet Akif Aydın, *İslâm-Osmanlı....*, s.36-37.

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Akif Aydın, *İslâm-Osmanlı....*, s.38-42; Halil Cin, *Eski Hukukumuzda Boşanma*, s.36-68.

⁴¹ Mar.ş.S.D. Defter No: 153, s. 22, Hüküm 52.

Erkek, talâk sırasında boşanmanın kesin gerçekleştiğini daha iddet süresinin beklenilmesine gerek duyulmaksızın beyan ederse talâk Bâin Talâk olurdu. Çünkü Bâin talâk'ın gerçekleşmesi için iddet süresinde kocanın eşine geri dönmemesi gerekiyordu. Ancak koca ayrılık sırasında bâin talâkın gerçekleştiğini beyan edebilirdi. Bâin talâkın gerçekleşmesinin diğer bir usulüde boşanmanın talâk-ı selâse ile gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Osmanlı hukukunda talâkın sık rastlanan şekillerinden birisi de *şartlı talâktır*. Bu talâkta koca, karısını boşamayı belirli bir işi yapmaya bağlamakta ve o işi yaparsa karısı boşanmış olmaktadır⁴². Bundaki amaç, erkeğin yapacağı herhangi bir eylem yada davranış sonucunda kadının mağduriyetinin önlenmesidir.

Görüldüğü gibi boşanmada erkeğin üstünlüğü tartışmasızdır. Koca, karısını boşarken herhangi bir sebep göstermek zorunda değildi. Fakat buna rağmen Osmanlı toplumunda boşanmanın yaygın olduğunu düşünmemek gerekir. Toplumun sağlam bir yapıya sahip olması, boşanmaların toplum tarafından hoş karşılanmaması, yasal olarak serbest olmasına rağmen dini bakımdan serbest olmayışı, gibi bir çok neden talâkın Osmanlı toplumunda daha az uygulanmasına neden olmuştur.

1.3.1 Muhâlaa (Kadının İsteği Üzerine Boşanma):

Boşanma olayında koca, karısını istediği zaman tek taraflı iradeyle boşama yetkisine sahiptir. Eşiyle anlaşamayan kadına ise İslâm Hukuku, kocasının boşama yoluna gitmemesi halinde, kendisi için çekilmez hale gelen bu evliliğe son verebilme imkanını muhâlaa (hul) ile tanımıştır. Muhâlaa, tarafların anlaşması yolu ile boşanmadır. Bu tür boşanmada, genellikle kadın kocasına bir karşılık öder. Bu bazen nakit paradır, bazen de mehr, nafaka gibi alacaklarından yada çocuklarının velâyetinden vazgeçme şeklinde bir karşılıktır. Bununla birlikte, taraflar karşılıklı anlaşarak hiçbir bedel vermeksizin birbirlerinden ayrıldıkları da olabilmektedir.

⁴² Mehmet Akif Aydın, *İslâm-Osmanlı...*, s.113.

Anlaşarak boşanan çiftler, evlilik ile kazandıkları tüm haklarından karşılıklı vazgeçmiş olurlar.

Kadın çekilmez hale gelen evliliğini nafaka, mehr veya çocuklarının velâyetlerinden vazgeçmek pahasına da olsa son vermek için hul' hakkını kullanarak boşanmak isteyebilirdi⁴³. Aslında tek taraflı bir boşama hakkına sahip olan kocanın muhâlaa yolu ile boşanmayı tercih etmesinin nedeni mehr, nafaka veya karısına var olan diğer borçlarından kurtulmak düşüncesinin etkili olmasıdır⁴⁴. Muhâlaanın gerçekleşmesi için erkek ve kadının tam ehliyetli olmaları şartı aranmıştır. Tarafların akıl, baliğ ve muhâlaanın anlamına vakıf olmaları gerekmektedir.⁴⁵ Muhâlaa yolu ile boşanmada, kadının boşanma önerisine kocanın rıza göstermesi gerekirken, talâk'a, kadın kesin karşı çıksa bile, söylenir söylenmez yürürlüğe girerdi.

1.3.2. Tefrîk (Bazı Nedenlere Bağlı Olarak Gerçekleşen Boşanma):

Bazı belirli sebeplerin varlığı halinde, İslam Hukuku eşlerden birinin mahkemeye başvurarak boşanma talebinde bulunmalarına müsaade etmiştir. Bu şekilde gerçekleşen boşanmalara tefrîk (kaza-i boşanma) denilir. Tefrîkin gerçekleşebilmesi için var olması gereken nedenleri şu şekilde sıralamak mümkündür: 1- Hastalık veya kusur. 2- Nafakanın ödenmemesi. 3- Gaiblik veya terk. 4- Kötü muamele ve geçimsizlik. 5- Bir kimsenin dört ay ve daha uzun bir süre için karısına yaklaşmayacağına Allah üzerine yemin etmesi veya yaklaşmayı ağır bir ibadete bağlanması anlamına gelen "ila"nın mevcut olması. 6- Erkek kadını zina yapmakla suçlar, fakat bunu dört şahitle ispatlayamazsa hakim önünde yemin etmeleri gerekir ki buna "lian" denir. Lian tamam olunca hakim tarafları ayırır. Bu sebeplerden birinin mevcut olması ve mahkemede ispatlanması şartıyla hakim boşanmaya hükmederdi.⁴⁶

⁴³ Halil Cin, ... *Boşanma*, s.69-70; Hayreddin Karaman, *a.g.e.*, s.311.

⁴⁴ Esra Yakut, *a.g.m.*, s.312.

⁴⁵ Ömer Nasuhi Bilmen, ... *II*, s.272.

İncelediğimiz defterlerde yüz dört adet boşanma davasına rastladık. Örneğin Keramettin Mahallesinden Marmarisli Molla Bekir oğlu Osman'ın karısı Fatma Hâtun, kocasının evine bakmadığı, kendilerini rezâlet ve sefâlet içinde yaşattığını, ayrıca bir adet altın yüzük ile birde beş yüz kuruş kıymetinde elmas yüzüğü de satarak parasını kendine sarf ettiği için boşanma talebiyle mahkemeye başvurmuştur⁴⁷. Başka bir örnekte Marmaris Kasabasından Mehmet kızı Ayşe ile nikahlanan Karaduman oğlu Hüseyin'in başka birisiyle evlenmesinden dolayı Mehmet kızı Ayşe boşanma talebi ile mahkemeye başvurmuştur⁴⁸.

1.4. Nafaka:

Sözlük anlamı çıkmak, gitmek, sarf etmek olan nafaka kelimesi, fıkıh ıstılahında ise yiyecek, elbise ve içinde oturulacak ev gibi şeylere denilmektedir.⁴⁹ Evlilikte koca, karısının hayatını normal bir şekilde devam ettirebilmesi için yiyecek, giyecek ve tüm diğer ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Erkeğin zenginliği, fakirliği, yaşının küçük olması, iktidarsızlık gibi durumlardan hiç biri, hiçbir şekilde nafaka mükellefiyetini ortadan kaldıramaz. Çünkü, İslam hukukuna göre, evlendikten sonra kadının meşru tüm ihtiyaçları kocasına aittir.⁵⁰

Nafaka mükellefiyetinin başlaması için, geçerli sayılan bir evlenme akdinin yanı sıra kadının her bakımdan evliliğe hazır bir halde olması, gereken fiziksel olgunluğa ulaşmış olması gerekmektedir. Evlilik yapabilecek kadar büyük olmayan, kocasının evine taşınmayı reddeden kadınlar nafaka talebinde bulunamazlardı.⁵¹ Kocasını izin vermediği halde evini terk eden kadın da nafaka talebinde bulunamazdı.⁵² Malı olduğu halde karısına olan nafaka borcunu ödemeyen birinin malına el konulabilirdi. El konulan bu mallar hakim kararıyla satılarak nafaka borcu ödenirdi. Erkek, bir iş dolayısıyla uzak bir yere gitmesi durumunda olduğu gibi,

⁴⁶ Hayreddin Karaman, *a.g.e.*, s.313-323.

⁴⁷ **Mar.Ş.S.D.** Defter No: 149, s. 50, Hüküm 30.

⁴⁸ **Mar.Ş.S.D.** Defter No: 149, s. 110, Hüküm 178.

⁴⁹ Ömer Nasuhi Bilmen, ... **II**, s.472.

⁵⁰ Halil Cin, ... *Evlenme*, s. 196.

⁵¹ Halil Cin – Ahmet Akgündüz, *a.g.e.*, s.98.

⁵² Esra Yakut, *a.g.m.*, s.304.

kadının boşanma sonrasında beklemesi gereken iddet süresi boyunca da onun nafakasını karşılamak zorundadır.⁵³

İslam ve örfi hukukumuz, prensip olarak kişileri ve kişi haklarını, aciz ve muhtaç olanların korunmasını garanti altına alıcı tedbirler almayı ihmal etmemiştir. Hür, Müslim ve Gayri Müslim baba, erkek çocuğuna hayatını kazanıncaya değin, kız çocuğuna ise evleninceye kadar bakmakla yükümlüdür.

Nafakayı genel olarak iki bölümde incelememiz mümkündür. İlki kadının aldığı nafaka, ikincisi ise çocukların aldığı nafakadır. Kadının aldığı nafaka evlilik devam ederken ve boşanma sonrasında aldığı nafaka şeklindedir. Örneğin Marmaris Kasabası Tepe Mahallesinden Kadioğlu İbrâhim'in karısı Fatma Hâtun mahkemeye başvurarak altı yıl önce geçinemeyerek boşandığı önceki eşi Hacı Abdi Oğlu Ali'den nikahından kalan alacağı yüz yetmiş kuruşla bir adet gömlek parası seksen kuruş olmak üzere toplam iki yüz elli kuruşun eski kocası Hacı Abdi Oğlu Aliden tahsil edilerek kendisine verilmesi için mahkemeye başvurmuştur⁵⁴. Marmaris'te mukîm Rodoslu Hacı Tahiroğlu Mehmet'in karısı Hasibe Hanım mahkemeye başvurarak kocasının her gün eve sarhoş geldiğini ve kendisine eziyet ettiğini belirterek evine bakmadığı ve tüm paralarını içkiye harcadığını söylemekte ve eşinden nafaka talep etmektedir⁵⁵. Bu örnekler kadınların eşlerinden kendileri için nafaka talep etmelerine örnek oluşturmaktadır.

Çocuklar için nafaka talebine örnek verecek olursak, Kemeraltı Mahallesinden Hacı Hüseyin kızı Ümmühan Hatun kızları sekiz yaşında Hatice ve beş yaşında Feride için, boşandığı eşi Demirci Ali Ağa'dan çocuklarının geçimini sağlamak için nafaka talep etmektedir. Hatice için aylık on yedi buçuk kuruş, Feride için ise aylık on iki kuruş talep etmektedir⁵⁶. Tepe Mahallesinden Hacı Abdullah kızı Ümmü Gülsüm Hatun boşandığı eşi Durmuş Ali'den üç yaşındaki kızı Nazife için

⁵³ Ömer Nasuhi Bilmen, ... *II*, s. 472 – 476.

⁵⁴ **Mar.ş.S.D.** Defter No: 149, s. 46, Hüküm 22.

⁵⁵ **Mar.ş.S.D.** Defter No: 149, s. 56, Hüküm 44.

⁵⁶ **Mar.ş.S.D.** Defter No: 150, s. 3, Hüküm 7.

aylık kırkbeş kuruş nafaka talep etmektedir⁵⁷. Tepe Mahallesinden Abdullah kızı Nuriye'nin eşi Mustafa oğlu Ethem'den, kızı Emine için günlük otuz para nafaka talep etmektedir⁵⁸. Bu örneklerde kadınlar çocukları için eşlerinden nafaka talep etmektedirler. Bir de Eytam Sandığından yapılan nafaka talepleri vardır. Örneğin Ada köyünden Mehmet kızı Nazife, ölen kocasıKurdoğlu Hüseyin Ağa'dan çocukları yedi yaşındaki Hüseyin ve dört yaşındaki Havva Dudu'ya kalan ve Eytam sandığında bulunan iki bin yedi yüz yetmiş beş kuruş paranın faizinden elde edilen gelirden çocukları için sarf etmek üzere Eytam Sandığından oğlu Hüseyin için günlük yirmi para, kızı Havva Dudu için ise günlük on beş para nafaka talep etmektedir⁵⁹. Kemeraltı Mahallesinden Hasan Hüseyin oğlu Hasan Ağa, velisi olduğu, ölen kardeşi Halil İbrahim Ağa'nın çocukları Hasan Hüseyin, Hatice ve Fatma'nın nafakalarını karşılamaya gücü olmadığını söyleyerek, ölen kardeşinin terekesinden çocukları adına Eytam Sandığına teslim edilen paranın faizinden her bir çocuğa günlük yirmi para, toplam altmış para nafaka talep etmektedir⁶⁰.

Marmaris Kazasında nafaka miktarlarına bakıldığında ise birbirine çok yakın rakamlar görmekteyiz. Kadınlar boşandıklarında kendileri için toplu para olarak genellikle 500-750 kuruş nafaka talep etmektedirler. Yine kadınlar kendileri için aylık olarak nafaka talep ettiklerinde 25 kuruş ile 100 kuruş arasında bir miktar istemektedirler. Çocuklar için gerek babadan, gerekse Eytam sandığından nafaka talep edildiğinde ise aylık olarak 12-17 kuruş,- günlük olarak ise 15-30 para miktarında nafakalar talep edildiği görülmektedir.

1.5. Vasî Tayini:

Vesâyet kelimesinin sözlük anlamı; emir, bir işi birisine ısmarlama demektir⁶¹. Geniş anlamda ise vesâyet, haklarını kullanmaya ehliyeti bulunmayan ya da noksan olan bir kişinin mallarını koruma, işletme ve tasarruf etme hakkının başka

⁵⁷ **Mar.ş.S.D.** Defter No: 150, s. 97, Hüküm 16.

⁵⁸ **Mar.ş.S.D.** Defter No: 156, s. 2, Hüküm 50.

⁵⁹ **Mar.ş.S.D.** Defter No: 150, s. 30, Hüküm 75.

⁶⁰ **Mar.ş.S.D.** Defter No: 150, s. 40, Hüküm 18.

⁶¹ Ömer Nasuhi Bilmen, ... **II**, s.115

bir kimseye tanınmasıdır. Vesâyet işleriyle, yani bir şahsın mallarında veya çocuklarının işlerinde tasarruf etmek üzere görevlendirilen ve bu işler için hukuken temsil yetkisine sahip olan kişiye de vasî denir.

Vesâyet kavramı tarihsel süreç içinde ilk olarak Roma hukukunda karşımıza çıkmaktadır. Roma hukukuna göre babanın ölümü veya himayeyi gerektiren durumların ortaya çıkması halinde en yakın aile reisi yasa gereği doğrudan aileye vasî olurdu. Bu yasal vasîlik kurumu en eski vesâyet müessesesidir⁶².

İslam hukukunda ise vasîlik, ailede baba durumunda olan şahsın ölümü halinde veya ehliyetsiz bulunduğu, evini ve çocuklarını idâre etmekten tamamen yoksun olduğu, onların hak ve hukuklarını koruyacak akıl ve fikre sahip bulunmadığı hallerde baş vurulan bir hukukî müessese olarak görülür⁶³. Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi, bir kimsenin mallarının idâresi başkasına devredilebilmesi için, kendi mallarını bizzat idâreden aciz olması gerekir. Bu da çocukluk, aklî dengesinin yerinde olmaması ve bunaklık sebebi ile olabilir⁶⁴.

İslam hukukuna göre, baba ölmeden önce çocuklarına vasiyet yoluyla vasî tayin edebilmektedir. Bu tür vsîliklere “vasîyy-i muhtar” denilmektedir. “Vasîyy-i muhtar” reşit olmayan çocuklarının veya torunlarının mal varlığını idâre ile görevlendirilirdi ve bu görev için herhangi bir ücret almazdı. Vasîyet yoluyla vasî atanmayan yetimlere mahalli mahkemenin kadısı veya naibi tarafından vasî tayin edilirdi. Buna “vasîyy-i mansub” denilmektedir. Bu kişi, kadının veya naibin vekilidir⁶⁵. Kadı veya naib, vasîyi kontrol etme ve istediği zaman da onu azletme yetkisine sahiptir. Gerekliğinde ise vasînin tasarruflarını gözetmek için bir görevli tayin edebilirdi. Bu görevliye de “Nâzır” adı verilmekteydi.

⁶² İsmail Özmen, *Vesâyet Hukuku Davaları*, (Genişletilmiş 2. Baskı), Adalet Yayınları, Ankara 1996, s.4-5.

⁶³ İsmail Özmen, *a.g.e.*, s.8.

⁶⁴ Hamza Aktan, *a.g.m.*, s.427.

⁶⁵ Halit Kemal Elbir, *Aile Topluluğu ve Vesâyet*, İstanbul 1960, s.535 ; Ömer Nasuhi Bilmen, *a.g.e. II*, s.116.

Vesâyetin geçerli olabilmesi için, vasîliğe tayin olunan kişinin bunu açıkça kabul ettiğini beyan etmesi gerekir. Vasî olacak kişinin, vasîlik görevini yerine getirebilecek fikri ve ahlaki vasıflara sahip olması, hür, akıllı, buluğa ermiş, reşit, emin, aynı dinden ve vesâyet işlerine vakit ayırabilecek ve vasîsi olduğu kişi ile sıkı münasebette bulunabilecek birinin olması gerekmektedir⁶⁶. Buna göre, akıl hastası, köle, küçük, gayr-i müslim ve güvenilir olmayan kişilerin vasî olmaları caiz değildir.

XIX. yüzyıl Osmanlı hukukunda çocuklarla ilgili hakların korunması ve vasîlik kurumunun önemli bir yeri ve uygulaması olduğu görülmektedir. Şer'iyeye sicillerinde bulunan çok sayıdaki örnek, ana babadan birinin veya her ikisinin ölmesi halinde mahkemenin çocukları ve onların haklarını korumak için önlem alındığını ortaya koymaktadır. Vasî tayinlerinde öncelikle çocuğun en yakınından itibaren güvenilir kişiler vasî tayin edilebilirdi. Babanın ölümüyle gerçekleşen vasî tayinlerinde önce anne akla gelmektedir. Daha önceleri kadının veya annenin vasî tayin edilmesi mümkün değilken, Tanzimat ile birlikte kadının vasî tayin edilmeye başlandığı görülmektedir. Örneğin 1887 (H.1305) yılında Marmaris'in Tepe Mahallesinden vefat eden Hacı İmam Oğlu Molla Ömer'in çocukları için anneleri Hafize hatun vasî olarak tayin edilmiştir⁶⁷. Annenin ölümünde ise yine çocukların en yakını olarak baba vasî tayin edilmekteydi. Örneğin 1899 (H.1317) yılında Marmaris'te vefat eden Mehmet kızı Ayşe'nin çocukları için babalarının vasî tayin edildiği görülmektedir⁶⁸. Eğer baba hukukî ehliyete sahip değilse başka biri vasî tayin edilmekteydi⁶⁹.

Örneğin 1897 (H.1315) yılında Marmaris'in Kemeraltı Mahallesinden yetmiş yaşında olan Cezayirlioğlu Hüseyin'in parasını lüzumsuz olarak harcadığı ve ailesine bakmadığı anlaşılmıştır. Bundan dolayı mallarının tasarrufu ve çocuklarının bakımı için Marmaris'ten Toklaçoğlu Hasan vasî olarak atanmıştır. Bu kişiye vasîlik

⁶⁶ Halit Kemal Elbir, *a.g.e.*, s.532

⁶⁷ **Mar.Ş.S.D.**, Defter No: 150, s.110 hüküm no: 48

⁶⁸ **Mar.Ş.S.D.**, Defter No: 154, s.9 hüküm no: 29

⁶⁹ İsmail Özmen, *a.g.e.*, İsmail Özmen, *Vesâyet Hukuku Davaları*, (Genişletilmiş 2. Baskı), Adalet Yayınları, Ankara 1996, s.9; Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuk-ı İslamiyye ve İstılahat-ı Fıkhiyye Kamusu V*, İstanbul1985, s.182.

görevi için de aylık 150 kuruş ücret ödenmektedir⁷⁰. Başka bir örnekte ise 1900 (H.1318) yılında Marmaris'in Bayır köyünden vefat eden Mustafa kızı Fatma'nın çocukları için amcaları vasî tayin edilmiştir⁷¹. Ancak vasînin belirlenmesinde kan bağından önce verilen görevi layıkıyla yapabilmesi temel şart olarak aranmakta, şikayet halinde vasîlik elden gitmekte ve yapabilecek olana verilmektedir⁷².

Osmanlı Devleti, toplumdaki bu uygulamayı sadece müslim çocuklarına değil gayr-i müslim çocuklarına da yapmakta, onlara da sahip çıkmaktaydı. Dolayısıyla Osmanlı hukuku, gayr-i müslimler için de tatbik edilmekteydi. Mahkemeler bu çocukların himaye ve korunma işlemlerinin görülmesi ve miras mallarının korunması için, müslim ailelerde olduğu gibi en yakınlarından olan kimseleri onlara vasî tayin etmekteydi⁷³.

Vasî tayinlerinde önceden belirlenmiş bir süre söz konusu değildir. Sürenin sona ermesi için vasînin vefat etmesi ya da vasî olarak atandığı kişinin reşit olması gerekmektedir. Ancak vasî olarak atanan kişi vasîlik görevini yerine getiremezse kadı tarafından görevine son verilmekte ve yerine başka bir vasî tayin edilmekteydi. Baba tarafından atanan vasî, vasîlik görevini yerine getiremiyor ise onun görevine son verilmeksizin kadı tarafından başka bir vasî daha atanmaktadır.

Vasî, yetimlerin menkul ve gayr-i menkul malını korumak ve onun yararına işletmekle yükümlüdür. Yetimlerin faydası için onun malı ile ticaret yapabilmekte, malını kendi malı ile birleştirip ortaklaşa çalıştırabilmekte, şirket kurabilmektedir. Yetimlerin yararı için ne gerekiyorsa yerine getirmekle mükelleftir. Fakat malında onun zararına olacak tasarrufta bulunamaz ve bu malı kendi yararına kullanamazdı. Vasî, vesayeti altındaki kişi yetim ise, kendi malını koruyabilecek, iyi şekilde kullanabilecek duruma geldiğini anlayınca malı kendisine teslim eder. Vasî dilerse

⁷⁰ **Mar.Ş.S.D.**, Defter No: 153, s.72 hüküm no: 148

⁷¹ **Mar.Ş.S.D.**, Defter No: 154, s.78 hüküm no: 217.

⁷² Yavuz Cezar, "XVIII. Yüzyılda Eyüp'te Para ve Kredi Konuları Üzerine Gözlemler", *XVIII. Yüzyıl Kadı Sicilleri Işığında Eyüp'te Sosyal Yaşam*, (Editör: Tülay Artan), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998, s.28

vasî olduğu çocukların nafaka ve diğer harcamaları için bu çocukların mallarından karşılanmak üzere hakimden harcama izni isteyebilirdi. Nitekim yetim ile ilgili çıkarılan nizâmnâmelerde, yetimin Eytâm Sandığındaki mallarından nafaka ve tamirat türü ihtiyaçları için vasî vasıtasıyla paranın kullandırılması hükme bağlanmıştır. Eğer yetim, reşit olmadan evlendirilirse vasî Eytâm Sandığından çeyiz masrafı olarak yetim adına ayrı bir para da çekebilmektedir. Hatta nizâmnâmelere göre; yetim haklarını vasîsinin takip etmediği veya vekil dahi gönderemediği durumlarda yetimin hakkının zayi edilmemesi için Eytâm Müdürünün müzekkeresi ile şer'î hakimler tarafından takip ettirilerek yetimlerin haklarının korunmasına çalışılmıştır⁷⁴.

Marmaris kazasında 26 yıllık süre içinde 161 tane vasî tayini gerçekleşmiştir. Bu tayinlerin 85'i (%52,79) anne, 27'si (%16,77) baba, 10'u (%6,21) kardeş, 39'u (%24,22) ise diğer (dede, nine, amca, dayı ..) olarak isimlendirdiğimiz kişiler vasî tayin edilmişlerdir. Bazı yıllarda ise vasî tayiniyle ilgili mahkeme kaydına rastlanılmamıştır.

1.6. Miras (Tereke):

Tereke, ölen bir kimsenin miras olarak bıraktığı her türlü mal ve eşyanın tümünü ifade eder⁷⁵. Terekelerde, ölen bir kişinin tüm mal varlığının iğneden ipliğe dökümü yapılır. Bu nedenle terekeler bize pek çok şeyi anlatır. O yörede yaşayan insanların gelir düzeyleri, giyim ve kuşamları, yeme-içme alışkanlıkları, bölgede yetiştirilen ziraat ürünleri, kullanılan eşyalar gibi. Tüm bunların yanı sıra, terekelere bakılarak ölen insan sayısını tespit etmemiz de mümkündür.

İslam Hukukuna göre, terekenin mirasçılar arasında taksimi yapılmadan önce şu işlemleri gerçekleştirilmesi gerekmektedir: Ölen kişinin cenaze masraflarının

⁷³ Mar.Ş.S.D., Defter No: 154, s.59

⁷⁴ H.1268 Eytâm Nizâmnâmesi Madde 18.

⁷⁵ Hamza Aktan, *a.g.m.*, s.375.

yapılması, şahsın başkasına olan borçlarının ödenmesi, vasiyeti varsa yerine getirilmesi gerekmektedir. Vasiyetler yerine getirildikten sonra, mirasçılarının hisseleri, şer'î miras usullerine göre kendilerine teslim edilmektedir. İslam Hukukuna göre bu işlemler yerine getirildikten sonra mirasçının terekeleri, mahalli mahkemece görevlendirilen memurlar tarafından yazılır. Tereke olarak kalan mallardan satışı yapılacak olanların kaydı tutularak usulüne uygun satışları yapılır.

Kuran ve hadislerde tereke veya miras hukuku ile ilgili pek çok hüküm bulunmaktadır. Osmanlı Devletinde de miras ve terekelerle ilgili emirlerin yayınlandığını görmekteyiz. Hatta çıkarılan emirlerle gayri müslim terekelerinin taksimi ve yetimlerin haklarının korunması ile ilgili hükümlere de rastlanılmaktadır. Örneğin 1841 (H.1257) tarihli bir fermanda Rum yetim çocuklarının mallarının kilise tarafından telef edilmemesi amacıyla kilise hesaplarının kontrol edilmesi istenilmektedir. Çıkarılan başka bir fermanda ise Ermeni yetim ve fakirlerinin İncil okuma ve öğrenmeleri için dışarıdan herhangi bir müdahalenin yapılmaması emredilmektedir⁷⁶.

Osmanlı Devletinde gayri Müslimlerin tereke işlemleri de Müslüman halkın işlemleri gibi şer'î mahkemelerde yapılmaktaydı. Ancak gayri Müslimlerin terekeleri İslam miras hukukuna göre taksim edildiğinden son dönemde şikayetlere sebep olmuş, ve bu da büyük devletlerin müdahalelerine neden olmuştur. Bu konuda devlet, 1856'da bir ferman çıkararak gayri Müslimlerin vasiyetlerinin diledikleri gibi yerine getirmesi sağlanmıştır. Bu tarihten itibaren ölen gayri Müslimin varisi olsun yada olmasın tereke işlemlerine kesinlikle karışılmadığı görülmüş ve gayri Müslimlerin terekeleri vasiyetleri çerçevesinde yerine getirilmiştir. Bir gayri müslim varis bırakmadan vefat ederse bir varis çıkması ihtimaline karşı devlet terekeyi Kadı'nın denetimi altında bir süre tuttukten sonra gayri Müslim'in dini kurumlarına teslim etmektedir.

⁷⁶ Ahmet Eryüksel, "Osmanlı Devletinde Dul ve Yetimler", *Şarkiyat Mecmuası*, C.VIII, İstanbul, 1998, s.333,334.

İslam miras hukukuna göre taksimi yapılan gayri Müslim'in terekesinde önce cenaze masrafları ve borçları çıkartılır. Daha sonra Müslüman halkta olduğu gibi diledikleri takdirde erkeğe tam, kadına yarım hisse verilirdi. Aynı şekilde geriye kalan yetimin malları da Müslüman yetimlerindeki gibi Eytam Sandığı'na teslim edilmekteydi. Örneğin Marmaris'in Söğüt Köyünden 1892 (H.1310) yılında vefat eden Çoban İstavri Oğlu Kara Yani'nin terekesi, diğer Müslüman halkta olduğu gibi taksim edilmiştir. Cenaze masrafları, vergileri ve borçları ödenmiş, daha sonra miras taksimi yapılmıştır. Ölen kişinin beş tane yetimi vardır. bunların hissesine düşen para da Eytam Sandığı'na teslim edilmiştir.

İncelediğimiz 26 yıllık dönemde Marmaris Kazası'nın ortalama nüfusu 12500-15000 civarındadır. Bu nüfusun 500-900 kadarı gayri Müslimlere aittir. Bu nüfus dahilinde ölen kişilerin toplamı; 309 erkek ve 142 kadın olmak üzere toplam 451 kişidir. Bu ölen kişilerin geriye bıraktıkları yetim sayısı 926'dır. bu yetimlerin 9 tanesi gayri Müslim yetimidir⁷⁷. Ölen kimselerden 45 tanesi geriye yetim bırakmamıştır.

Marmaris Şer'iyeye Sicillerini kapsayan çalışmamızda, Marmaris'e ait defterlerde 843 adet miras davası tespit ettik. Bu miras davalarından 432 tanesiterekedir. Bu terekeler içerisinde tereke bedeli en yüksek olan 59440 kuruş ile, Marmaris Kazasına bağlı Dadya Nahiyesine tabi Cumalı Köyünün Çeşme nam mevki' sakinlerinden Emin oğlu Hüseyin Bin Mehmet Emin'e ait olan terekedir⁷⁸. Bunu 42978 kuruş ile Marmaris Kazası Kemeraltı Mahallesinden İmam Oğlu Hasan Bin Hacı Abdullah'ın terekesi takip etmektedir⁷⁹. Terekelerden en düşük miktar ise 261 kuruş ile Marmaris Kazasına bağlı Bozburun Köyünden Hanife Bint-i Mustafa'nın terekesidir⁸⁰. Terekelerin ekserisi ise 2000-5000 aralığında seyretmektedir.

⁷⁷ **Mar.Ş.S.D.**, Defter No: 152, s.224, hüküm no: 158.

⁷⁸ **Mar.Ş.S.D.**, Defter No: 154, s.59, hüküm no: 159.

⁷⁹ **Mar.Ş.S.D.**, Defter No: 150, s.172, hüküm no: 171.

⁸⁰ **Mar.Ş.S.D.**, Defter No: 150, s.264, hüküm no: 57.

2. Cemaatler:

Marmaris Şer'iyeye Sicillerinde tespit ettiğimiz aşiret isimleri şunlardır:

Yörük Aşireti⁸¹

Dereli Aşireti⁸²

Kara Zilan Aşireti⁸³

3. Lakaplar:

Soy adının kullanılmadığı dönemlerde ve toplumlarda lakaplar insanların soyları açısından bir nüfus kağıdı rolü oynamıştır. Lakaplar toplumun tabakalarını, insanlar arasındaki ilişkileri anlayabilmemiz açısından büyük öneme sahiptirler. Marmaris Şer'iyeye Sicili Defterlerinde yaptığımız incelemede insanların mensup oldukları ailelerin, babalarının adları, meslekleri, memleket isimleri veya mensup oldukları ilim erbabını temsil eden lakap ve unvanlarla anıldıklarını tespit ettik.

İsimlerle birlikte en çok kullanılan unvanlar, Elhaç, Hacı, Ağa, Ağazade, Beğ, Efendi, Hafız, Molla, Hatiptir.

Bu unvanlarla birlikte kişilerin özelliklerine göre sonradan verilen lakaplar da kullanılmaktadır: Bacaksız Ömer Reis, Bodur Mehmet, Boz Ahmet, Çakır Mustafa, Çolak Salih, Eğri Mehmet, Kabak Mehmet Ali, Kara Hoca Mehmet Efendi, Kel Ali, Kırca Hasan, Kocabaş Hasan, Kör Kadir, Sakallı Halil, Sarı Ali, Topal Hacı Mehmet. Bunların yanı sıra babalarının isimleriyle anılan kişi unvanlarından bazıları şunlardır:

⁸¹ Mar.Ş.S.D., Defter No:150 , Sayfa: 200, Hüküm No: 210.

⁸² Mar.Ş.S.D., Defter No:151 , Sayfa: 73, Hüküm No: yok.

⁸³ Mar.Ş.S.D., Defter No:152 , Sayfa: 5, Hüküm No: 9

Alabacakoğlu Hasan Bin İbrahim,
 Alaiyeli Oğlu Koca Hüseyin,
 Ali Baz Oğlu Koca Hasan,
 Alicikoğlu Musa,
 Arab Hasan Oğlu Alicik,
 Araban Oğlu Hüseyin,
 Aramsz Dal Oğlu Ahmet Ağa,
 Aranoğlu İbrâhim Reis,
 Arbanoğlu İbrahim,
 Arıcı oğlu İsmail,
 Ariz Oğlu İbrahim Ağa,
 Avcıoğlu Ali,
 Bacaksızoğlu Ömer Reis,
 Bağbozan Oğlu Osman Bin Ali,
 Balcı Kahyaoğlu Ali Ağa,
 Barutçu Ömer Oğlu Mehmet,
 Batarnaoğlu Ahmet,
 Batronoğlu Mustafa,
 Bayrakdar Oğlu Hüseyin,
 Bedeloğlu Hacı Salih,
 Bedyelizde Mehmet Ağa,
 Bereketoğlu Hasan Ali,
 Beylikci Oğlu Molla Ali,
 Beyoğlu Hacı Mustafa,
 Bodur Oğlu Mehmet,
 Bor Halil Oğlu Mehmet,
 Borazan Oğlu Ahmet,
 Boşnak Hüseyin Oğlu Ali,
 Boşnak Oğlu Duran Mehmet,
 Boyrazlı Ahmet oğlu Ali,
 Cankıroğlu Mehmet,
 Cebel Oğlu Halil Bin Mehmet,

Cebrioğlu İbrahim,
 Cezayirli Oğlu Hüseyin,
 Cezayirlioğlu Hüseyin Bin Mehmet,
 Cisnadoğlu Mehmet,
 Çakıroğlu Hacı Mehmet,
 Çakıroğlu Mustafa Molla Osman,
 Çardak Oğlu Mustafa,
 Çavuşoğlu Mehmet,
 Çelenkçioğlu Mehmet,
 Çilli Oğlu Mehmet Çavuş,
 Çömezoğlu Ömer Çavuş,
 Çöreköğlu Osman,
 Dal Ahmetoğlu Ali,
 Dayıoğlu Mustafa Bin Hasan,
 Değirmencioğlu Mehmet bin Hüseyin,
 Deli Ağa oğlu Salih
 Deli Hafızoğlu Receb,
 Delibaş Paşaoğlu Ömer,
 Delioğlu Mehmet Reis,
 Dery Mustafa Oğlu Ali,
 Elma Oğlu Hasan,
 Elmalı Mestanoğlu Hüseyin,
 Emecikli Oğlu Hüseyin,
 Emir Oğlu Süleyman,
 Enkec Oğlu İsmail,
 Esli Oğlu Ali,
 Evcı Musa Oğlu İsmail,
 Fotör Oğlu Mehmet Bin İsmail,
 Fuzul Oğlu Mehmet,
 Garib oğlu Mustafa,
 Geremeli Oğlu Hasan Çavuş,
 Geyik Oğlu Ali,

Gökün Oğlu Solak Mehmet
 Gümüş Oğlu Mustafa,
 Gün Kadir Oğlu Mehmet,
 Hacı Mazıbaş Oğlu Hacı Mehmet,
 Halilcikoğlu Halil Çavuş,
 Hamamcı oğlu Mehmet Bin Mehmet,
 Haridak Oğlu Mustafa,
 Hayli Oğlu Hasan,
 İbrahim Çavuş Oğlu Mehmet,
 İmam oğlu Hasan Ağa,
 İnbikçi Oğlu Mustafa,
 İnceoğlu Mehmet,
 İncir Oğlu Molla Osman Efendi,
 Kabak Oğlu Mehmet Ali,
 Kabaoğlan oğlu İsmail,
 Kabız Oğlu Hasan,
 Kahya Oğlu Ali,
 Kalpaklı Binbaşızâde Hacı Mehmet
 Ağa,
 Kamacı Oğlu Ali Bin Mustafa Bin Ali,
 Kamık Oğlu Bekir,
 Kaptanoğlu Mehmet,
 Kara Boğa oğlu Ahmet Ağa,
 Kara Musa Oğlu İbrahim,
 Kara Musa Oğlu Molla Mehmet,
 Kara Yusuf Oğlu Kadir,
 Karabacak Oğlu İbrahim,
 Karbet Oğlu Mehmet Ali,
 Kartaoğlu Durmuş,
 Kaz Oğlu Molla Ali,
 Kebîroğlu Ali,
 Kel Ali Oğlu Mestan Bin Ali,

Keleşoğlu Mehmet,
 Kemend Oğlu Mehmet Bin Mustafa,
 Kibelioğlu Mehmet,
 Kıdeli Oğlu Mehmet,
 Kır Sakal Halil oğlu Hüseyin,
 Kırca oğlu Hasan,
 Koca Kulak Oğlu Abdi Çavuş,
 Koca Veli Oğlu Ali Çavuş,
 Kocabıyık Oğlu Halil,
 Kocaboğa oğlu Osman,
 Koloğlu Hacı Mehmet Efendi,
 Kolonyalı Gazoğlu Osman,
 Koskos Hâfiz Oğlu Arif,
 Köçek Mehmetzâde Mustafa Ağa,
 Köse Oğlu Mehmet,
 Kumpas Oğlu İbrahim,
 Kurt Oğlu Topal Mehmet,
 Külyanak oğlu Cemal,
 Macar Oğlu Mehmet,
 Madanoğlu İbrahim,
 Magriblioğlu Bekir Bin Ali,
 Makar Oğlu Mehmet,
 Makrilioğlu Kasab Abdulkadir,
 Makrilioğlu Katranlı Mehmet,
 Maraşlıoğlu Hasan,
 Mariz Oğlu Mustafa,
 Mastık Oğlu Halil,
 Mehmetce oğlu Salih,
 Memayık Oğlu Hasan,
 Miroğlu Süleyman,
 Molla Musa Oğlu Mustafa,
 Mollaoğlu Mustafa,

Morarlıoğlu Ali Bin Ahmet,
Musa Kethuda Oğlu Huseyin,
Müzayirli Oğlu Huseyin,
Nakdiye Oğlu Mehmet,
Nalbant Oğlu Mustafa,
Okkaloğlu Hacı Ali,
Pabuccu Mustafa Oğlu Ali Usta,
Poyrazlı Oğlu Osman Ağa,
Sakallı Haliloğlu Mehmet,
Sarı Kethuda Oğlu Mehmet.
Sıvacızade Mehmet Efendi,
Sululuoğlu Ali,
Sülukoğlu Abdullah,
Şebiloğlu Salih,
Şemakun Oğlu Durmuş,
Şeytan Hasan Oğlu Ali,
Tabanoğlu Ali,
Tahtacıoğlu Hacı Mehmet Bin Ali,
Talaşoğlu Osman,
Toka Oğlu Osman,
Toklaç Oğlu Ali,
Topal Oğlu Huseyin,
Torak Bilekli Osman oğlu Murat,
Tozak oğlu Halil,
Uçurma Oğlu İsmail,
Yanıkoğlu Halil Bin Abdullah,
Yaylaloğlu Mehmet,
Yeşiloğlu Salih,
Yetimoğlu Ahmet,
Yirmibeş Oğlu Huseyin Bin Mehmet,
Yörük Osman Bacak Oğlu İbrahim,

Ayrıca kişi isimleriyle birlikte meslek, milliyet, memleket, ve dini bir ifade taşıyan ünvanlar da kullanılırdı: Arıcı, Babuşcu, Bakkal, Balcı, Barutçu, Berber, Boyacı, Cerrah, Çelenkçi, Çiftçi, Çoban, Değirmenci, Demirci, Deveci, Dülger, Etmekçi, Fırıncı, Hamamcı, Hancı, Helvacı, İmam, İnbikçi, Kabakçı, Kahveci, Kalyoncu, Kamacı, Kaptan, Kasab, Kayıkçı, Kemaneci, Köçek, Kunduracı, Kuşcu, Marangoz, Mumcu, Nalbant, Odacı, Rençber, Sıvacı, Şamcı, Tahtacı, Tellak, Tenekeci, Tüccar, Tüfenkci, Yumurtaçı, Hafız, Hatip, Çelebi, Zaptiye, Tapu katibi, Münadi, Kadı, Naib, Muhtâr-ı evvel, Muhtâr-ı sâni, Acyalı, Adalı, Alaiyeli, Cezayirli, Dadyalı, Emecikli, Geremeli, Horzumlu, Kıbrıslı, Arab, Arnavud, Boşnak, Kıbtî Milletinden Derviş Oğlu Hüseyin, Kolonyalı, Kürt Oğlu, Macar Oğlu, Malatyalı, Maraşlıoğlu, Marmarisli, Morarlıoğlu, Tahtacıoğlu, Tavaslı bunlardan bazılarıdır.

Gayrı müslim isimleriyle kullanılan bazı lakaplar ise şunlardır: Bakkal Yorgi, Dadyalı Hiristofora (rum), Dülger Harşu, Fransa Cumhuriyeti teb'asından Petromas, Hancı Mihail, Sisamlı Yorgi veled-i Hancı Nikola, Rodoslu Yahudi Davıçun Hitan, Rum ahalisinden Kantiza, Kara biber Yahudi, Kaptan Tiro, Tenekeci Nesir (Musevi Milletinden), Tüccar Vasilos, Mahkeme-i Bidâyet Kâtibi Mişon Efendi, Çomak Kokişo Veled-ı Menlek. Görüldüğü gibi gayr-i müslim isimleriyle birlikte mesleklerini, milliyetlerini, memleketlerini ifade eden unvan ve lakaplar kullanılmıştır.

Kadınların isimleriyle birlikte kullanılan isimler ise genellikle “Hatun” veya “Hanım”dır. Bununla birlikte bir çok kadın ismi babasının ismiyle anılmaktadır.

III. BÖLÜM

İKTİSADİ HAYAT

Tanzimat öncesinde Osmanlı Devleti'nin bütün imparatorluğu kapsayan bir ziraat, sanayi ve ticaret politikası yoktur. Tanzimat'tan sonra da değişen pek bir şey olmadı. Osmanlı halkı, yüzyılın sonuna kadar tipik bir tarım toplumu olarak kalmıştır.

XIX. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde devletin genelinde gözlenen durum, batıda büyük bir hızla yaşanan sanayileşmenin Osmanlı toplumunu bazı alanlarda etkilemesi şeklindedir. Bu süreç önceleri batının ham madde ihtiyacını karşılamaya yönelik küçük çaplı ticari girişimler iken, yüzyılın sonlarına doğru giderek artan bir şekilde bürünmüştür. Bu yapılanma içinde Osmanlı Müslüman toplumunun bulunduğu seviye en alttaki üretim gruplarının içinde yer almaktadır.

Menteşe Sancağı'nın ekonomik durumu da ülke genelinden farklı değildir. Halkın ekonomik durumu hiç iyi olmamakla birlikte, gerek Müslüman orta sınıf, gerekse köylü sınıfı giderek gerileyen bir yaşam standardına sahiptir.

Osmanlı toplumunun en zor durumda olan sınıfı ise köylü kitesidir. Köylülerin yaşam şartları Ali Rıza Bey'in raporunda açıkça ortaya konulmaktadır. Söz konusu rapordan anlaşıldığı üzere, Mentşe Sancağı halkı oldukça zor şartlarda yaşamaktadır. Yaşam standardındaki bu gerilik sosyal hayatta da kendini göstermektedir. Örneğin, sancakta erkekler genelde kahvede oturmakta, kadınlar çalışmaktadır. Sancaktaki 15-20 hanelik çoğu köyde bile 3-4 kahve bulunmaktadır.

Sancak halkının ekonomik şartları bu haldeyken sancak idaresinin durumu salnamelerden anlaşıldığına göre daha iyidir. Salnamelerdeki gelir tablolarından anlaşıldığına göre sancak idaresinin gelir kaynakları şunlardır: Emlak ve Akar vergisi, Gelir (Temettü) vergisi, Bedel-i Askeri, Ağnam Rüsümü, Canavar Rüsümü,

Aşar vergisi, Orman Hakkı, Kereste pul rüsumları, değişik madenlerden, Emlak ve Tapu harçları, Devlet-i Emlak-ı kira harçları, Sayd-i Bahri (denizden avlanma), Mahkeme harçları.

1316 H. ve 1317 H. Vilayet Salnameleri'nde Muğla ve kazalarının yıllık gelirleri ayrı ayrı verilmiştir. Bu salnamelere göre en yüksek gelir 4418414 kuruş ile Muğla merkeze ait iken, en düşük gelir ise 770563 kuruş ile Marmaris Kazası'na aittir. Bu salnamelere göre Marmaris'in ağırlıklı olarak geliri aşar, emlak ve ağnamdır⁸⁴.

1. Ticaret ve Meslek Grupları :

XIX. yüzyılda ticaret alanında ilk kayda değer gelişmeler Tanzimat Dönemi'nde gerçekleştirilen iktisadi girişimlerdir. Ülke ticaretini canlandırmak amacıyla yapılan bu çalışmalar, aynı zamanda bir takım ticari anlaşmalarla da desteklenmeye çalışılmıştır. Islahat Fermanı ile yabancılara, Osmanlı ülkesinde mülk edinme hakkı da verilince Osmanlı ticaretinin dış etkilere tamamen açılması süreci tamamlanmış olur. Batılı tüccarlar kendi ülkelerinde bile görmedikleri ölçüde özgür olan bu iş ortamından sonuna kadar faydalanarak yüzyılın sonlarına doğru bütün Osmanlı pazarlarını ellerine geçirmişlerdir. 1850'li yıllarda İzmir'de 20 farklı ülkenin tüccarları ticaret yapmakta ve bankalar bu tüccarlara düşük faizli krediler sağlamaktadırlar. Bu dönemde ticaret tamamen Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır. Öyle ki, yabancı ve levant sermayesinin ticarete artan denetimi bu çıkar odaklarını yerli Rum ve Ermeni aracılara çatışmaya sürüklemiştir. Kendi öz değerlerinden faydalanmak adına, kendi ülkesinde çatışanlar arasında ismi bile geçmeyen Müslüman nüfus ise daha alt kademe işlerle uğraşmaktadırlar. Müslüman nüfus XIX.yy öncesinde de sonrasında da ticaretle pek ilgilenmemiştir⁸⁵.

⁸⁴ Hülya Cantürk, *a.g.t.*, s. 52.

⁸⁵ Hülya Cantürk, *a.g.t.*, s.81-82.

Marmaris Şer'iyeye Sicillerinde tespit edebildiğimiz tüccarlardan bazıları şunlardır: Fransa Cumhuriyeti teb'asından Petromas⁸⁶, Rodos tüccârlarından Vasil İspiro⁸⁷, Yahudi tüccar İshak⁸⁸, Yahudi tüccar Davi Şerhun nam diğer kara biber Yahudi⁸⁹, Tüccar Vasilos⁹⁰.

Marmaris Şer'iyeye Sicilleri'nden tespit ettiğimiz tüccarlık dışındaki meslek isimlerini ise şu şekilde sıralamak mümkündür: Arıcı, Babuşcu, Bakkal, Balcı, Barutçu, Berber, Boyacı, Cerrah, Çelenkçi, Çiftçi, Çoban, Değirmenci, Demirci, Deveci, Dülger, Etmekçi, Fırıncı, Hamamcı, Hancı, Helvacı, İmam, İnbikçi, Kabakçı, Kahveci, Kalyoncu, Kamacı, Kaptan, Kasab, Kayıkçı, Kemaneci, Köçek, Kunduracı, Kuşcu, Marangoz, Mumcu, Nalbant, Odacı, Rençber, Sıvacı, Şamcı, Tahtacı, Tellak, Tenekeci, Tüccar, Tüfenkci, Yumurtacı.

2. Üretim:

Marmaris ilçesi Akdeniz iklimi tesiri altında kaldığından çeşitli ürünler yetişir. Yalnız ilçede kuru ziraat yapılmamaktadır. Bunun da sebebi iklimdir. Marmaris köylülerinden %90'ı ihtiyaçları olan zahireyi dışarıdan alırlar. Bununla birlikte, orman ürünleri, tütün, sebzeçilik, turunçgiller üretimi, arıcılık, zeytincilik, yer fitiği üretimi ile geçimlerini sağlarlar. Ayrıca süngercilik ve balıkçılık da Marmaris halkının çalıştığı iş sahaları arasına girer.⁹¹

2.1. Ziraat:

Osmanlı halkının çoğu geçimini ekseriyetle tarımdan sağlamaktadır. Bu durum XIX. yüzyılda da değişmemiştir. Nitekim ülke gelirlerinin çoğu tarımsal kaynaklı vergilerdir. Ayrıca ülkeden yapılan ihracatın tamamına yakını da tarım ürünleri oluşturmaktadır. Bu dönemde ülkenin genelinde olduğu gibi, Menteşe

⁸⁶ Mar.Ş.S.D. Defter No:152, Orijinal Sayfa: 101, numara: 238

⁸⁷ Mar.Ş.S.D. Defter No:149, Orijinal Sayfa: 138, numara:211/657.

⁸⁸ Mar.Ş.S.D. Defter No:149, Orijinal Sayfa: 99, numara:109/371.

⁸⁹ Mar.Ş.S.D. Defter No:149, Orijinal Sayfa: 105, numara:129/411.

⁹⁰ Mar.Ş.S.D. Defter No:152, Orijinal Sayfa: 13, numara:24.

Sancağı'nda da halkın birinci uğraşısı tarımdır. Ancak diğer sancaklardaki kadar üretim olmamaktadır. Çünkü Menteşe Sancağı'nın Aydın ve Saruhan Sancaklarındaki kadar geniş ovaları mevcut değildir. Sancakta yüksek dağlar üzerinde küçük küçük ovalar mevcuttur. Tarım sahasının zayıf olması, sancak halkını ormancılık faaliyetlerine yönlendirmiştir.

Marmaris Kazası'nın toplam alanı 1390 km² dir. Bu alanın 200'ü tarım alanı, 100'ü mera, 400'ü ekilebilir boş alan, 775'i ekilemez dağlık alan, 315'i orman alanıdır. Görüldüğü gibi, ekilebilir boş alan ekilmekte olan boş alanlardan daha geniş bir sahayı kapsamaktadır. Bu rakamlar oldukça kısıtlı şartlar altında yaşayan Marmaris köylüsünün mevcut tarım arazilerini dahi bir takım nedenlerle değerlendiremediğini göstermektedir.

Evliya Çelebi, Marmaris'ten “bağı bahçeliği yoktur, ekini iri taneli olur.” Diye bahsetmektedir. Salnamelerden aldığımız bilgilerden de bu kazada tarımsal faaliyetlerin az olduğu anlaşılmaktadır. Ticareti yapılan ürünler tarım ürünlerinden ziyade orman ve hayvan ürünleridir⁹².

Salnamelerde, bu kazada buğday, arpa, çavdar, susam, mısır ve turunçgiller tarımının yapıldığından bahsedilmektedir. Bizim Şer'iyeye Sicilleri'nden tespit ettiğimiz tarım ürünleri ise şunlardır: mercimek, mısır pirinci, Bakla, burçak, nohud, pirinç, şa'ir, susam, hinta , mısır darı, beyaz darı, çavdar, ingiliz pirinci, buğday, börülce, kızıl darı, harnob, cuka, kum darı, arpa, güver, armut, erik, zerdali, şeftali, ceviz, ayva, elma, armut, üzüm, incir, portakal, nar, limon, kayısı, asma, kiraz, turunç, zeytin, badem, sarımsak, soğan, Penas, çitlenbik, börülce, pamuktur.

Salnamelerde, satılan tarım ürünleri arasında ise yıllık ortalama 15000 kıyeye susam geçmektedir. yine salnamelerden anlaşıldığına göre kazanın ticaretinin daha çok orman ürünlerinden yapıldığı anlaşılmaktadır.

⁹¹ K. Ekrem Uykucu , *Marmaris ...* , s. 22-25

⁹² Hülya Cantürk, *a.g.t.*, s.56-61.

Sadeyağ, Çökelek beynir, bal, pekmez, zeytin yağı, susam yağı, leblebi, şeker, sarımsak, soğan, yemeklik incir, kuru incir, reçel, çitlenbik, tuz , yumurta, kara biber, pamuk yağı, kuru zeytin, arpacık tohum, börülce.

2.2. Hayvancılık:

Menteşe Sancağı genel olarak, sahip olduğu geniş mera alanları sayesinde hayvancılığa uygun bir coğrafi yapıya sahiptir. Şer ‘iyye Sicilleri’nden tespit ettiğimiz hayvan isimleri şöyledir: inek, merkeb, boğa, öküz, dana, camuz, çebiş, deve, düve, erkeç, katır, keçi, kısrak, koyun, kuzu, midilli beygir, sığır, oğlak, beygir.

Sancak genelindeki hayvan varlığının miktarına dair ayrıntılı bilgi 1307 H. Vilayet Salnamesi’nde yer almaktadır. Bu salnameye göre Marmaris’te bulunan hayvan miktarları şöyledir:

Türü	Sayısı
Öküz	973
İnek	1767
At	232
Eşek	1030
Katır	170
Deve	13
Koyun	7135
Keçi	30956
Domuz	39

Tabloda da görüldüğü gibi kazada en çok beslenen hayvan keçidir. Bunu koyun izlemektedir. Bu tablodan hareketle, Marmaris Kazası’nda genelde küçük baş hayvancılığın yapıldığını söylemek mümkündür. Yörenin dağlık olması nedeniyle de, küçük baş hayvanlardan keçi daha çok tercih edilmektedir.

Bu dönemde Marmaris Kazası'nın dericilik konusunda faal olduğunu yapılan deri ticaretinden anlamaktayız. Bu yıllarda Marmaris'ten dışarıya değişik renklerde 1800 adet deri ihraç edilmiştir.

2.3. Denizcilik:

Marmaris Kazası'nda denizcilik diğer ekonomik faaliyetlerin yanı sıra önemli bir yere sahiptir. Şer'iyye Sicilleri'nde yer alan terekelerde kayık, ağ gibi balıkçılık malzemelerinin varlığı da denizcilik faaliyetlerinin varlığına işaretir.

Marmaris'in iki binden fazla gemiyi barındırabilecek limanı vardır ve salnamelere göre o dönemde Marmaris halkına ait 70-80 kadar gemi mevcuttur. Büyük bir limana sahip olmasına rağmen, orman arazisinin geniş olması, tarım ve hayvancılık yapılmaya müsait alanların bol olması nedeniyle denizcilik iç pazara dönük ekonomik faaliyet olarak kalmıştır.

2.4. Ormancılık:

Marmaris'te 315 km² ormanlık arazi bulunmaktadır. Bu ormanlarda bol miktarda odun ve çam kabuğunun yanı sıra her türlü kereste imaline uygun ağaç bulunmaktadır. Buradan senelik olarak 2050 mertek, 3300 tekerlek, 2200 kantar odun, 141000 kıyye odun kömürü, 3400 kıyye sumak ve 600 kıyye mazı ihraç olunur. Yıllık orman geliri ise 138500 kuruştur.

Sancak ormanlarında asli ürünlerin yanı sıra orman yan ürünleri de önemli gelir kaynağıdır. Örneğin, vilayette sadece Menteşe Sancağında, özellikle de Marmaris ve Dadya taraflarında bulunan harnup bunlardan biridir. Bu ormanlık alanda yetişen, harnup ağacının meyvesidir. Şer'iyye Sicilleri'nde terekelerde de harnup eşcarı sıkça zikredilmektedir.

Sancak ormanlarından sağlanan önemli orman yan ürünlerinden biri de palamuttur. Hatta sancak palamudu ile ünlüdür. Bu ürün sancakta genellikle

Marmaris ormanlarından sağlanır. Dericilikte kullanılan palamut, önemli bir ihraç maddesidir. 1314 H. Vilayet Salnamesi'nde Marmaris'ten 410.000 kıyye palamut satıldığı belirtilmektedir. Dericilikte kullanılan diğer iki ürün de mazı ve sumaktır. Bunlar da sancakta sadece Marmaris'te üretilmekte ve satışı yapılmaktadır⁹³.

3. Dönemde Kullanılan Paralar:

Marmaris Şer'iyeye Sicili Defterlerinden tespit edebildiğimiz para birimleri şunlardır: Adliye altını, akçe, Altın yirmilik, Barkot altunu, Beşlik altını, Cedid yirmilik altını, Eski yirmilik altını, Fındık altınları, Fransız altını, Fransız lirası, Gazi altını, Hicaz altını, Hurşid altını, İngiliz altını, İngiliz Lirası, İstanbul altını, Kuruş, Mahlut onluk altın, Mahmudiye altını, Mahmudiye nısfı, Mahmudiye rubu', Mecidiye altını, Metelik kuruş, Mısır altını, On iki buçukluk altını, Onluk rubiye altını, Osmanlı lirası, para, Rub' altın, Rubiye altını, Sandıklı altını, Sim mecidiye, Sim yirmilik mecidiye, Yazılı Mahmudiye altını, Yeni Yirmilik, Yirmilik Altın, Yüzlük mecidiye altını, Zincirli rabi' altın.

4. Vergiler:

Üretim ve fiyat hareketleri ve bunun beraberinde tespit edilen vergi oranları Osmanlı Devleti'nin vergi düzeniyle yakından ilişkilidir. Osmanlı Devleti'nde vergiler öşür ve diğer vergiler olarak düzenlenmiştir. Öşür Osmanlı Devleti'nde genellikle halkın ürettiği mahsullerden alınan vergiye denilmektedir. Genelde oda bir olarak tatbik edilmiştir⁹⁴.

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'ın başından itibaren mali alanda muhassıllar tayin edilmiştir. Bunların amacı vergi toplamak, yerel ayan ve eşrafın elinde olan vergi toplama işindeki aksaklıkları gidermektir⁹⁵. Toplumların sosyal ve iktisadi

⁹³ Hülya Cantürk, *a.g.t.*, s.66-88.

⁹⁴ M.A. Ünal, *a.g.e.*,s.137

⁹⁵ Bu amaçlarla muhassıllar, muhassıllık meclisleri ve mal sandıkları usulü getirilmiş, ancak bunlar da yeni sorunlar ortaya çıkarmıştır. Muhassıllık meclislerinin nasıl kurulacağı, kimlerin tabi olacağı, nüfus ve emlak katibi gibi üyelerin atanması gibi usuller belirli vilayet nizamnameleri ve Meclis-i Ahkam'ı Adliye'nin hazırladığı talimatnamelerle düzenlenmiştir. Bütün çalışmalar Osmanlı'nın son

bünyelerini tahrir defterlerinden daha iyi bir şekilde görebilmek mümkün olurken Şer'iyeye Sicillerinde ise insan, toprak ve ürettiği mamuller bir döküm olarak kaydedilmediği için, daha ziyade hukuki ve kültürel çalışmalarda bulgular sunmaktadır. Vergi oranlarıyla ilgili Marmaris Şer'iyeye Sicillerinin tereke taksimlerinde kesilen resim, kayıt, pul, harç ve aidat oranlarını görmek mümkündür. Tereke taksimlerinde yer alan vergi kesitleri resm-i kısmet, kayıt parası, varaka-i hazariye ve pul parası ile eytam müdürü aidatı olarak geçmektedir. Resm-i Kısmet oranı %10 gözüktürken, eytam müdürlüğü aidatı, varaka-i hazariye ve pul için kesilen oranın tereke taksimlerinin genelinde 12 kuruş olduğu görülmektedir.

5. Eytam Sandığı:

Eytam, yetimin çoğulu olup, tek kalma anlamına gelmektedir. Yetim, erginliğe ermeden babası ölen çocuktur. Annesini kaybeden çocuğa da yetim denilmektedir. Yetimlik, buluş çağına girmiş olmakla sona ermemekte, aynı zamanda akli bakımdan da kendisini idare edebilecek durumda yani rüşt olması gerekmektedir⁹⁶.

Yetimler rüşt oluncaya kadar, onlara ölen ailelerinden kalan malları korumak ve değerlendirmek için kurulan kurum "Eytam Sandığı" olarak adlandırılmıştır. Eytâm Sandıkları, yetimlerin mal ve paralarının korunması ve değerlendirilmesi için kurulmuştur. Eytam Sandıklarından önce, XV. yüzyılın ilk yarısından itibaren Osmanlı Devleti'nde para vakıflarının kurulduğunu görülmektedir. Bu tür vakıflara verilebilecek en eski örnek Edirne'de XV. yüzyılın ilk yarısında kurulan vakıftır. Osmanlı Devleti'nin gerileme dönemine girmesiyle para vakıflarının sayılarında bir artış gözlenmektedir. Zira toplumun bütün kesimlerinde yaşanan ekonomik sıkıntı ve para darlığı, buna bağlı olarak ortaya

döneminde vilayetlerde livalarda ve kazalarda hangi usullerle yapılacağı sürekli olarak değişikliğe uğramış ve Fransa'dan esinlenerek Osmanlı'nın son döneminde vergi sistemleri oluşturulmaya çalışılmıştır. İlber Ortaylı, *Tanzimat'tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, İstanbul 1985, s.102.

⁹⁶ Mehmet Çanlı, "Eytam İdaresi ve Sandıkları", *Türkler*, (Edit: H. Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca) Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.57.

çıkan tefecilerden, ihtiyaç sahiplerini korumak gerekmektedir⁹⁷. Para vakıflarının borç olarak verdikleri paranın yıllık faizi tefecilere göre daha insafliydi.

Osmanlı Devleti'nde 1851 (H.1267)'den itibaren, para vakıflarının yanında yetim, deli, yaşlı, kayıp ve bunak gibi kendi mallarını koruyup idare edemeyecek durumdaki kişilerin mal ve paralarını korumak ve değerlendirmek amacıyla "Yetim Malları İdâri Meclisi"nin denetimi altında her kazada birer Eytâm Sandığı kurulması kararlaştırılmıştır. Bu sandık, yetimlerin mal ve paralarını koruduğu gibi yetimlerin nafakasını sağlamak ve onlar adına parasını işletmekle yükümlüydü. Sandığın adı, 1906 (H.1324) yılına kadar "Eytâm Sandığı" iken, bu tarihten itibaren "İdânât Sandığı" olarak değiştirilmiştir.

Marmaris Kazasında, Eytâm Sandığı 1880'li (H.1300) yıllarda kurulmuştur. İlk defa Eytâm İdâresinin ve müdürünün 1886 (H.1303) yılında atanmış olduğu ve sandıktan borç verme işleminin ise ilk kez 1884 (H.1301) yılında gerçekleştiğini, 1898 (H.1315) yılındaki mahkeme belgesine dayanarak söylemek mümkündür⁹⁸.

1885-1911 (H. 1303-1326) yılları arasındaki Marmaris Şer'iyeye Sicilleri Defterlerine göre, kazada toplam 926 yetim bulunmaktadır. Yine bu yetimlerin hissesi olarak Eytâm Sandığına toplam 7164.1,36 Osmanlı Lirası bırakılmıştır. Bu paraların büyük bir miktarı ihtiyacı olanlara borç olarak verilmiştir. Sandıkta toplanan paralardan bir kısmı da, yetimlerin rüşdünü⁹⁹ ispat etmesi sonucu kendilerine teslim edilmiştir.

⁹⁷ Nazif Öztürk, *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi*, Ankara-1995, s.138

⁹⁸ **Mar.ŞSD.**, Defter No: 153, Orijinal Sayfa: 51, numara: 117.

⁹⁹ Rüşd: Çocuğun kendi malını idare edebilmesi salahiyetine erişme yaşı ile ilgilidir. Hanifi fıkhına göre erkek çocuklar 18, kız çocukları ise 17 yaşını doldurduklarında reşit sayılırlardı. (Bilmen, **age.**, VII, s. 269) Nitekim Osmanlı Hukukunda da bu yaşlar geçerli olmuştur. Rüşd yaşı, Eytam Sandığının kurulmasından sonra bu yaş 20'ye çıkarılmıştır. Bir yetim, rüşdünü ispat edebilmesi için şahitleri ile birlikte mahkeme başvurması gerekmektedir. Bu başvurusunu mahkeme ve Eytam Meclisi araştırarak sonuca bağlıyordu. Eğer yetim hakkında yeterli güven oluşmamişsa bu yaş sınırı 25 yaşına kadar rüşd yaşı uzatılabilirdi.

Sandıkta biriken paralar, yetim rüşdünü ispat ettikten sonra nemalarıyla birlikte kendisine teslim edilmekteydi. Eğer rüşdünü ispat eden kişi, yetimlik döneminde sandıktan nafaka almış ise bu miktar hesaplanıp yine hissesinden düşürülmekteydi.

Kısaca özetlersek; 1851 Yılında “Emval-ı Eytâm İdâri Meclisleri” ile birlikte önce İstanbul merkezde olmak üzere “Eytâm Sandığı” şeklinde kurulmuş, daha sonra 1908 (H.1324) yılından itibaren adı “Eytâm İdânât Sandığı” olarak değiştirilmiştir. Taşrada ise yine bu idâre ile birlikte 1880’li yılların ortalarından itibaren kurulduğu görülmektedir. Ancak Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve akabinde işgallerle birlikte başlayan Kurtuluş Savaşının vermiş olduğu siyâsî ve ekonomik sıkıntılardan dolayı İstanbul Merkezdeki “Eytâm İdânât Sandığı” 28 Ekim 1920 (28 Teşrin-ı Evvel H. 1336) tarihinden itibaren borç verme işlemine son vermiştir. Sandığın alacaklıları ise tahsilat yapıldıkça sahiplerine teslim edilmeye çalışılmıştır. Taşrada “Eytâm İdânât Sandıkları” ise, 1926 Yılında çıkarılan Medeni Kanuna kadar “Emval-ı Eytâm İdâri Meclisleri” gibi faaliyetlerine devam etmiştir¹⁰⁰. 1926 Yılından sonra Eytâm Sandıklarında biriken paraların nemalandırılması için “Eytâm ve Erâmil Bankası” kurulmuştur.

Nizâmnâmelerdeki bilgilere göre Eytâm Nezâretinin görevleri şunlardır:

- a. Tereke yazımına giden mahkeme memurlarıyla birlikte bir memurunu göndererek tereke yazımında ayrı bir defter tutmak,
- b. Terekelerden yetimin hissesine düşen mal ve eşyaların fiyat tespitini ve kontrolünü yapmak.,
- c. Yetim hissesine düşen eşyaların satılıp satılmadığına dair belge vermek,
- d. Yetimin malından borç verilecek miktarın karşılığı, rehin alınacak malın kıymet takdirini yapmak ve kıymetini belirten bir ilmuhaberi vasîye vermektir.

¹⁰⁰ **Düster Tertip III**, C.II, s.88

Nezâret, bu malların fiyatlarını bilir kişilere tahmin ettirmektedir. Hatta bu bilirkişilerin herhangi bir yolsuzluğa sebep olmaması için birbirine kefalet senedi ile kefil ve mesul tutmaktadır. Bilirkişi olan esnafın kefalet senedi nezârette saklanmaktadır.

Nezâret gerektiği hallerde yetim mallarının muhasebesini denetleyebiliyordu. Hatta bir kaç ayda bir yetim işlemleri ve mallarıyla ilgili şeyhülislamlık makamına rapor veriyordu. Yetim, mahkeme huzurunda rüşdünü ispat ederse Eytâm Sandığı'nda bulunan malları Nezâretçe kendisine teslim ediliyordu.

İstanbul merkezde bulunan idari meclisinin görevleri; İstanbul'da ve taşrada tereke yazmaya görevli her türlü şer'î mahkeme, eytâm müdürleriyle ve taşra eytâm meclislerinin idâresine ait emirler, kayıt işlemlerinin ve muhasebelerinin usulüne uygun yapılıp yapılmadığını, kassam defterleriyle diğer şer'î belgelerin zamanında hazırlanıp ilgili makamlara gönderilip gönderilmediğini, terekelerin eytâm sandıklarına konulup konulmadığını kontrol etmektir. Ayrıca tereke memurları, eytâm memurları, müdür ve taşra meclislerinin durumlarını teftiş ederek, uygun görmediği işlemleri ihtar etmek, eğer cezayı gerektirecek durum olursa ilgili kişileri şeyhülislamlığa bildirerek, onlar hakkında cezai işlem yapabilmekteydiler¹⁰¹.

Eytâm İdâresi 1851 yılında kurulmasına rağmen taşrada 1880'li yıllara kadar teşkilatlanamamıştır. Bu nedenle, taşrada önceleri yetim işlerine Müfettiş Hükkamlıkları'nın denetiminde bulunan mahalli mahkemeler bakmaktaydı. Taşra Eytâm İdâresinin oluşturulması ve görevleri hakkındaki bilgiler 1906 (H.1324) yılında yayınlanan nizâmnâmede bulunmaktadır. Örneğin Muğla'da Eytâm İdâresi, 1880 (H.1300)'li yıllarda kurulmuştur. Aydın Vilayet Salnâmelerine göre ilk defa Eytâm İdâresinin ve müdürünün 1885 (H.1303) yılında atanmış olduğu görülmektedir.

¹⁰¹ agn, Madde 79

Vilayet, liva ve kaza merkezlerinde yetim mallarını ve emlakini korumak ve kollamak amacıyla şer'î mahkemelere bağlı olarak birer eytâm meclisi kurulmuştu. Bu meclis, belediye azasından seçilmiş iki daimi aza, defterdar, muhasebeci, mal müdürü, müftü ve eytâm müdüründen oluşmaktaydı. Rutin olarak haftada bir defa toplanan meclis, gerekli görüldüğü taktirde birden fazla toplanabilmekteydi. Bu meclisin üyeleri, yetim işlerine ücretsiz bakmaktaydı¹⁰².

Marmaris Eytam Müdürleri şunlardır:

Hafız Mehmet Efendi¹⁰³ H.1322 (M.1904),

Hafız Mustafa Efendi¹⁰⁴ H.1323-1326 (M.1905-1908),

Ahmet Hamdi Efendi¹⁰⁵ H.1327-1328 (M.1909-1910),

Hafız Salih Efendi¹⁰⁶ H.1328 (M.1910).

Taşra Eytâm Müdürlerinin seçimini, mahalli idâri meclisleri uzun süren müzakerelerden sonra ve kuvvetli bir kefile bağlanarak yaparlardı. Kendisinden kefalet senedi alındıktan ve mahkeme siciline kaydedildikten sonra naibler tarafından Şeyhülislamlık makamına gönderilirdi. Bir nüshası da idâri mecliste saklanırdı¹⁰⁷. Mesela, 1891 (H.1307) yılında Muğla Eytâm Müdürlüğüne tayin olunan Muğlalı Müderris Bekir Efendizâde Mehmet Efendiye, Musa Hoca Oğlu Salih Ağa 20000 kuruş, Tüfenkçioğlu İbrahim Ağa 10875 kuruş ve Hacı Ali Hocasâde Tahir Ağa da 20000 kuruşluk emlak ve arazi ile kefil olmuşlardır¹⁰⁸. Yine aynı tarihli başka bir örnekte, Muğla Eytâm Müdürlüğüne tayin edilen Muğlalı Hacı Hasan Efendizâde Abdurrahim Efendinin, vergi memurluğunca tespit edilen 4000 kuruşluk bir mal varlığı bulunmaktadır. Kefilleri Hacı Şerif Ağanın 90000 kuruş, Mustafa Ağanın

¹⁰² agn, Madde 88

¹⁰³ Mar.ŞSD., Defter No: 150, 25/67; Mar.ŞSD., Defter No: 153, 157/222; Mar.ŞSD., Defter No: 154, 148/80.

¹⁰⁴ Mar.ŞSD., Defter No: 154, 275/106.

¹⁰⁵ Mar.ŞSD., Defter No: 156, 13/76.

¹⁰⁶ Mar.ŞSD., Defter No: 157, 3/49.

¹⁰⁷ agn, Madde 89

¹⁰⁸ MŞSD., Defter No: 130, 46/198

38000 kuruş, Köse Kadı Hacı Yusufzâde Mehmet Efendinin ise 17625 kuruş ve Musa Hocaâde Salih'in ise 20000 kuruşluk mal varlığının olduğu tespit edilmiş olup, bu kişiler Abdurrahim Efendiye kefil olmuşlardır¹⁰⁹. Ayrıca sandık emniyeti için de aynı şekilde kefalet senedi istenmekteydi. Örneğin Marmaris Sandık Emniyetine tayin edilen Topçu Ahmet Efendinin de üç kefile tayin edildiği görülmektedir¹¹⁰.

Kazalarda kurulan eytâm sandıkları, hazine malı sandıkları ile beraber emniyetli yerlerde saklanırdı ve üzeri kadı ve eytâm müdürleri tarafından mühürlenirdi¹¹¹. Mecliste tutulması gereken defterler, yazışmalar ve kayıt muameleleri mahkeme katipleri tarafından yapılmaktadır. Hatta meclis toplantılarındaki kayıtları da bu katipler tarafından tutulurdu¹¹².

Eytâm meclisleri, yazılan tereke ve muhallefatların usulüne göre yazılıp yazılmadığını, satılan tereke eşyasının kaydedilerek sandığa konulup konulmadığını, idâne ve nafaka hüccetlerinin zamanında yazılıp yazılmadığına bakıyordu. Tereke memurlarının durumlarını teftiş ederek, usulsüz gördükleri işlemleri ikaz ediyor, eğer tereke işleri yoğunsa üyelerden birini bu işlere tayin ederek işlemlerin hızlanmasını sağlıyordu. Terekelerle ilgili her hangi bir problem çıkarsa ve işlemlerde tereddüt edilirse mahkeme kanalıyla Şeyhülislamlık makamına durum bildiriliyordu¹¹³.

Bu meclisler, her yılın sonunda defter ve kayıtları kontrol ederek borca verilen paralardan gelen nemaları ilgili kişilerden tahsil ederek sandıklara iadesini sağlamaktaydı. Teslim edilen paraların miktarını, ne kadar nema getirdiğini, yetimlere ne kadar nafaka verildiğini ve ne kadar harç ve masraf edildiğini, sandık mevcutlarının ne kadar olduğunu tetkik ve hesap ettirmektedir. Bunları üç ay içinde bir örneği iki nüsha olarak eski muhasebe defterini de tanzim ettirip eytâm müdürü,

¹⁰⁹ MŞSD., Defter No: 130, 11/47

¹¹⁰ Mar.ŞSD., Defter No: 154, 351/28; Hüküm metni eklerde verilmiştir.

¹¹¹ agn, Madde 91

¹¹² agn, Madde 92

¹¹³ agn, Madde 93

mahkeme başkatibi tarafından mühürlendirilip, meclisçe de tasdik ettirildikten sonra bir nüshası mahalli eytâm sandığında saklanırdı. Diğer nüshası da Şeyhülislamlık makamına sunulmak üzere mahalli mahkemeye verilirdi. Bu işlemleri zamanında bitirmeyen memurlar hakkında ceza-ı müeyyide uygulanıyordu¹¹⁴.

Taşra Eytâm Sandıkları, Eytâm İdâri Meclisinin talimatı üzerine Maliye Müfettişleri, Maliye Müfettişlerinin olmadığı yerlerde Adliye Müfettişleri¹¹⁵ tarafından teftiş edilip, raporları Şeyhülislamlık makamına gönderiliyordu¹¹⁶.

İncelediğimiz döneme ait Marmaris Şer'îye Sicili Defterlerinden tespit edebildiğimiz kadarıyla 1885-1908 yılları arasında Marmaris Kazası ve bağlı köylerinde 926 adet yetim çocuk bulunmaktadır. Bu yetimlerin hissesi olarak Eytam Sandığına 7164.1, 36 Osmanlı Lirası bırakılmıştır. Bu paranın büyük bir kısmı ihtiyacı olanlara borç olarak verilmiştir. Bu para daha sonra yetimlerin rüşünü ispat etmesinden sonra kendilerine teslim edilmiştir.

Eytam Sandığına teslim edilen yetim mallarından, vasisisi aracılığıyla nafaka olarak yetime verilerek geçimi sağlanıyordu. Bu nafaka, mahkemece bilir kişi atanarak kişinin sosyal ve ekonomik durumuna göre günün şartlarına uygun takdir edilirdi. Bu para da makbuz karşılığında sandık tarafından vasisisine teslim edilirdi. Bunun yanında yetimlerin sünnet merasimleri, evlilik masrafları ve diğer ek masrafları için de sandıktan makbuz karşılığında para alabiliyordu. Memur yetimleri ise, kendilerine kalan maaştan faydalandırılıyordu.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Marmaris'te bu dönemde yetimlere ortalama aylık 15-20 kuruş civarında ödeme yapılmıştır. Yine tespit edebildiğimiz kadarıyla en düşük nafaka miktarı 2.10 kuruş,¹¹⁷ en yüksek miktar ise 67.20 kuruştur.¹¹⁸

¹¹⁴ agn, Madde 94

¹¹⁵ 1920'lerde Muğla Adliye Müfettişi Hüseyin Zihni Beydir. MŞSD., Defter No: 192

¹¹⁶ agn, Madde 87

¹¹⁷ Mar. Ş. S. D. Defter No: 150, s.30 Hüküm 75

Eytam Sandığından erkek ve kız yetimler için ödenen nafaka miktarlarında da farklılıklar bulunmaktadır. erkek yetimlere 4 tam verilirken kız yetimlere ise erkeğe ödenen miktarın dörtte üçü oranında bir miktar ödenmektedir. Örneğin 1887 (H.1305) yılında Marmaris'in Ada Köyünde vefat eden Kurtoğlu Hüseyin Ağa'nın çocuklarından Hüseyin'e günlük 20, Havva'ya da 15 para nafaka ödenmiştir¹¹⁹. Bazen de her iki cinse eşit miktarlarda ödendiği görülmektedir. Örneğin 1901 (H.1318) yılında Marmaris'te vefat eden Dalyanlıoğlu Hüseyin'in çocuklarından Süleyman, Melek ve Sıdika için günlük her birine 15 para nafaka ödendiği görülmektedir¹²⁰. İncelenen Şer'iyeye Sicillerine göre yukarıda açıkladığımız uygulamalardan birincisine daha sık rastlanılmıştır.

1885-1908 yılları arasında Marmaris Kazası Eytam Sandığına yetimlerin terekelerinden 7164.01,36 Osmanlı Lirası devredilmiştir. Bu miktarın 162.57 Osmanlı lirası nafaka olarak yetimlerin vasilerine verilmiştir. Vasilerin yetimler için nafaka talebinde bulunmaları durumunda mahkeme tarafından bilir kişi tayin edilmekte ve nafakanın yetim için kullanılması sağlanmaktadır. Yetimlere verilen nafakalar daha sonra hesaplanarak sandıktaki hissesinden düşürülmektedir. Marmaris Kazası'na ait örneklerde bu tür uygulamalara sıkça rastlanılmaktadır.

5.1. Sandıktan Faizle Borç Verilmesi:

Eytam nizamnamesine göre Eytam Sandıklarında biriken paralar, birkaç şekilde değerlendirilmekteydi. Öncelikle esnaf, tüccar, memur ve ziraatla uğraşan kişilere, ihtiyaçlarını karşılamaları için faizle borç verilmekteydi. Bu kişiler tarafından kullanılmazsa, yetimin mağdur edilmemesi için sandıktaki parası, sarraflarca değerlendirilirdi. Ya da yetim adına değerli kağıt veya devlet tahvili alınırdı. Sandıkta biriken paraların devlet tarafında kullanıldığı da görülmektedir.

¹¹⁸ Mar. Ş. S. D. Defter No 154, s.130, Hüküm 43

¹¹⁹ Mar. Ş. S. D. Defter No: 150, s.30 Hüküm 75.

¹²⁰ Mar. Ş. S. D. Defter No: 154, s.51 Hüküm 160.

Hazinenin mali yönden sıkıntıya düşmesi sonucunda sandıklarda biriken paralar, faiz karşılığında hazineye devredilmekteydi. Ancak diğer sandıklara, eytam sandığından para transferi yapılmazdı¹²¹.

Yetim işleriyle uğraşan kişilerin sandıktan borç para alması yasaklanmıştı¹²². Borç talebinde bulunan kişiler alacakları borç karşılığında rehin göstermek zorundaydılar. Rehin, altın mücevherat olabileceği gibi, tarla veya herhangi bir gayri menkul de olabiliyordu. Rehin, mutlaka borç alınacak paranın değerinde veya üzerinde olması gerekiyordu¹²³. Yani bir buçuk katı olması gerekiyordu. Rehin olarak gösterilen tarla veya gayri menkulün belediyeden ve maliyeden kıymet takdiri yapılırdı.

Borç alacak kişi alacağı paranın karşılığında rehinin yanında üç kefil göstermek zorundaydı. Örneğin 1897 (H.1315) yılında Marmaris Tahrirat Katibi olan Halil Efendi'nin, Bozburun Köyünden Hacı Mehmet oğlu Abdullah ve Fenaket (Taşlıca) Köyünden Acar oğlu İbrahim ile İbrahim oğlu Mehmet'i kefil olarak gösterdikten sonra sandıktan borç almıştır¹²⁴.

Eytam sandıklarından bir kişi borç olarak rehin ve kefil göstererek en fazla 5000 kuruşa kadar para çekebiliyordu. Eğer tarla veya gayri menkul rehin olarak gösteriliyorsa bu miktar kefilsiz olarak 10000 kuruşa kadar çıkmaktadır¹²⁵. Ancak incelediğimiz dönemde Marmaris Eytam Sandığı tarafından borç olarak verilen en yüksek miktar 4600 kuruştur¹²⁶. Eytam Sandığından borç genellikle üç yıllığına verilmekteydi. Ancak Marmaris Şer'iyeye Sicili Defterlerinde gördüğümüz kadarıyla bu süre beş yıla kadar çıkabilmekteydi. Örneğin 1899 (H.1317) yılında Marmaris'ten Mehmet Reis oğlu İbrahim sandıktan beş seneliğine borç almış ve borcunu beş sene sonra faiziyle ödeyeceğini taahhüt etmiştir¹²⁷. Paranın geri ödenmesi ise, borcun

¹²¹ **H. 1268 Nizamnamesi**, Madde 14, s. 280.

¹²² **a.g.n.**, Madde 16.

¹²³ **a.g.n.**, s. 272.

¹²⁴ **Mar. Ş. S. D.** Defter No: 153, s.126, Hüküm 194.

¹²⁵ **agn**, Madde 44.

¹²⁶ **Mar. Ş. S. D.** Defter No: 154, s.20, Hüküm 62.

¹²⁷ **Mar. Ş. S. D.** Defter No: 154, s.23, Hüküm 71.

tamamen sona erdiği zamandır. Örneğin 1897 (H.1315) yılında Marmaris Eytam Sandığından borç para alan Veli Ağa oğlu Salih'in, borcun geri ödeme tarihi olan 18 Mart 1897 (Rumi 6 Mart 1313) tarihinde borcun tamamını faiziyle birlikte geri ödediği görülmektedir¹²⁸.

Sandığın uyguladığı faiz oranlarına baktığımızda %15 faiz uygulandığı, ancak bu faiz oranıyla borç alan çıkmazsa, yetimin menfaati gereği parası %12 faizle esnaf, tüccar ve sarraflara borç olarak verilebilmekteydi. Marmaris Şer'iyeye Sicili Defterlerine göre bölgede uygulanan faiz oranı, genelde %12 civarındadır. Borç para talebinin yoğun olduğu dönemlerde bu oranın %16'ya kadar çıktığı görülmektedir.

Marmaris Eytam Sandığından ilk borç alma H.1301 yılında gerçekleşmiştir. İncelediğimiz dönemde sandıktan toplam 647929.22 kuruş borç olarak verilmiş, bu paranın getirisi ise toplam 331420.15 kuruş olmuştur. Böylece yetimlerin Eytam Sandığındaki paralarının değeri korunmaya çalışılmış ve yetimlere kazanç sağlanılmıştır.

Marmaris Şer'iyeye Sicillerine göre, kazadaki Eytam Sandığından borç alma işlemlerinin 1894 (H.1312) yılından itibaren kayıtlara geçirildiği ve 1909 (H.1327) yılına kadar devam ettiği görülmektedir. Daha önceki borç vermeler ile ilgili sadece bir tane hüküm vardır. 1883 (H.1301) yılına ait olan bu hüküm 1897 (H.1315) yılındaki mahkeme kaydında bulunmaktadır¹²⁹.

6. Gündelik Hayatda Kullanılan Eşyalar:

Gündelik hayatta kullanılan eşyalar da sosyal ve ekonomik hayatın bir göstergesidir. Bunları birkaç alt başlıkta toplamaya çalıştık.

¹²⁸ Mar. Ş. S. D. Defter No: 153, s.63, Hüküm 135.

¹²⁹ Mar. Ş. S. D. Defter No: 153, s.51, Hüküm 117.

6.1. Takılar:

Altın halka , Altın küpe, Altın yüzük, Elmas küpe, elmas taşlı yüzük , Hümayun yüzüğü, Tesbih yüzük,

6.2. Giyim Eşyaları:

Adi acem şal, Adi Beşkir, Alaca mintan , Altı camuk şalvar, Babuç , Basma don , Basma endaze, Basma mintan, Baş örtüsü, Beyaz pantolon , Boyun bağı, Börümcek cedîd gömlek, Bubalı don, Cenifsi mintan, Cenifsi şalvar, Cepkan, Çitari entari, Çizme, Çuha mintan, Çuha sako, Çuha şalvar, Endaze, Entâri, Fanila, Fanila don, fes, fistan, Gelinlik entari, Gelinlik kumaş mintan, Gezi zenne donu, Gocuk, Göger, gözlük, Gümüş kuşak, Hanifsi hırka, Harir gömlek, Havayi şalvar, Hilali gömlek, Hind ibliği gömlek, İplik gömlek, İplikli bürüntü, Kezalik kumaş entari, Konti mintan, Köhne Trablus kuşak, Kundura , Lebatî şal, Muşamba yağmurluk, Müsta'mel sarık , Müsta'mel potin, palto, Potin lastik, Sako, Setre, Setrelik pantolon, Sırmalı elbise, Sırmalı mintan, Şehine fanila, Trablus kuşak, Üslük, Yün kemer, Yün kuşak ,Yünlü ve basma cebkan,

6.3. Mutfak Eşyaları:

Asel destisi, Asel gazgan, Asel kübü, Bakır, Bakır karavana, Bakır kübü, Bakır tava, Bakraç, Bal kazânı, Bekmez tava, Billur kase, Çanak, Çaydanlık, Çorba tası, Demir sahan, Ekmek torbası, Elek, fincan, Firenk ocağı, İstanbul kazganı, Kahve değirmeni, Kahve dibeği, Kahve takımı, kahve tavası, Kâse, kavanoz, Kaynatma Kazganı, Kebîr Bıçak, kırba, Kevgir, Köhne bardak, Köhne bıçak, Küb, Lenger çanak, Mercan kap, Mum kazganı, Nemâsı çanak, Nemâsı küb, Nemâsı sagîr tepsi, Nemâsı sahan, Nemâsı sini ma'a tabla, Nemâsı tas ma'a karnedar, Nemâsı tava, Nühası çanak, Nühası hamur legeni, Nühası güm, Ocak kantarı, Ocak takımı, Rende, Satır, Sital, Süzgeç, Tencere, Tunç havan ma'a değirmen, Tuzluk, Turab küb, Tuz varili, Üç göz zâhire anbarı,

6.4. Diğer Eşyalar:

Akçe kesesi, Ala kilim , Altı parmak kumaş tob, Arı gözlüğü, Arı kovan , Art yasdık, Asel ravak, av tabancası, Ayaklı kurye, Balık ağı, Balıkcı sandalı, Balta, Bargir , Barut, Barut kapağı , Basma beylik, Basma boğça , Basma yorgan , baş bezi, Bayati kapan, Beşkir , Beyaz börke, Beyaz çarşaf , Beyaz iplik, Bez tezgahı, bez top, Billur sofuyası, Bira Şişesi, Bohça , Boncuk , Bor sandığı, Bordenini, Boru, Boyalı kükürt, Börümcek iblik , Buçuk çile , Bulgur taşı, Burgu, Bürüntü , Cam tahtası, Cam, Camız gönü , Cedid kıl çuval, Cedid kıl yaygı, Cevgan, Cırak taşı , Cura , Çadır, Çakal Kapanı, Çakmaklı tüfenk ,Çakmaklı ve simli tabanca , Çalar saat, Çam mertek, Çamaşır kazganı , Çamaşır tokucu, Çanta, Çapa , çekiç , Çekili mordumlu , Çerkes kaması, Çetr, Çeyiz , Çıkrık , Çıra mernin, Çifte , Çirnişin, Çocuk beşiği, Çora, Çömlek, Çuha kaput, Çuka bellik, Çukur bakraç , Çukur kâse, Çura , Çuval , Def'a anbar, Def'a basma , Def'a Cırak Taşı , Değirmen taşı , Demir bel , Demir kırığı , Demir kilit , Demir kürek , Demir pala , Demir saç , Demir üzenği, Demirci takımları, Destegah , Destere , Desti , Detür cild, Dikiş Makinesi, dirhem, Divan kitabı, Divid , dizlik, Dokuma şilte , Dokunma yün çarşaf , Dolu seccâde, Döğen tarağı, Döğme av mantar kurşunu, Dökme çivi varil, Dökser, Duhan kesesi, Düğer , Dülger edevâtı, Eğirilmiş yün iblik , Eğrilik boyalı yün, Eğrilik kıl , Enbar , Esbab sandığı, Ester, Evane nühası , Fener ma' lamba, Fiyuz saati, Fodime, Gaz yağı sandığı, Geyik postu, Gök boya, Gömeçli asl, Gümüş muska , Günlük entâri , Halka Demiri, Hamur leğeni, Hamur teknesi, Hamur yasdığı, Hamur yaylığı, Harbi aded , harbi silahlık, Hasır, Hatab çakı, Havan, Haydar taşında kovan, Hayvan nal takımı, Hayvan semeri , Heybe , Hırdavat , Hind ibliği dirhem, Hind ipliği, Hümayun dizlik , Isfirân İpekli kumaş kefen, İbli , ibrik, İczatlı (İczati) tüfenk , İçlik, İhrâm, İncir kübü , iplik çıkırığı, İspirto zarf, Kabal harar, Kadayıf tepsi, Kadem , Kadifeye kablı cılga ve kürek, Kalbur, Kalfat Demiri, Kanavera, Kantar , Kaput , Karyola, katavaz, kayık, Kayıkçı zenbili, Kazma, Kebir fener , Kebir gömlek kazganı , Kebir saç ayağı , Kebîr sandık , Kebîr ve sagîr küp, Kefen, Kelam-ı kadim, Kenarlı bez top , keser , Keten çuval, Kıl çuval, Kıl harar , Kıl kilim , Kıl kolan, Kıl kulak , Kıl yaygı, Kırık küp, Kırmızı yün kuşak, Kırnab , Kibrit, Kile, Kilim Entâri , Kilim tezgahı, Kirec kantarı, Kolumlu nacak, Konyak şişesi , Korça, Koşak, Kovan bacağı ,

Kovan çardağı, Kovanlı takımları, Köhne çuval, Köhne demir, Köhne dizlik, Köhne karabet , Köhne kıl oturtma , Köhne kırmızı kuşak , Köhne nalpare, Köhne sagîr sandık, Köhne sandık, Köhne şilte mahlü, Köhne yasdık, Köhne yün makad, Kök boya, Kösele köni, Kösele palas, Kösele taşı, Köstek, Kulak havlısı, Kulaklı torba, Kumaş bohca, Kumaş kordon , kumaş tob, Kumaş yüzlü ve yün mahlü yastık, Kunduz derisi , Kurma dolap , Kurşun , Kutu, Kuyut saati, Küzeran demir nacak, Lamba , Lamba camı, Lamba fitilli top, Latin kayık, Lavarlar, Leğen , Leğen ma'a ibrik , Leşker, Lokma , Loralor, Maden yağı tavaşı, Makina kitâbı , Manar, Mangal, Marangoz takımı, Marangoz tezgahı, Masa, Maşa, Maşalı gümüş saat ma'a köstek, Mermilik, Mertek, Minder, Mum, Mücedded kıl çuval, Mücedded kıl heybe, Mücedded mavi dizlik , Mücedded yün çuval çift, Mücedded yün mak'ad, Mücedded yün oturtma, Mücedded yün sarılı mak'ad , Mücedded yün şilte, Müsta'mel kılınc taşı, Nacak , Nalbant akımı , Namazgah, Namazlık, Nargile , Orak, Oturtma, Palaska, Paldım Yular, Pamuk şilte, Para çantası, Parça kumaş endâze, Parlatır taşı, Penbe mahlü basma yorgan , Penbe mahlü Çilte , Penbe mahlü yasdık, Peştamal, Piyata sabun, Püskül, Reçine, Roveller, Saat ma'a köstek, Saban demiri, Sabun, Sac ayak, Saçma av mermi, Saçma avı, Saçma torba, Sagîr Apolet, Sagîr gömlek kazganı, Sagîr kantar, Sahra beşkeri, Saman damı sülüs, sandık, Sapan, Sarı tartı, Seccâde, Semer kaşı, Sigara, Sigara ağızlığı, Sigara kağıdı deste, Silahlık, Simli kılıç, Simli yorgan, Sini, Sipolet çift, Siyah burğu, Siyah Çar, Su kuryesi, Sünger, Süpürge, Şamilik, Şemsiye, Şişe, Şurub şişesi, Taban tahtası, Tabanca, Tabın, Tabla, Tahra, Tahta anbar, Tahta bıçağı, Tahta dolab, Tahta kerevet, Tahta sandık, Tahta sofrası, Tek çakmaklı tüfenk, Tek lamba, Tek tüfenk, Temur aleti, Teneke gılman tabla, Teneke, Tenteneli yasdık, Teraket, Terazi ma'a takım, Terazi oku, Tesbih, Testere, Tesviye şişesi , Tezgah , Tezgah tarağı, Tobra, Toprak tagan , Topuz, Tozluk, Törpü, Tulum, Tütün kayığı, Tütün tabakası, Uçkur, Ufak sandık , Un tahtası , Urgan, Üç doneli sagîr kayık, Üskün, Varil, Yağ curası, Yağ çırası, Yağ destisi, Yağ huni sofer, Yağ küpü, Yarma tahta, Yasdık, Yaslagaç, Yatak, yatan bıçak, Yazma kır, Yeşil sandık, Yorgan, yular, Yük anbarı, Yün heybe, Yün mahlü yasdık , yün mak'ad, Yün minder, Yün ve kıl heybe , Yün yastık, Zâhire sandığı, Zenbil, Zeytin çırası, Zurna.

SONUÇ:

Şer'iyeye Sicillerindeki verilerden yola çıkarak Marmaris'in 1885-1911 (H.1303-1329) yılları arasını kapsayan döneminin sosyal ve ekonomik hayatına ışık tutmayı amaçladığımız bu çalışmada Marmaris'e ait 8 Şer'iyeye Sicili Defterinin değerlendirdik. Türk tarihinin, özellikle Osmanlı tarihinin en temel kaynaklarından olan Şer'iyeye Sicilleri, yazıldıkları dönemin sosyal hayatına, insanların günlük yaşamlarına, ekonomik hayatlarına, insanların birbirleriyle ilişkilerine, insanların devletin kurumlarıyla ve dolayısıyla devletle olan ilişkilerine dair sağlam bilgiler vermektedir. Biz de bu çerçevede Şer'iyeye Sicillerinden elde ettiğimiz veriler doğrultusunda Marmaris'te yaşayan insanların sosyal ilişkilerini, ekonomik hayatlarını ve faaliyetlerini diğer araştırma eserleriyle destekleyerek vermeye çalıştık.

İncelediğimiz dönemde Marmaris, küçük bir kaza konumunda bir yerleşim alanıdır. İdari teşkilatlanma çerçevesinde mahkeme bulunmaktadır. Nüfus olarak toplam 12000 - 15000 kişi kadardır. Kazada gayri müslimler de (Rum, Ermeni, Yahudi) yaşamaktadır. Ancak genel nüfus içerisindeki payı çok düşüktür. Gayri Müslimlerin hukuki işlemleri de Şer'i mahkemeler tarafından yapılmaktadır.

Marmaris Şer'iyeye Sicili Defterlerinde yaklaşık 3800 hüküm bulunmaktadır. Bunlara genel olarak baktığımızda evlenme, boşanma, nafaka, miras, arazi, vasi tayini, görevli atama, rüşt ispatı ve yetimlerle ilgili hükümler bulunmaktadır.

Defterlerden tespit ettiğimize göre Marmaris'te, yaşayanların maddi durumlarının çok iyi olmadığını söyleyebiliriz. Tereke yekunlarına bakıldığında en yüksek tereke bedelinin 59 bin kuruş olduğu görülür. Ortalamasına bakıldığında ise tereke bedelleri 2000-3000 kuruş arasında seyretmektedirler. Ortalamanın altında da, yaklaşık 600-800 civarında olan tereke bedelleri de mevcuttur.

Marmaris Kazasındaki aile hayatı da ülkenin başka herhangi bir yerindeki aile hayatından farklı değildi. Ailenin reisi konumundaki baba, karısına ve çocuklarına bakmakla yükümlüydü. Ailesinin nafakasını kazanmak ve onlara sarf etmek konusunda isteksizlik gösteren bir aile reisini karısı mahkemeye şikayet ederek kendisinin ve çocuklarının günlük ihtiyaçlarını karşılaması için zorlayabilmekteydi.

Günümüz insanları eski Şer'i Hukukla ilgili, erkeğin kadını istediği zaman boşayabildiği, buna karşılık kadının bu konuda hiçbir hakkı olmadığı yönünde yanlış bir kaniya sahiptirler. Araştırmamızda gerekli koşulların olduğu taktirde kadınların da kocalarından boşanmak üzere mahkemelere başvurdukları görülmektedir. Kocasından boşanan veya kocası ölen kadınlarda kesinlikle mağdur edilmeyip kocasının mirasından hakkına düşen miktar ve mihr-i müecceli en kısa zamanda kendisine ödenmekteydi. Çocukların payı ise Eytam İdaresinde onlar adına, reşit oluncaya kadar, işletilmekteydi. Bu durum Müslim, Gayri Müslim ayrımı yapılmaksızın uygulanmaktaydı. Kimsesi olmayan çocuklara ayrıca vasi tayin ediliyordu.

Marmaris kazası da bölgedeki diğer kaza ve sancak ve vilayetler gibi, uluslar arası ticaretin en yoğun olduğu Osmanlı Vilayetlerinden biri olan İzmir Limanı'nın hinterlandı olması dolayısıyla yerli ve yabancı, eski yeni pek çok farklı paraya rastlanmaktadır. Kazadaki ekonomik faaliyetlere baktığımızda, kaza merkezinde genellikle ticaret ve denizcilik, kırsal kesimde ise daha çok tarım, hayvancılık ve ormancılık yapıldığını görmekteyiz. Ticaret, Muğla ilinin diğer kazalarına nazaran fazla gelişmemiş olsa da denizcilikte oldukça gelişmiş bir kazadır. Bunu, diğer sahil kazalarından çok daha büyük bir limana sahip oluşundan anlıyoruz. Kırsal kesimde ise oldukça fazla miktarda bir tarım arazisi boş olmasına rağmen halk genellikle ormancılık yapmaktadır. Zira ormancılık hem daha çok gelir getirmekte, hem de masrafsız ve daha zahmetsiz bir uğraş olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA:

1. Orijinal Kaynaklar:

Marmaris Şer'ıye Sicili Defterleri

(149, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157 Numaralı Şer'ıye Sicili Defterleri)

Aydın Vilayet Salnameleri

2. İnceleme Eserleri:

AKGÜNDÜZ, Ahmet, **Şer'ıye Sicilleri**, C.I, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1988.

AYDIN, Mehmet Akif, **İslam-Osmanlı Aile Hukuku**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları No:11, İstanbul 1985.

BİLMEN, Ömer Nasuhi, **Hukukî İslamiyye ve İstılahatı Fıkhiyye Kamusu II-V**, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1985.

CANTÜRK, Hülya, **Osmanlı Salnamelerine Göre XIX. Yüzyılda Mentеше Sancağı'nın Sosyal ve Ekonomik Durumu**, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla 1998.

CİN, Halil, **Eski Hukukumuzda Boşanma**, Selçuk Üniversitesi Yayınları No:42, 2.Baskı, Konya 1988.

_____, **İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme**, Selçuk Üniversitesi Yayınları No:42, 2.Baskı, Konya 1988.

CİN, Halil-AKGÜNDÜZ Ahmet, **Türk-İslam Hukuk Tarihi II**, Timaş Yayınları, İstanbul 1990.

ELBİR, Halit Kemal, **Aile Topluluğu ve Vesâyet**, İstanbul 1960.

ERÖZ, Mehmet - GÜLER Ali, **Türk Ailesi**, Atatürk Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını: 150, Dumat Ofset Matbaacılık, Ankara 1998.

KARAMAN, Hayreddin, **Mukayeseli İslam Hukuku**, İrfan Yayınevi, İstanbul 1974.

KURT, Abdurrahman, **Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi**, Uludağ Üniversitesi Matbaası, Bursa 1998.

ORTAYLI, İlber, **Osmanlı Toplumunda Aile**, Pan Yayıncılık, Ankara 2001.

_____, **Tanzimat'tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği**, İstanbul 1985.

ÖZMEN, İsmail, **Vesâyet Hukuku Davaları**, (Genişletilmiş 2. Baskı), Adalet Yayınları, Ankara 1996.

ÖZTÜRK, Nazif, **Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi**, Ankara 1995.

Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimizin Adları, Hilal Matbaası, İstanbul 1928

UYKUCU, K. Ekrem , **Marmaris Tarihi** , İstanbul 1969.

_____, **Muğla Tarihi** , İstanbul 1983.

YEDİYILDIZ, Asım, **Şer'iyeye Sicillerine Göre Bursa Sancağı**, Ankara 1988.

3. Makaleler:

AKTAN, Hamza, “İslâm Aile Hukuku”, **Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi II**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları No: 71, Ankara 1992, s.396-433.

Ana Britannica Ansiklopedisi, “Marmaris maddesi”, C: 15.

AYDIN, Mehmet Akif, “Düstur”, **Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.X, İstanbul 1991, s.48-49.

BEŞİRLİ, Mehmet, “XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Samsun’da Evlilik Kurumu Üzerine Bazı Bilgiler ve Uygulamalar”, **Pax Ottoman, Studies in Memoriam Prof. Dr. Nejat Göyünç**, Edit By : Kemal Çiçek, Sota & Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2001, s.97-119.

CEZAR, Yavuz, “XVIII. Yüzyılda Eyüp’te Para ve Kredi Konuları Üzerine Gözlemler”, **XVIII. Yüzyıl Kadı Sicilleri Işığında Eyüp’te Sosyal Yaşam**, (Editör: Tülay Artan), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998.

ERYÜKSEL, Ahmet, “Osmanlı Devletinde Dul ve Yetimler”, **Şarkiyat Mecmuası**, C.VIII, İstanbul, 1998.

GÖKÇE, Birsen, “Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme”, **Aile Yazıları I, (Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç)**, Derleyenler: Beylü Dikeçligil – Ahmet Çiğdem, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara 1991, s. 205-223.

YAKUT, Esra, “Şeyhülislam Çatalcalı Ali Efendi’nin “Fetva-yı Ali Efendi” Adlı Fetva Mecmuasına Göre Osmanlı Toplumunda Aile Kurumunun Oluşması ve Dağılması”, **OTAM, Sayı: 7**, Ankara 1996, s. 287-318.

EKLER :

- 1. Defter No: 149, Orijinal Sayfa No: 112, Numara 150/466.**
Kızlan Köy'lü Hacı Halil Oğlu'nun alacak borcu davası.
- 2. Defter No: 150, Orijinal Sayfa No: 145, Numara: 122.**
Dadya Köyünde vefat eden Osman oğlu Karaosmanoğlu Hamza'nın terekesinin taksimi.
- 3. Defter No: 150, Orijinal Sayfa No: 146, Numara: 123.**
Kara Köyünde vefat eden Mehmet oğlu Atikoğlu Hasanın terekesinin taksimi.
- 4. Defter No: 150, Orijinal Sayfa No: 247, Numara: 33.**
Alaki Karyesinde vefat eden Mehmet oğlu Mehmet Nebinin tereke taksimi.
- 5. Defter No: 150, Orijinal Sayfa No: 250, Numara: 36.**
Alaki Karyesinden Hasan kızı Hanifenin İtengioğlu Mehmedden mihr-i müeccel nafaka taleb etmesi.
- 6. Defter No: 150, Orijinal Sayfa No: 251, Numara: 39.**
Alaki Karyesinde vefat eden Hüseyin Ağanın eşi Osman kızı Necibenin çocuklarına Mustafa oğlu Mehmedin vasi tayin edilmesi.
- 7. Defter No: 152, Orijinal Sayfa No: 7, Numara: 15.**
Alekse Köyünden Mahmut Kızı Düriye'nin, Mustafa Oğlu Mahmut ile Nikahlanması.
- 8. Defter No: 152, Orijinal Sayfa No: 83, Numara: 192.**
Yazı Köyünden Hacı Mehmet Oğlu Abdullah'ın çocuklarına

vasi tayini.

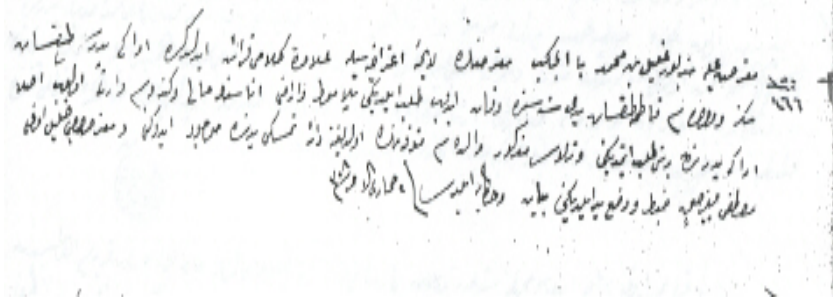
9. Defter No: 152, Orijinal Sayfa No: 7, Numara: 211.

Kara Köyünden Osman Kızı Hatice'nin, oğlu Mehmet'e mallarını hibesi.

10. Defter No: 152, Orijinal Sayfa No: 99, Numara: 234.

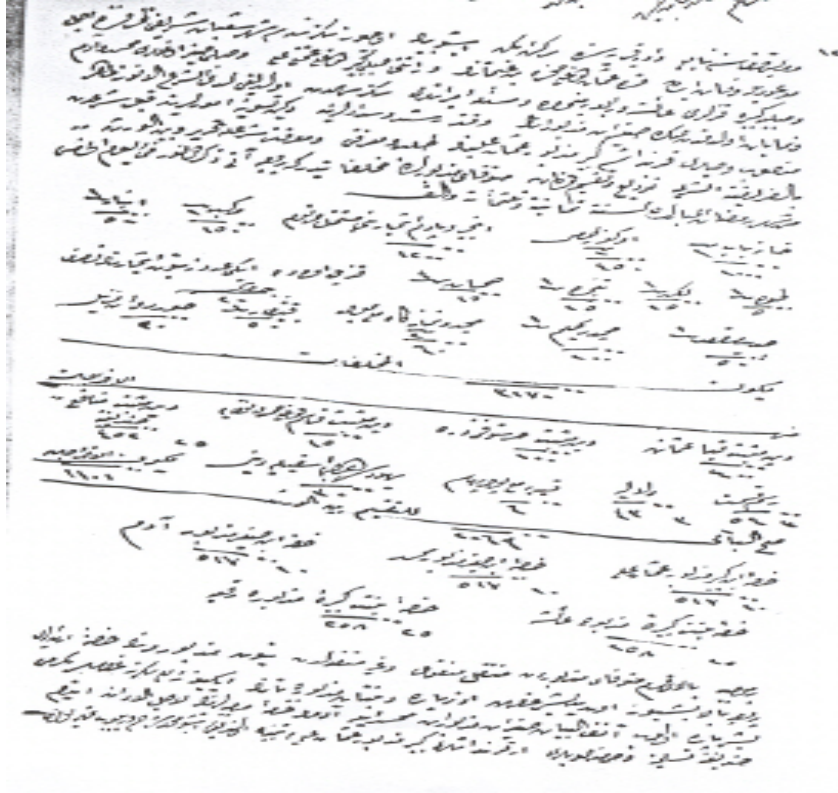
Yaka Köyünden Mehmet Kızı Ayşe'nin, çocuklarına vasi tayini.

11. Marmaris Kazası Haritası

EKLER:**Defter No: 149****Orijinal Sayfa No: 112****Numara 150/466**

Mu'terizun 'aleyh mezbûr Halil Bin Mehmed bi'l-celb mu'terize lâyiha-i i'tirâziyesiyle ilâve-i kelâmı kıraat edildikde evaki Pederi doksan sekiz vâlidesi Fatma doksan yedi senesinde vefât edib taleb ettiği palamut ve arazi anasının malı ve kendisi vâris olub asla avâki pederinden bir şey taleb etmediğini ve tarlası mezkûr vâlidesi müteveffiyenin olduğuna dâir temessükü yedinde mevcûd idüğünü ve mu'teriz Hacı Haliloğlu Mustafa bi-gayr-ı hakkın zabt ve vaz'ü'l-yed eylediğini beyân ve hikâye eyledi. Fi 2 Cemâziye'l-âhir Sene 308.

Defter No: 150
Original Sayfa No: 145
Numara: 122

Marmaris Kazâsına tâbi' Dadya Karyesinde sâkin iken işbu bin üç yüz sekiz senesi Şa'ban-ı şerîf zarfında ecel-i mev'uduyile vefât eden Kara Osman oğlu Hamza Bin Osmanın verâseti sulb-i kebîr oğlu Osman Ali ve sulb-i sagîr oğulları Mehmed ve Adem ve sulbiye-i kebîre kızları Ayşe ve Rabiaya münhasıra ve mes'ele-i mirâsları sekiz sehinden olduğu lede's-şer'u'l-enver zâhir ve nümâyân oldukdan sonra sagîrân-ı mezbûrânın vakt-i rüşd ve sedadlarına değin tesviye-i umûrlarına kıbelü's-şer'den mensûb vasileri karındaşım kebîr-i mezbûr Osman Alinin taleb ve ma'rifeti ve ma'rifetü's-şer'le tahrîr ve beyne'l-verese bi'l-farizatü's-şer'îye tevzi' ve taksîm olunan müteveffâ-yı mezbûrun muhallelfatıdır ki ber-vech-i âti zikr olunur. Hurrîre fi'l-yevmü'l-hâmis min-şehr-i Ramazanü'l-mübârek li-sene semâniyetü ve selâse mietü ve elf.

Hâne bâb 'aded 1	Öküz damı 'aded 1	İncir ve badem eşcârını müştemil dönüm
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
1000	450	1200

Merkep 'aded 1	Anbar 'aded 1	Tava 1	Leğen 'aded 1	Tencere 1	Sahan 4
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
150	50	5	15	15	15

Kızılovada iki 'aded zeytin eşcârının nısf hissesi	Hasır mak'ad 'aded 1
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
20	50

Mücedded kilim 1	Mücedded namazgah ma'a çul 2	Kantar	Hırdavât-ı menzil
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>P. Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
100	60	50	30

Yekûnü'l-muhallefât	Minhe'l-ihrcât
<u>Para Kuruş</u>	
3170	

Deyn-i müsbit Kaba Osman	Deyn-i müsbit Haristo Firuzede
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
400	100

Deyn-i müsbit Kasım oğlu Ahmed Efendi	Deyn-i müsbit menafi' sandığına
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
15	453

Resm-i kısmet	Dellâliye	Kaydiye ma'a pul behâsı	Yahudi Hacı İsaka deyni
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
3 54	3 43	6	30

Yekûnü'l-ihrcât	Sahhü'l-bâki li't-taksîm-i beyne'l-verese
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
1101	1069

Hisse-i İbn-i kebîr-i mezbûr Osman Ali	Hisse-i ibn-i sagîr-i mezbûr Mehmed
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
10 517	10 517

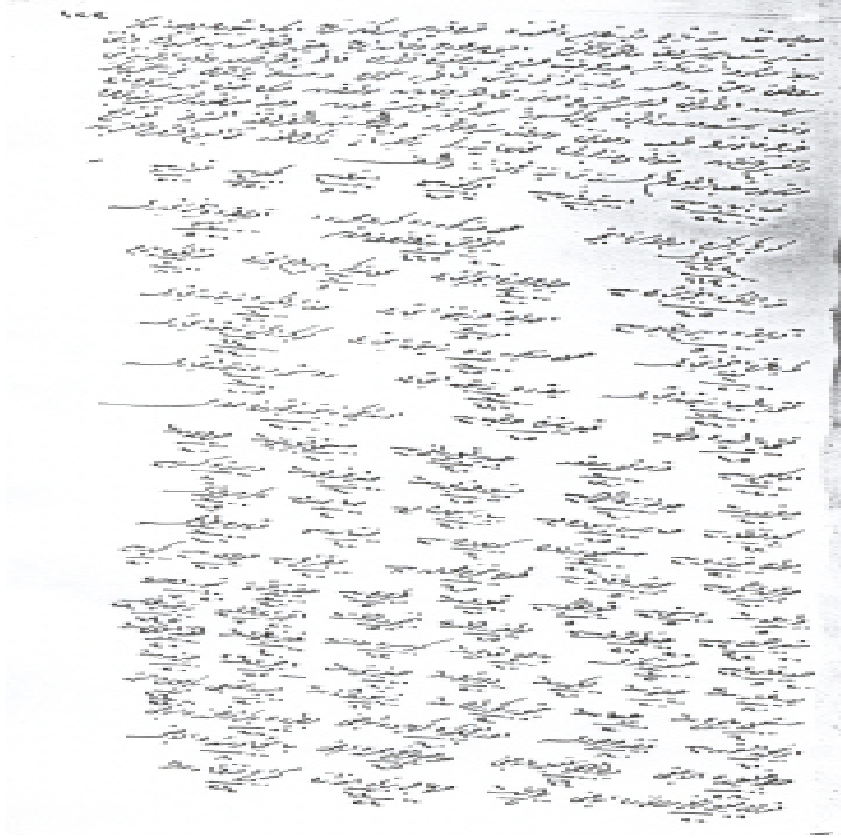
Hisse-i İbn-i sagîr-i mezbûr Adem	Hisse-i bint-i kebîre-i mezbûre Ayşe
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
10 517	20 258

Hisse-i Bint-i kebîre-i mezbûre Rukiye
<u>Para Kuruş</u>
20 258

Ber-mûcib-i bâlâ-yı kassâm müteveffâ-yı mezbûrdan müntekıl menkûl ve gayr-i menkûlden binûn-ı mezbûrun hisse-i irsiyeleri ber-vech-i bâlâ beş yüz on beş kuruş

otuz para ve bintân-ı meburatânın iki yüz elli sekiz kuruş yirmi beş para olub ânifü'l-beyân sagîran-ı mezbûran Mehmed ile Ademin hisse-i masibelerinin li-ecli'l-edâne eytâm sandığına teslîmine vasi-i mensûbları er karındaşları kebîr-i mezbûr Osman Aliye tenbiye olunduğu işbu mahale şerh verilip temhîr olundu.

Defter No: 150
Orijinal Sayfa No: 146
Numara: 123

Marmaris Kazâsına tâbi' Dadya Nâhiyesi dâhilinde Kara Karyesi sâkinlerinden iken işbu bin üç yüz sekiz senesi Şa'ban-ı Şerîf mâhı zarfında ecel-i mev'uduyle vefât eden Atikoğlu Hasan Bin Mehmedin verâseti zevce-i mehkûha-i metrûkesi Hatice Bint-i Ömer ile sulbiye-i sagîre kızları Fatma ve Durkadın ve lâ-buyûn er karındaşı Mustafa ve Osman ve Hasan ve lâ-buyûn kız karındaşı Fatmaya münhasıra ve mes'ele-i mirâsları yüz altmış sekiz sehinden olduğu lede's-şer'ü'l-

enver zâhir ve nümâyân oldukdan sonra sagîratân-ı mezbûratânın vakt-i rüşd ve sedadlarına deġin tesviye-i umûrlarına kîbelü'ş-şer'den vasiye-i mensûbeleri ümm-i mezbûre Hatice Hâtunun taleb ve ma'rifeti ve ma'rifetü'ş-şer'le tahrîr ve beyne'l-verese bi'l-farizatü'ş-şer'iyeye tevzi' ve taksîm olunan müteveffâ-yı mezbûrun muhallefatıdır ki ber-vech-i âti zikr olunur. Fi'l-yevmü'l-hâmis min-şehr-i Şa'banü'l-mu'azzam li-sene semâniyetü ve selâse mietü ve elf.

Hâne bâb 'aded 3	Ester re's 'aded 1	Öküz 'aded 2	İnek 'aded 2	Kile 'aded 4
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
2400	600	450	500	550

Kovan 'aded 8	Gökçe önünde İmam hissesinde incir eşcârı 'aded 119
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
200	1190

Mahalli mezkûrede gürçe mahdûd incir eşcârının nisf hissesi

<u>Para Kuruş</u>
20 462

Akyakada incir eşcârı	Mezarlıkda incir eşcârı 3	Çarık önünde incir eşcârı 'aded 1
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
500	45	10

Mahalli mezkûrede badem eşcârı 'aded 1	Mezarlıkda badem 'aded 7
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
50	80

Akyakada badem ağacı 'aded 2	Akyakada zeytin eşcârı 'aded 2
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
50	50

Mezarlıkda zeytün eşcârı 'aded 1	Kemerbağında incir eşcârı 'aded 1
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
10	20

Mahal-i mezbûrede zeytin eşcârı 'aded 1	Gökçe önünde zeytin eşcârı 'aded 14
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
13	240

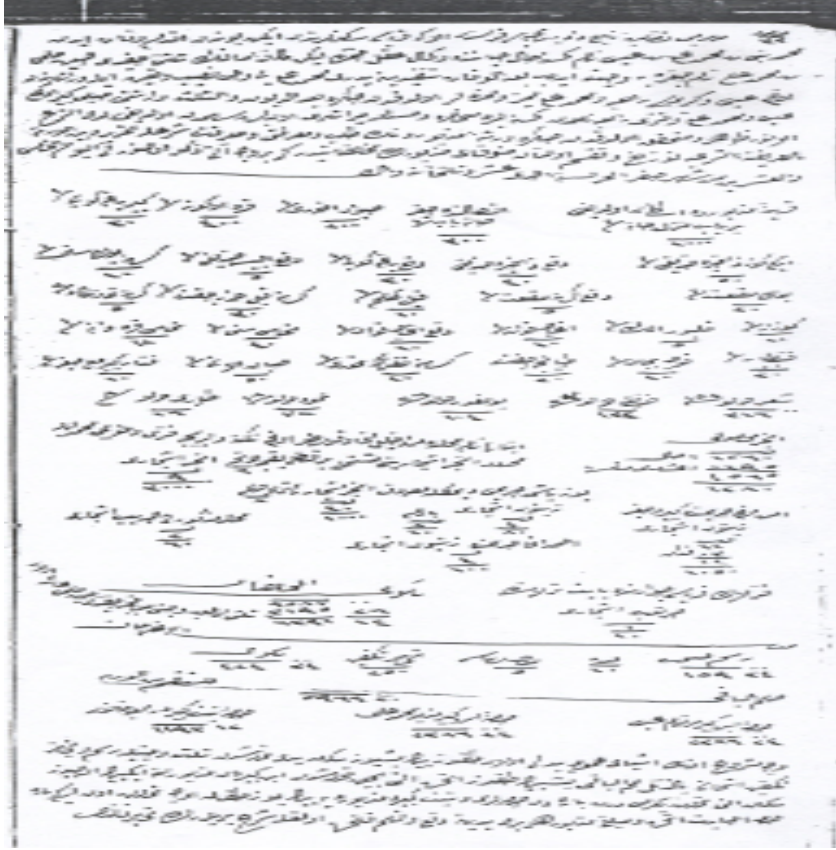
Katı yalıda zeytin eşcârı 'aded 12	Yakada zeytin eşcârı 'aded 1
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
340	110

Düşmede zeytin eşcârı 'aded 1	Kuyu başında harnob 'aded 1
-------------------------------	-----------------------------

<u>Para Kuruş</u> 105		<u>Para Kuruş</u> 15		
On iki zeytin eşcârında hissesi <u>Para Kuruş</u> 100		Kilim 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 120		Karamani mak'ad 'aded 2 <u>Para Kuruş</u> 130
Cedid kıl yaygı 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 60	Müsta'mel kıl yaygı 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 40	Çuval 'aded 4 <u>Para Kuruş</u> 40		Mak'ad 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 10
Çuha tezgahı 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 60	Yeşil sandık 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 15	Sagîr sandık 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 6		Destere keser 2 <u>Para Kuruş</u> 8
Kile kantar 2 <u>Para Kuruş</u> 42	Sarı iplik 1 <u>Para Kuruş</u> 15	Beyaz iplik 'aded 2 <u>Para Kuruş</u> 30	Sabun <u>Para Kuruş</u> 4	Değirmen taşı 1 <u>Para Kuruş</u> 15
Yün koşak 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 20	Müsta'mel dizlik 'aded 2 <u>Para Kuruş</u> 24	Gömlek 'aded 3 <u>Para Kuruş</u> 6		Mintan <u>Para Kuruş</u> 10
Kahve takımı 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 40	Çocuk beşiği 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 10		Çamaşır kazganı 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 50	
Tava tencere sahan 'aded 8 <u>Para Kuruş</u> 65	Bakraç 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 10	Çuval 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 10		Küp 'aded <u>Para Kuruş</u> 30
Varil 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 5	Desti 'aded 3 <u>Para Kuruş</u> 5	Kıl heybe 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 5	Kıl 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 10	Torba 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 5
Çift aleti 'aded 2 <u>Para Kuruş</u> 30	Demir 'aded 2 <u>Para Kuruş</u> 20 7	Şa'ir dolu 'aded 37 <u>Para Kuruş</u> 20 92		Hınta dolu kıyye 7 <u>Para Kuruş</u> 20 37
Bulgur dolu kıyye 3 <u>Para Kuruş</u> 15	Nohut dolu kıyye 1 <u>Para Kuruş</u> 50	Akdarı dolu 3 <u>Para Kuruş</u> 20 7		Zeytin yağı 'aded 39 <u>Para Kuruş</u> 195
Soğan 'aded 11 <u>Para Kuruş</u> 20 5	Hamur teknesi 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 5	Yaslı ağac 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 10		Kösere taşı 'aded 200 <u>Para Kuruş</u> 12

Gazyağı 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 4	Hind ipliği 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 20	Yorgan 'aded 3 <u>Para Kuruş</u> 80	Şilte 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 20	Leğen 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 10
Döşek 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 20	Sagır sini 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 10	İncir 'aded 26 <u>Para Kuruş</u> 32	Çizme 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 20	Müsta'mel babuç <u>Para Kuruş</u> 6
Çapa 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 3	Demir kürek 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 3	Zeytin dolu 'aded 7 <u>Para Kuruş</u> 21	İb ? ağacı <u>Para Kuruş</u> 30	
Yirmilik altın 'aded 16 <u>Para Kuruş</u> 320	Onluk altın 'aded 1 <u>Para Kuruş</u> 10	Nakd-i mevcûd <u>Para Kuruş</u> 80		
Orancıkda kahyadan alacağı <u>Para Kuruş</u> 60	Batırda Bekir oğlundan alacağı <u>Para Kuruş</u> 20			
Hacı Halilden alacağı <u>Para Kuruş</u> 28	Pınaroğlu Halilden alacağı <u>Para Kuruş</u> 16	Muslioğlu Mehmedden alacağı <u>Para Kuruş</u> 45		
Başçavuşda alacağı <u>Para Kuruş</u> 8	Koca Haliloğlu Mustafada alacağı <u>Para Kuruş</u> 20	Dolu <u>Para Kuruş</u> 5		
Muhacir bezi endaze 'aded 12 <u>Para Kuruş</u> 24	Kirec kantarı 'aded 8 <u>Para Kuruş</u> 24			

Defter No: 150
 Original Sayfa No: 247
 Numara: 33

Marmaris Kazâsına tâbi' Dadya Nâhiyesi kurâsından Elaki Karyesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefât eden Mehmed Nebi Bin Mehmed Ali Bin İsa nâm kimesne hâl-i hayâtında ve kemâl-i 'akl-ı sıhhatinde iken kâffe-i malının sülüsünü hafidi Hüseyin Hilmi Bin Mehmed Ali nâm sagîreye vasiyet edib ba'de'l-vefât nefisinden pederi Mehmed Aliyi vasi nasb ve ta'yîn ile vârislerinden oğlu İsa ve kerîmesi Rabia ve Mehmed Ali mümeyyiz ve mümeyyizeler oldukdan sonra ba'de'd-uyûn ve's-sülüs verâsetin sulb-i kebîr oğlu İsa ve Mehmed Ali ve kızı Rabia nâmûn kimesnelere munhasıra ve mes'ele-i mirâsları on beş sehinden olduğu lede'sş-şer'ü'l-enver zâhir ve mütahakkık oldukdan sonra verese-i mezbûrunun taleb ve marifeti ve marifetü'sş-şer'le tahrîr ve beyne'l-verese bi'l-farizatü'sş-şer'iyeye tevzi' ve taksîm olunan mütevefa-yı mezbûrun muhallefâtıdır ki ber-vech-ı âti zikr olunur. Fi'l-veyvmü'l-hâmis ve'l-'ısrîn min-şehr-i Saferü'l-hayr li sene ihdâ 'aşera ve selâse mieti ve elf.

Karye-i Mezkûrda iskan olduğu bir menzilhâne 1	İttisalinde sagîr hâne bâb 1		
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>		
1000	300		
Hayvan Ahır ı ‘aded 1	Kara Öküz ‘aded 1	Kebîr yağ kübü 1	
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	
200	400	30	
İki göz zâhire sandığı 1	Def’a zâhire sandığı 1	Def’a yağ kübü 1	
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	
50	40	30	
Def’a Elbise sandığı 1	Def’a köhne yün şilte 1	Yün mak’ad ‘aded 1	
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	
5	10	20	
Def’a köhne mak’ad 1	Kıl Kilim ‘aded 1	Köhne kıl harar çift 1	
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	
5	10	30	
Köhne namazgah 2	Gözar ‘aded 1	Kalbur Elek ‘aded 1	Ağaç Kovanı ‘aded 1
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
5	10	5	10
Def’a Ağaç Kovanı ‘aded 1	Nühâsı sini ‘aded 1	Nühâsı karavan ‘aded 1	Kantar 1
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
10	40	12	30
Koca bıçak 1	Tabanca çift	Köhne tüfenk mavzeri 1	Saban halatı 1
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
10	20	10	50
Fenar-ı kebîr ma’a sagîr ‘aded 2	Şa’ir Dolu 158	Hinta Dolu 33	
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	
10	316	134	
Bulgur Dolu 26	Nohud Dolu 18	Darı Dolu 8	
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	
104	72	16	
İncir Mahsûlu			
Kıyye 1760 isâl			
195 ‘aşarı			
1565			
1280			

Ebnalı nâm mahalde Murad Halil Ağa ve Kurt Oğlu tekne ve ayrıca kızı Topçu Mehmed ile mahdûd incir eşcârını müştemil bir kıta bahçe dönüm 6 incir eşcârı 9

Para Kuruş
3000

Yüzbaşı Haremi demekle ma'rûf incir eşcârlı tarla dönüm 8 kıyye 40
Para Kuruş
1000

Zeytin eşcârı kıyye 4	Badem kıyye 2	Mahalle-ı mezkûrede harnob eşcârı 2
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
80	10	60

Ahmed Haremide kebîr ve sagîr zeytin eşcârı kıyye 11 fidan 3/14
Para Kuruş
1050

Ahmed Ağa haremide zeytin eşcârı kıyye 4
Para Kuruş
100

Kızlan Karyesi civarında Bayat Tarlasında harnob eşcârı 1
Para Kuruş
10

Yekûnü'l-muhalefât
Para Kuruş
9587

26 3195 sülüsü olub vasiyeti mûcibince hafidi Hüseyin Hilmiye ait olan
14 6391

Minhe'l-iracât				
Resm-i kısmet	Kaydiye	Pul behâsı	Techîz-ı tekfîn	Yekûn
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
34 159	10	5	250	34 424

Sahhü'l-bâki li't-taksîm beyne'l-verese
Para Kuruş
20 5966

Hisse-i İbn-i Kebîr Merkûm İsa	Hisse-i İbn-i Kebîr Mezbûr Mehmed Ali
<u>Para Kuruş</u>	<u>Para Kuruş</u>
24 2386	24 2386

Hisse-i Bint-i Kebîre rabia Hâtun
Para Kuruş
12 1193

Vech-i meşrûh üzere eşyâ-yı 'umûmiye bedeli olan dokuz bin beş yüz seksen yedi kuruşdan sülûs vasiyetiyle resmi teçhîz-ı tekfîn esmânı bi't-tenzîl sahhü'l-baki beş bin dokuz yüz altmış altı buçuk kuruşdan İbn-ı kebîrden mezbûrana iki bin üç yüz seksen altı kuruş yirmi dört paradan hisseleri ve Bint-ı kebîre mezbûreye bin yüz doksan üç kuruş on iki para hisse isabet etmiş ve meblağ-ı mezbûr her biri yedine def ve teslîm kılınmış olmakla şerh verilerek temhîr kılındı.

Defter No: 150
Orijinal Sayfa No: 250
Numara: 36

Ma'rûz-ı dâ'i kemîneleridir

Menteşe Sancağının Marmaris Kazâsı mülhakâtından Dadya Nâhiyesi kurâsından Elaki Karyesi sâkinlerinden Ağaoğlu kerîmesi Hanîfe Bint-i Hasan nâm hâtûn nâhiye-i mezkûr hükûmet konağında 'akd olunan meclîs-i şer'î-i şerîf lâzîmü't-

teşrîfde zevc-i dâhili Hengioğlu Mehmed muvâcehesinde da'vâ ve takrîr-i kelâm edib mezbûr Mehmed târîh-i i'lâmdan bir mâh akdem beni talâk-ı bâyin ile tatlık edib ben merkûm Mehmedden hâlâ talâk-ı bâyin ile mutlakı olduğum ecilden zimmetinde mütakarrir ve ma'kûd-ı 'aleyh olan üç yüz kuruş mihr-i müeccel ile nafaka-i 'iddet ve müennes-i sükenamı mezbûr Mehmedden talep ederim suâl olunub bana edâsına tenbiye olunmak murâdımdır deyû ba'de'd-da'vâ ve's-suâl merkûm Mehmed müdde'îye-i mezbûre mihr-i mezkûrla zevce-i medhûl behâsı olduğunu ikrâr mâ'ada müdde'asını inkâr edecek müdde'îye-i mezbûreden ber-vech-i muharrer tatlık müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda 'udûl-i ısrar-ı ricâl-i müslimînden ve karye-i mezkûre mütemekkinlerinden müderris El-hac Hâfız Ali Efendi Bin Abdullah ve Hüseyin Gâlib Efendi Bin Ahmed Efendi nâm kimesneler li-ecli's-şahâde meclîs-i şer'a hâzırân olub istişhâd olduklarında fi'l-hakîka merkûm Mehmed zevcesi müdde'îye-i mezbûre Hanîfeyi hükûmet konağında tatlık eyledi biz bu husûsa bu vecihle şâhidleriz şahâdet dahî ederiz deyû her biri edâ-yı şahâdet-i şer'îye eylemeleriyle şâhidân-ı mûmâ ileyhimâ usûl-ı mevzû'asına tevfikân sırran ve 'alenen lede't-tezkiye 'adl ve makbûlü's-şehâde idükleri ihbâr olunmağın bu sûretde müdde'îye-i mezbûre mutlakı olduğu ba'de's-sübût ve'l-hükm mûcibince üç yüz kuruş mihr-i müeccel ile müennes-i sükenam ve 'iddet-i nafakam olub e'l-yevm izâ'ına olduğu kuzât-ı sahîhatü'l-kelimât ifâdeleriyle mütehakkık olan yevmiye altmışar paradan yüz elli kuruşun edâ ve teslimine mezbûr Mehmede tenbih olunduğu tescîl ve bi'l-iltimâs huzûr-ı 'âlîlerine i'lâm olundu. el-emru li-menlehü'l-emr. Fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-işrîn min-şehri Saferü'l-hayr li-sene ihdâ 'aşera ve selâse mietü ve elf.

Defter No: 150
Original Sayfa No: 251
Numara: 39

الاولاد والاخوان في الولاية
مردی قضاة وادیه نام نسیب الای قریبی سکنه فرزند ایله بدنده اندم
و نام ابدله و معلوم هیه افا کمالی بی نسیب عخان نام هاتوند حیدیه هفت قرزی هدی
و نظم به وقت رسد رسد در کربه ذکله امور خود هاری نومی و زویه و اولاد و اولادین
حفظه ز طریقه قبول شرعیه برده من به نصیب تعیین اهل و الزم اولاد یعنی اهلله هفت تانه
مذکور تا بیل عیاری اولاد امانت ابدله معروف و استقامت ابدله معلوفه و هر دو بیل
هوه امور و هایتی و حق سندنه معلوفه فاده ابدو کی زین و شد و معلوفه الای
صاحبه بقریه معلوفه اولاد معلوفه ما هت لوسبقه محمد ه هفت تانه هفت تانه هفت تانه
وقت رسد رسد رسد ذکله امور خود هاری نومی و زویه و اولاد معلوفه هاری
قبول شرعیه و احم نصیب و تقیه اولاد ذوق اولاد فی هایت معلوفه یا قبول و هفت
لازمه سنی کما یلیق اویه نفوس و التزم الحکمه ما وقع الطلک کتب و معلوفه اولاد
الولام التنا عشره شهر ربع الاول سنة اهدی عشر و ستانده والی

مردی قضاة
مردی قضاة
مردی قضاة
مردی قضاة
مردی قضاة

Marmaris Kazâsına muzâf Dadya Nâhiyesinin Elaki Karyesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefât iden merhûm Hüseyin Ağa mahlûlesi Necîbe Bint-ı Osmân nâm hâtûnun sadriye-i sagîre kızları Hatice ve Fatmanın vakt-i rüşd ve sedadlarına değin umûr-ı husûslarını tesviye ve ru'iyete ve emlâk ve emvâllerini hıfz ve harâsete kibel-i şer' den bir vasînin nasb ve ta'yîn ehem ve elzem olduğu ecilden sagîretân-ı mezbûretânın 'ammileri olub emânet ile ma'rûf ve istikâmet ile mevsûf ve her vecihle umûr-ı vesâyet 'uhdesinden gelmeğe kadir idüğü zeyl-i vesîkada mektûbü'l-esâmî-i müslimîn ta'rifleriyle ma'rûf olan işbu bâ'isü'l-vesîka Mehmed Bin Mustafa nâm kimesne sagîretân-ı mezbûretânın vakt-i rüşd ve sedadlarına değin umûr-ı husûslarını tesviye ve ru'yete ve emvâl ve emlâklarını hıfz ve harâsete kibel-i şer' den vasî nasb ve ta'yîn olundukda ol dahî vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbagi edâya ta'ahhüd ve iltizâm etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb

ketebe ve imlâ olundu. Hurrîre fi'l-yevmü's-sâbi 'aşera min-şehr-i Rebî'u'l-evvel li-sene ihdâ 'aşera ve selâse mietü ve elf.

Şuhûdu'l-hâl

İmam Hâfız Ali

Muhtâr-ı evvel Sâlih Bin Ahmed

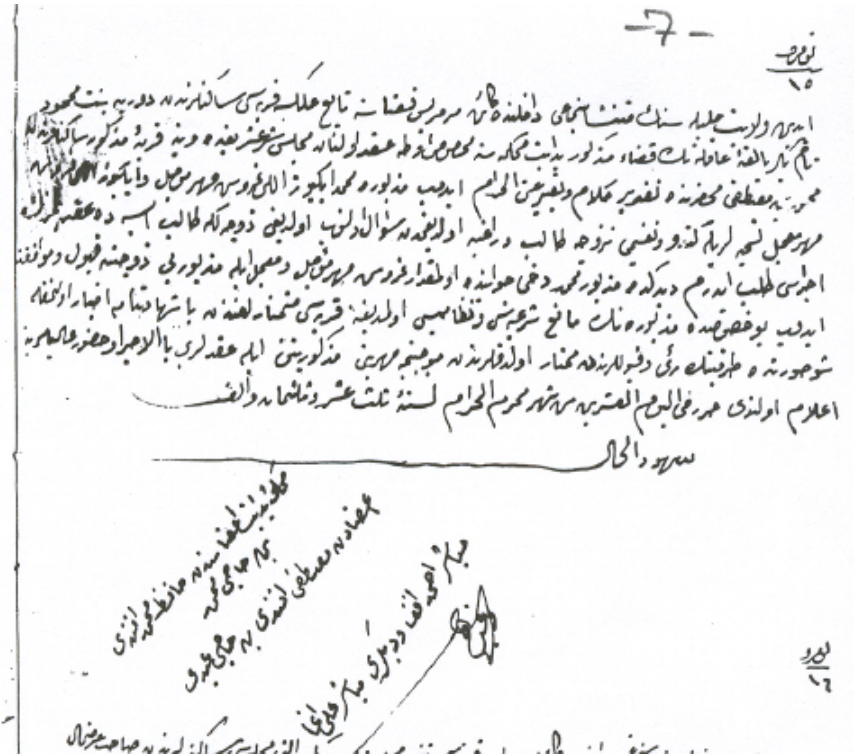
Ömer Bin Hüseyin

Abdullah Bin Hüseyin

Defter No: 152

Orijinal Sayfa No: 7

Numara: 15

Aydın Vilâyet-i celîlesinin Menteşe Sancağı dâhilinde kâ'in Marmaris Kazâsına tâbi' Alekse Karyesi sâkinlerinden Düriye Bint-i Mahmud nâm diger bâliga-i 'âkilenin kazâ-i mezkûr Bidâyet Mahkemesine mahsus odada 'akd olunan meclîs-i şer'-i şerîfde ve yine karye-i mezkûr sâkinlerinden Mahmud Bin Mustafa mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm edüb mezbûr Mehmed iki yüz elli

kuruş mihr-i mü'eccel ve iki yüz elli kuruş mihr-i mu'accel tesmiyeleriyle kendi nefsimi tezvîce tâlib ve râgıbe olduğumdan sûal olub olduğu zevceliğe talib ise de 'akdlerimizin icrâsını taleb ederim dedikde mezbûr Mehmed dahi cevâbında ol mikdâr kuruş mihr-i mü'eccel ve mu'accel ile mezbûreyi zevciyete kabûl ve muvâfakat edüb bu husûsda mezbûrenin mâni'-i şer'isi ve nizâmisi olmadığına karyesi muhtarlığından bâ-şehâdetnâme ihbâr olunmağla şu sûretde tarafeynin re'yi ve kabûllerinden muhtar olduklarından mûcibince mihreyn-i mezkûreteyn ile 'akdleri bi'l-icrâ ve huzûr-ı 'âlilerine i'lâm olundu. Hurrîre fi'l-yevmü'l-ısrîn min şehr-i muharremü'l-harâm li-sene selâse 'aşar ve selâse mietü ve elf.

Şuhûdü'l-hâl

Mahkeme-i Bidâyet a'zasından Hafız Mehmed Efendi Bin Hacı Mehmed

A'zadan Mustafa Efendi Bin Hacı Abdi

Mübâşir Ahmed Efendi ve diğeri mübâşir Ali Ağa

Ve gayruhum.

Defter No: 152

Orijinal Sayfa No: 92

Numara: 211

Aydın Vilâyet-i celilesinin Menteşe Sancağı dâhilinde kâin Marmaris Kazâsına muzâf Dadya Nâhiyesine tâbi' Kara Karyesi sâkinelerinden Hatice Bint-i Osman nâm Hâtun karye-i mezkûrede 'akd olunan meclîs-i şer'-i şerîfimizde zevci Muğlalı İbrahim Hakkı Efendinin sagîr Oğlu Mehmed Fatih ve sagîr-i mezbûrun Deli akrabı pederi İbrahim Hakkı Efendi hâzır olduğu halde sagîr-i mezbûr mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm edib hîbe-i 'akdû'z-zikrin sudûruna değin yedimde müstakîlen malım ve mülküm olub işbu meclîs-i hîbede mu'ayyen olan iki yüz kırk kuruş kıymetinde dört 'aded cedid kıl kilim ve üç yüz yirmi kuruş kıymetinde dört 'aded cedid yün kilim ve yüz yirmi kuruş kıymetinde dört 'aded cedid yorgan ve kırk kuruş kıymetinde iki 'aded müsta'mel yorgan ve on kuruş kıymetinde iki 'aded yün yasdık ve on beş kuruş kıymetinde üç 'aded penbe yüz yasdığı ve otuz kuruş kıymetinde ma'a kapak üç 'aded tencere ve elli kuruş kıymetinde kapaklı ma'a tas beş 'aded sahin ve beş kuruş kıymetinde bir 'aded çorba tası ve yetmiş beş kuruş kıymetinde on beş 'aded nühası sahan ve beş kuruş

kıymetinde bir ‘aded elek ve beş kuruş kıymetinde bir ‘aded nühası çömlek ve otuz kuruş kıymetinde kebîr ve sagîr iki ‘aded yağ kübü ve otuz kuruş kebîr ve sagîr iki ‘aded sini ve beş kuruş kıymetinde bir ‘aded bakraç ve yirmi kuruş kıymetinde dört ‘aded yağ tavası ve altmış kuruş kıymetinde iki ‘aded yün mak'ad ve kırk beş kuruş kıymetinde üç ‘aded kıl çuval ve kırk kuruş kıymetinde iki çift yün çuval ve kırk kuruş kıymetinde yirmi ‘aded seccade ve uşkur ve kırk beş kuruş iki ‘aded kantar ve on kuruş kıymetinde iki ‘aded kantar ve on kuruş kıymetinde bir çift değirmen taşı ve seksen kuruş kıymetinde yirmi ‘aded dört köşeli cura ve otuz kuruş kıymetinde sade yirmi ‘aded şeker ve yüz kuruş kıymetinde on ‘aded hind ipliği gömlek ve elli kuruş kıymetinde iki ‘aded ipek gömlek ve altmış kuruş kıymetinde yirmi ‘aded para ve duhan kesesi ve Kara Karyesinde üç bin kuruş kıymetinde iki bâb hâne ma'a saman damı ve iki bin kuruş kıymetinde Koca Car demekle ma'rûf elli ‘aded incir eşcârı ve yine bağçe-i mezkûr yirmi bir ‘aded incir eşcârının nısf hissesi ma'a bağçe ve yine karye-i mezkûr hudûdu dâhilinde Köse Bağçesi demekle ma'rûf iki bin kuruş kıymetinde bir taraftan Başirlizâde Osman Ağa ve bir taraftan Farmakidi Bağçeleri altmış sekiz ‘aded incir eşcârı ma'a bağçe ve yine hudûd-ı mezkûr dâhilinde bir taraftan Kara Osman ve bir taraftan Hıristofroz ve bir taraftan tarik-i 'am ile mahdûd yirmi bir ‘aded incir eşcârı ma'a bağçe ve Bölükbaşı Oğlu Mustafa Handirim? harmanında kebîr bir ‘aded palamud eşcârı ve yine vakıf harmanında kebîr ve sagîr dört ‘aded palamut eşcârı ve yine Kırk Oğlak tarlasında orta vakıf palamut eşcârı yedi palamut eşcârı ve yine karye-i mezkûrda Kapıbaşı nâm harmanda orta palamut eşcârı bir ‘aded ve yine karye-i mezkûrda Aliko Oğlu Molla Mehmedin

